

הישיבה המאה-ושלושים-ושתיים של הכנסת השתים-עשרה

יום שני, ד' בטבת התש"ן (1 בינואר 1990)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:02

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

(תשרידי חסות ורשות בערוץ השני בטלוויזיה) (הוראת שעה), התש"ן – 1990, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק לחיקון פקודת החברות (אחריות מנהלים), התש"ן – 1990, מאת חבר הכנסת אוריאל לין; הצעת חוק לחיקון דיני הרכישה לצורכי ציבור (חיקון – הצמדה), התש"ן – 1990, מאת חבר הכנסת רן כהן; הצעת חוק-יסוד: נשיא המדינה (חיקון – סייג לחנינה), התש"ן – 1990, מאת חבר הכנסת צחי הנגבי; הצעת חוק לחיקון פקודת התעבורה (פסילה – עקב הריגה), התש"ן – 1990, מאת קבוצת חברי כנסת.

עוד הונחה על שולחן הכנסת הצעת חוק להארכת תוקפן של תקנות שעת-חירום (תשלומי חובה), התש"ן – 1990, שהחזירה ועדת הכספים לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:
הנני מתכבד בזה לפתוח את ישיבת הכנסת.

הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:
ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

לדיון מוקדם – הצעת חוק חינוך ממלכתי (חיקון), התש"ן – 1990, מאת חברי הכנסת י' ביבי, יצ' לוי וח' פורת; הצעת חוק פירעון מוקדם של משכנתאות לדיון (הוראות שעה), התש"ן – 1990, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק שעות עבודה ומנוחה (חיקון) (שכר), התש"ן – 1990, מאת חבר הכנסת שמואל הלפרט; הצעת חוק שעות לימוד מינימום, התש"ן – 1990, מאת חבר הכנסת בנימין בן-אליעזר; הצעת חוק בתי-המשפט, התש"ן – 1990, מאת חבר הכנסת אברהם ורדיגר; הצעת חוק רשות השידור,

ב. שאילתות ותשובות

חבר הכנסת ב' בן-אליעזר שאל את שר התיירות ביום ט"ז בתמוז התשמ"ט (19 ביולי 1989):

40 שנה מלאו למבצע "עובדה" שבו שוחררה אילת. אתר הנפת דגל הדיו כאוס-רשרש ממשיך להיות מונח אף שהוכרז אתר לאומי ופורסם על כך בילקוט הפרסומים.

ברצוני לשאול:

1. מדוע אתר לאומי כאוס-רשרש מונח?
2. מה יש בדעת השר לעשות לשימור האתר?

תשובת שר התיירות ג' פת:
(לא נקראה, נמסרה לפורטוקול)

חיובי. משרדי, באמצעות החברה לפיתוח חוף-אילת, תרם מיליון ש"ח לתכנון ראשוני של האתר, אף כי האחריות לפיתוח האתר אינה בידינו.

חוק הגנים הלאומיים מסדיר הכרזה על מקום כאתר לאומי. שר הפנים, על-פי בקשתי ויוזמתי, הכריז על המקום כאתר לאומי.

היו"ר ד' שילנסקי:
שר התיירות ישיב על שאילתות.

1019, 1464. אתר לאומי באילת

חבר הכנסת ד' ליבאי שאל את שר התיירות ביום ט"ז בכסליו התש"ן (14 בדצמבר 1989):

השבועון "ערב ערב" היוצא-לאור באילת מתריע על כך, ש"האתר ההיסטורי היחיד" – באילת – "הוא מבנה מט ליפול ומהווה דבשת על גבנו". פורסם שם, שמזכיר עיריית אילת הגיע להכנה עם החברה לפיתוח חוף-אילת בדבר הצורך הרחוף בשיפוץ האתר הזה ובבנייתו.

ברצוני לשאול:

1. האם משרד התיירות מעורב או מתעניין בנושא?
2. מה היא הסיבה להזנחת המבנה?
3. מי הוא הגורם האחראי לשימור האתר ולפיתוחו ומה ניתן לעשות כנכון?

ונפתח נגדו במשטרת חברון חק פלילי, אשר הועבר לפרקליטות המחוז עם המלצה להעמידו לדין.

יצוין כי במשטרת ישראל לא נתקבלו כל תלונות על גרימת נזק בגין ירי.

2. התשובה היא חיובית.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
יש לי הרגשה שענית על שאלה אחרת. השאלה שלי היתה על יריות באוויר ואתה ענית לי על שדה חיטה.

שר הביטחון י' רבין:
אני מסביר לך: לא דווח ולא הגיעה כל תלונה למשטרת ישראל, מכל מקור שהוא, על גרימת נזק בגין ירי, ולכן אינני יכול להתייחס לזה.

היו"ר ד' שילנסקי:
רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת חיים אורון.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אני חוזר לגוף השאלה: בשאלתי צוין אירוע, שאושר עליי מזכיר "גוש אמונים", שביום חמישי, 27 במאי 1989 נורו 4,000 כדורים — כך הוא צוין — בקריית-ארבע, אני שאלתי: האם הדברים נכונים? האם מחסני התחמושת נמצאים בבקרה? האם השימוש היה על-פי הנהלים המקובלים וכי? מדובר ב-4,000 כדורים. נענית על שדה חיטה.

שר הביטחון י' רבין:
אני לא קיבלתי כל דיווח, פרט למה שאחזא אמרת.

לגבי הבקרה על תחמושת, ענית לי כחיוב; יש בקרה צבאית על כל נושא התחמושת.

1224. נוהל עצירת חשוד

חבר הכנסת מ' וילנר שאל את שר הביטחון ביום י"א בחשוון התש"ן (9 בנובמבר 1989):

נודע לי, כי ב-29 באוגוסט 1989 התייצבה יחידת שריון במילואים לשירות בגזרת ג'נין. בשיחת הפתיחה עם מפקד הגזרה ניתנה מפיו הוראה חדשה; שנקראה "נוהל עצירת חשוד מזורז". במקום ההוראה הקבועה, שלפיה על חייל להודות תחילה לחשוד לעצור, לירות באוויר ורק בעת הצורך לירות על-מנת לפגוע, בהוראה החדשה נאמר, כי על שלושה חיילים לבצע את הפעולה כשהאחד קורא לחשוד לעצור, השני יורה באוויר והשלישי יורה על-מנת לפגוע; כל זאת — בעת ובעונה אחת.

ברצוני לשאול:

1. האם האינפורמציה הנ"ל נכונה?
2. אם אכן קיימת הוראה כזאת — מה היא סיבת נתינתה?
3. האם נשקל כיטול ההוראה לאלתר ונקיטת צעדים נגד מפקד גזרת ג'נין?

תשובת שר הביטחון י' רבין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 3. המידע אינו נכון. שכן נוהל עצירת חשוד בגזרת ג'נין, כפי שהוסבר גם בתדריך מיום 29 באוגוסט 1989, תואם את הוראות הפתיחה כאש כקבוע בפקודת הצבא.

1226. תקציבי סיוע למשפחות שכולות

חבר הכנסת מ' בריזר שאל את שר הביטחון ביום ב' בכסליו התש"ן (30 בנובמבר 1989):

יש לפנות אל ראש העיר אילת ואל שר הפנים בנושא האתר. נציגי משרדי ישמחו לסייע בשימור האתר ובפיתוחו.

1402. פתיחת ביתן חירות ישראלי בראש השנה

חבר הכנסת א' ורדיגר שאל את שר החירות ביום ט' בכסליו התש"ן (7 בדצמבר 1989):

נודע לנו מהפרסומים בעיתונות, כי ביריד התיירות אשר התקיים בדוביל, בצרפת, בראש השנה — היה הביתן הישראלי פתוח למבקרים, ונציג רשמי של משרדך בצרפת היה גם הוא נוכח ביריד בראש השנה.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע לכבודו על אירוע זה?
2. אם כן — מה ברעתו לפעול?

תשובת שר החירות ג' פת:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. חיובי.

2. הידיעות נכונות רק בחלקן. הביתן הישראלי אכן היה פתוח, אך לא היתה נציגות רשמית בביתן. הביתן אויש בעובדים מקומיים.

הוראת שינון הועברה לנציגי משרדי בחוץ-לארץ, ובה מצויים נציגי המשרד להימנע מהשתתפות אישית ביריד תיירות החלים בשבת וכמועדי ישראל.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה. שר הביטחון ישיב על שאלות. בבקשה, אדוני השר.

814. ירי של אנשי קריית-ארבע

חבר הכנסת ח' אורון שאל את שר הביטחון ביום ט"ו בכסליו התש"ן (14 בדצמבר 1989):

ביום שבת 27 במאי 1989, במסגרת התוכנית "יומן השבוע", סיפר מזכיר "גוש אמונים", יצחק ערמוני, כי אנשי קריית-ארבע ירו בלילה שבין יום חמישי ליום שישי כ-4,000 כדורים, ואף התרכזו כי אין הדבר מורה על יכולת פגיעה לקיפה, כי כוונתם היתה אך ורק להרתיע ערבים.

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים נכונים? אם כן — מה הוא מקור הנשק והתחמושת?

2. האם מנהל צה"ל מעקב אחר מחסני התחמושת בקריית-ארבע ובהתנחלויות בכלל?

3. האם היה השימוש על-פי הנהלים המקובלים? אם לא — מה הם הצעדים הננקטים כדי להבטיח שהשימוש בתחמושת צבאית יהיה רק על-פי הנהלים?

4. מה ברעת השר לעשות כדי למנוע התנהגות כגון זו בעתיד?

תשובת שר הביטחון י' רבין:

1, 3, 4. אכן דווח על אירוע כמתואר בשאלתא למשטרת ישראל. משטרת ישראל נמסר, כי בלילה האמור היו פתוח סדר עליידי תושבי קריית-ארבע, וזאת בגין זריקת בקבוקי תבערה על רכב ישראלי. אחד התושבים ניסה, במהלך אותו אירוע, להצית שדה חיטה. הנ"ל נעצר

3. איזו הנחיה או תקנה של צה"ל מורה על האפליה הנדונה?

4. האם נשקלה השוואת תנאי קצינות בצה"ל לתנאי קצינים בצה"ל, גם אם אין הקצינות מוכנות להאריך את חתימתן לשירות קבע מעבר לשישה חודשים?

שר הביטחון י' רבין:

1. התשובה היא חיובית.

2. 4. חיילים משרתים 30 חודשי חובה ועוד שישה חודשים של שירות נוסף. חיילות משרתות 24 חודשים בלבד; קרי, חיילים, משרתים שנה נוספת, שירות חובה, מעבר לחקופת השירות של חיילות. חייל היוצא לקורס קצינים מתנדב לשנה שלמה נוספת נוסף על 36 חודשי שירות — חובה וש"ן — שירות סדיר נוסף. חילום שכר קבע לקצינה בתום שנתיים יגרם לעיוות: בעוד חייל בן מחזור משרת בשירות חובה, היא תתחיל בקבלת שכר הקבע.

3. הפקודה מעוגנת בהוראות הקבע של אגפי צה"ל.

1287. יידי אבנים בחברון

חבר הכנסת א' ולדמן שאל את שר הביטחון ביום כ"ח בחשוון התש"ן (26 בנובמבר 1989):

נועד לי, כי ביום שישי, 2 בנובמבר 1989, בשעה 09:45 החלו ערבים ליידות אבנים לעבר בית-דומנו בחברון ולעבר הקרוונים הסמוכים לו. האבנים הושלכו מהבית ממול ומהכביש הסמוך. החיילים שבשער ובתצפית לא הגיבו. התושבים הזעיקו את הצבא, אך לא נעשה מאומה.

ברצוני לשאול:

1. האם נבדקו פרטי המקרה על-ידי כוחות הביטחון?
2. מה הן ההוראות הניתנות לחיילים במקרים כאלו?
3. האם נשקל לאטום את חלונות הבית שממנו נזרקו האבנים?

שר הביטחון י' רבין:

1. התשובה חיובית.

2. החיילים מתוודעים לפעול למניעת כל סוג של הפרות סדר, במהירות, ביעילות ובהתאם לנסיבות ולהוראות הצבא.
3. בעקבות זריקת האבנים, שאלה מתייחסת השאלתא, הוחלט לסגור את שער מס' 1, בקסבה של חברון, וכן הוגברו פעולות משמר הגבול באזור.

1288. האגודה למען החייל

חבר הכנסת ח' מירוס שאל את שר הביטחון ביום כ"ח בחשוון התש"ן (26 בנובמבר 1989):

באחרונה פורסם על איסורים בוועד למען החייל: בין היתר פורסם על מתן תנאים מפליגים ליושבי-ראש האגודה מ' יוסף נבו בתחום השכר, העמדת רכב, נהג ותנאי קופת גמל.

ברצוני לשאול:

1. האם מתנהלת האגודה באורח תקין?
2. מה הם תנאי השכר הישיר והנלווה וכן אילו אמצעים — רכב, נהג, פלא-פון וכיו"ב — ניתנים ליושבי-ראש האגודה?
3. האם אישר משרדך מתן תנאים אלה?

בשבועות האחרונים פורסמה סדרת כתבות תחקיר בעיתון "ידיעות אחרונות", ובה נטען כי תקציבי הסיוע למשפחות השכולות מתחלקים מתוך העדפה ברורה להורים השכולים, ועל חשבון האלמנות; וזאת בגין לחץ ההורים השכולים.

ברצוני לשאול:

1. האם יש ממש בטיעון הזה?

2. מה הוא שיעור הקצבה הממוצעת שמקבלים הורים שכולים ומה הוא שיעור הקצבה הממוצעת של אלמנות צה"ל, שהיא אם לילד אחד או לשני ילדים?

3. מה הם הקריטריונים ואמות-המידה שעל-פיהם מעניקה המדינה זכויות והטבות להורים שכולים ולאמנות?

תשובת שר הביטחון י' רבין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 3. אין זה נכון שתקציבי הסיוע למשפחות השכולות מתחלקים תוך העדפת ההורים השכולים על חשבון האלמנות.

שיעור התגמול המשתלם לזוג הורים שכולים נע בין סכום מרבי של 1,284 ש"ח לחודש למי שאין להם כל הכנסה, מלבד קצבת הויקה של הביטוח הלאומי, לבין תגמול מוערי של 192 ש"ח למי שהכנסתם עולה על כ-2,000 ש"ח לחודש ברוטו.

שיעור התגמול לאלמנה שהיא אם לילד — 2,071 ש"ח לחודש, ולאמנה שהיא אם לשני ילדים — 2,369 ש"ח לחודש. התגמול פטור ממס הכנסה ואינו כפוף להכנסה כלשהי, כלומר הוא מעבר להכנסה מכל מקור שהוא שיש או יכול להיות לאלמנה.

נוסף על כך מקבלת אלמנה מענק לסידור ראשון, מענק נישואין כשהיא נישאת, מענק בר-מצווה, פטור מלא ממסים על רכב אישי, אחת לחמש שנים — להורים הפטור הוא 50%, פעמיים בלבד; מימון טיטות מקיף לרכב, מימון מלוא אגרת רכב אחת לשנה — להורים המימון הוא 50% מאגרת הרכב; כיסוי שיעורי נהיגה; מימון שכר לימוד להשכלה גבוהה או מקצועית ועוד.

הקריטריון שעל-פיו ניתנים תגמולים להורים שכולים הוא שיעור ההכנסה שיש להורה מכל מקור שהוא — מלבד קצבת ויקנה ופיצויי בריאות לנפגעי הנאצים.

הקריטריונים שעל-פיהם ניתנים תגמולים לאלמנה הם גיל ומספר ילדיה — יחסי החלל, שהם קטינים ו/או מספר ילדים שבגרו. כאמור, לא חל על תגמולי האלמנה מבחן הכנסה כלשהו.

1286. תנאי שירות לקצינות

חבר הכנסת צ' הנגבי שאל את שר הביטחון ביום כ"ח בחשוון התש"ן (26 בנובמבר 1989):

הובא לידיעתך, כי חיילות הנשלחות לקורס קצינות מחויבות בשירות קבע של שישה חודשים, אולם ללא אפשרות ליהנות מתנאי שירות קבע.

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים נכונים?
2. אם כן — מה טעם מופלות קצינות אלה מקצינים, המחויבים לשרת שנה בתנאי קבע, קרי — משכורת של ממש ותנאים נלווים?

ביטחוני? 3. האם במקרה זה תודרך אלוף-משנה ג' לפני הופעתו ב"גלי צה"ל"? תודה.

שר הביטחון י' רבין:
ככלל, יש מדיניות לגבי המותר והאסור למפקדים הצבאיים במתן ראיונות. התדרוך ניתן על-ידי המפקד הממונה, במקרה דנן מפקד האוגדה, ועל-ידי דובר צה"ל. בדרך כלל, תדרוך כזה ניתן כשיש אינטרס להעביר את הדברים, הן לגבי האוכלוסייה הערבית והן לגבי כלל החיילים והאוכלוסייה היהודית. התדרוך הוא במסגרת של עקרונות וניתן על-ידי המפקד ודובר צה"ל. נדמה לי שעניתי על כל השאלות.

1291. חסידי חב"ד במחנות צה"ל

חבר הכנסת א' בורג שאל את שר הביטחון ביום כ"ח בחשוון התש"ן (26 בנובמבר 1989):

בתחילת השנה הפיצה תנועת חב"ד לוח שנה שבו לא מצוינים האירועים הלאומיים, דוגמת יום הזיכרון לחללי צה"ל ויום העצמאות.

ברצוני לשאול:

האם יש מקום לאשר פעילות חינוכית-אידאולוגית של תנועה שאינה מכירה בערכים הבסיסיים, שעליהם מושתתים צה"ל, המדינה והעם?

תשובת שר הביטחון י' רבין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

אין תנועת חב"ד מקיימת פעילות חינוכית-אידאולוגית במחנות צה"ל. מבחינה עובדתית, פעילותה של התנועה הוגבלה לאיחולי חג בדרך של חלוקת סופגניות או משלוח מנות, והכול בליווי גורמי הרכנות הצבאית.

1335. מוצרי תעשייה מיש"ע המופצים בתחומי "הקו הירוק"
חבר הכנסת יצ' לוי שאל את שר הביטחון ביום ב' בכסליו התש"ן (30 בנובמבר 1989):

הנוק שנגרם לתעשיית המזון בגלל החרמת תוצרת ישראל ביש"ע מוערך בעשרות רבות של מיליוני דולרים. לעומת זאת מוצץ השוק שלנו בתוצרת מיש"ע המונעת, לדעת גורמים בהתאחדות התעשיינים, העסקת כ-1,000 עובדים בתעשיית המזון בארץ.

כמה יצרני מזון מיש"ע מפצים את מוצריהם בישראל כשעל גבי האריזה צבעים בדגל אש"ף — שחור, אדום, ירוק; למשל, אריות הפסטה מתוצרת בית-סחור.

ברצוני לשאול:

1. הנכונים הפרטים המובאים לעיל?

2. אם כן — מדוע לא מחייב המינהל האזרחי לסמן בערבית מוצרי מזון המיוצרים ביש"ע ומשווקים בישראל, על-מנת שיוכל הצרכן לזהות את מקור הסחורה?

3. מה עושים שלטונות הביטחון על-מנת שלא תיעשה תעמולה למען אש"ף מעל אריות מוצרי מזון?

תשובת שר הביטחון י' רבין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המשק הישראלי ובפרט ענף המזון, עדיין נהנים, גם כיום, מעודף יצוא ניכר בסחר עם אזור יהודה, שומרון וחבל-עזה.

שר הביטחון י' רבין:

1. מבקר מערכת הביטחון בודק עתה את פעילותה של הנהלת האגודה, במסגרת ביקורת מעקב שהוא עורך, וכן את נושא ההגדרה לשנת התשמ"ט. כזכור, גם פעילות האגודה עברה לביקורתה של מבקרת המדינה. מבקר המערכת עמד לבדוק גם את נושא תקינות פעילותה של האגודה, אולם משהוכר כי הנושא נמצא בבדיקת משרד מבקרת המדינה, הקפיא מבקר המערכת את עבודת צוות הבדיקה.

2. נמסר לי על-ידי יושב-ראש האגודה למען החייל כדלקמן: א. משכורתו של יושב-ראש האגודה למען החייל היא כמשכורת מנכ"ל משרד ממשלתי. חוזה השכר נחתם בין האגודה לבין מר נבו. כך היה גם לגבי קודמו: ב. האגודה למען החייל מעמידה לרשות היושב-ראש שלה, כמו לגבי קודמו בתפקיד זה, מכונית צמודה ונהג. האגודה מנכה משכרו של היושב-ראש מס הכנסה לעניין זה, כפי שמנכים מס משכרו של מנכ"ל משרד ממשלתי: ג. ליושב-ראש האגודה אין פלא-פון מכונית.

3. בשנת 1985 הביע משרד הביטחון את דעתו בפני האגודה והיושב-ראש שלה, שמן הראוי שמשכורתו של היושב-ראש לא תהיה גבוהה יותר ממשכורת של מנכ"ל משרד ממשלתי. חוזה השכר נחתם, כאמור, בין האגודה לבין היושב-ראש שלה.

1290. פרסום שיטות מבצעים נגד טרור

חבר הכנסת ר' איתן שאל את שר הביטחון ביום כ"ח בחשוון התש"ן (26 בנובמבר 1989):

ביום א', 29 באוקטובר 1989, נשמעו ב"גלי צה"ל" מפיו של אלוף-משנה ג' פרטים על שיטות הפעולה נגד רעולי הפנים ברצועת-עזה.

ברצוני לשאול:

1. האם מסירת פרטים כאלה אינה מקשה את המשך הפעילות?

2. האם היתה ההופעה באישורך?

3. אם לא — אילו צעדים תנקוט כדי שלא יתפרסמו שיטות מבצעים נגד הטרור?

שר הביטחון י' רבין:

אלוף-משנה ג', מפקד הגזרה הצפונית בחבל-עזה, התייחס בתוכנית "בוקר טוב ישראל" ב-29 באוקטובר 1989 לפעילות המבצעית. הדברים שנאמרו בכתבה הם כלליים וללא כניסה לפירוט. אין בכתבה זו שינוי מהמקובל בפרסום כתחום זה. הכתבה אושרה על-ידי הצנזורה הצבאית.

לאור האמור לעיל התשובות על שאלותיך הן:

1. התשובה שלילית.

2. התשובה שלילית.

3. לאור כל אלה, אין מקום לנקוט צעדים כלשהם.

היו"ר ד' שילנסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רפאל איתן.

רפאל איתן (צומת):

השאלה מורכבת משלוש שאלות-משנה: 1. מי בודק את האמור להיאמר או את מה שעשוי להיאמר ב"גלי צה"ל"? 2. ממי מבקשים אישור לתוכנם של דברים הנוגעים לפעילות

3. האם נמסרה התנצלות לעיריית נתניה ולתושביה?

4. מה הם הלקחים שהופקו מאירוע זה?

שר הביטחון י' רבין:

1-2. להקת הגדנ"ע היא להקה צבאית ייעודית משימתית, בעלת תפקידים ומשימות ברורים, וההשתתפות באירועים מהסוג הנדון אינה נכללת בתחום האמור.

הלהקה זומנה באופן פרטי על-ידי מפיק הערב כנחניה, שהוא גם כמאי הלהקה בשירות מילואים. הליך זה נמצא בלתי-תקין, ולכן לא אישר מפקד פיקוד הגדנ"ע את הופעת הלהקה. האישור הקורס, שניתן על-ידי קצין החינוך הפיקודי, בוטל על-ידי מפקדו, הסבור שהלהקה הפעיל במקרה הנדון שיקול דעת מוטעה.

3. מפקד פיקוד הגדנ"ע הודיע לראש עיריית נתניה, במכתב מפורט ומנומק, על אודות הרקע לכיטול ההופעה.

4. לא נמצא כי אירוע זה מחייב הפקת לקחים, למעט הלקח הברור, שצריך לפעול במסגרת הוראות הקבע ולקבל אישורים על-ידי הרשויות המוסמכות בצבא.

1339. מתקן כליאה בח'אן-יוניס

חבר הכנסת ח' אורון שאל את שר הביטחון ביום כ' בכסליו התש"ן (30 בנובמבר 1989):

לאחרונה מתרבות הידיעות בדבר קיומו של מתקן כליאה בח'אן-יוניס שבו כלואים עצירים בגילים שונים. כמורכב מתרבות התלונות על היחס לכלואים במתקן זה.

ברצוני לשאול:

1. האם קיים מתקן כליאה צבאי בח'אן-יוניס?

2. האם עומדים תנאי המחיה במתקן כליאה המפורטים במסמך הפצ"ר — פרקליט צבאי ראשי — (ספטמבר 1988), שחובר עבור ועדת עורכי-הדין למען זכויות האדם?

3. כמה עצירים כלואים במתקן זה?

4. האם מתאפשרות פגישות בין העצורים במתקן לבין עורכי-דינם?

5. האם המתקן נמצא בפיקוח הצלב-האדום?

שר הביטחון י' רבין:

1. כן, יש מתקן כליאה צבאי בח'אן-יוניס.

2. התשובה חיובית.

3. התפוסה היא — 60 עצירים.

4. התשובה חיובית.

5. אכן, הצלב-האדום ביקר במתקן. בתום הביקור האחרון של ראש צוות הצלב-האדום במתקן הביע האחרון את שביעות רצונו מהביקור ואת התרשמותו החיובית.

ה"ור ד' שילנסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת חיים אורון.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

בקשר לביקוריהם של עורכי-דין — האם יש נהלים קבועים וברורים לגבי עורכי-דין מקומיים? למיטב ידיעתי, בעבר היו בעניין זה קשיים.

2. קיימת חובת סימון מוצרים מסוימים בערבית, וכן מתנהלת עבודת מטה במטרה להטיל חובת סימון בערבית על כלל המוצרים המיוצרים באזורים אלו. העבודה בנושא זה נעשית בתיאום עם משרד התעשייה והמסחר.

3. המקרה של אריות הפסטה מבית-סחור הובא לידיעתנו וטופל במהירות כדלקמן: נציגי המינהל האזרחי, בתיאום עם היועץ המשפטי, ביקרו בפעל שבו מייצרים את הפסטה, שוחחו עם מנהל המפעל, המשלם את מסיו כחוק, ולטענתו צבעי האריות, המיוצרת בישראל, נבחרו באופן שרירותי ללא כוונה לסמל את אש"ף. כמורכב נקראו יצרני האריות בישראל לשיחת הבהרה, ואף הם לא היו מודעים לדבר. השימוש באריות אלה הפסק.

1336. דובר צה"ל וצלמי העיתונות

חברת הכנסת ג' כהן שאלה את שר הביטחון ביום כ' בכסליו התש"ן (30 בנובמבר 1989):

לפי המידע שבדי, מתלוננים זה זמן רב צלמי העיתונות על מדיניות גורמי צה"ל, כמו גם זו של דוברים של בתי-חולים, בעיקר בירושלים, שאיננה מאפשרת להם לצלם פצועים המגיעים לטיפול רפואי כתוצאה מהאניתפאדה.

ברצוני לשאול:

1. מה היא מדיניות צה"ל בשאלת מתן או אי-מתן אישור לצלם במוקדי פגיעים?

2. האם שקלו גורמי דובר צה"ל את ההיבטים ההסברתיים במניעת סיקור עיתונאי של פגיעים? אם כן — מה הן המסקנות?

3. האם ינקוט השר צעדים למען שיפור גישת דובר צה"ל כלפי צלמי העיתונות?

תשובת שר הביטחון י' רבין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. במקרים של פגיעים נשקלים גורמים רבים הקשורים בזירת האירוע — ביטחוניים, מודיעיניים והסברתיים. לכן נבחן כל מקרה לגופו.

2. גורמי דובר צה"ל וגורמי ביטחון שקלו את ההשלכות בתחום ההסברה כאשר נמנע סיקור פגיע. בכל מקרה, השיקולים המבצעיים קודמים לאלה ההסברתיים.

3. גישת דובר צה"ל לעיתונות מאופיינת בפתיחות ובמתן נגישות לאירועים ולחומר, ואינני סבור שיש מקום לנקיטת צעדים כלשהם.

1337. מניעת השתתפות להקת פיקוד הגדנ"ע באירוע כנחניה
חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר הביטחון ביום כ' בכסליו התש"ן (30 בנובמבר 1989):

להקת פיקוד הגדנ"ע אמורה היתה ליטול חלק במחזור האור-קולי שהופק על-ידי עיריית נתניה לרגל מלאות 60 שנה לעיר. למרות אישורו של קצין החינוך הפיקודי והשתתפות הלהקה בחזרות, נמנע מהלהקה להשתתף בהופעה, דבר שגרם נזק לעיריית נתניה ומורת רוח לתושבים שבאו לחזות במופע.

ברצוני לשאול:

1. מדוע נמנעה הופעת הלהקה?

2. האם אישור ההופעה על-ידי קצין החינוך וההשתתפות בחזרות נעשו בסמכות?

שר הביטחון י' רבין:

אין בידי הנתונים. אני יכול לומר לך: המצבה נכון לאתמול, לא במדויק, לגבי יחידים — למעלה מ-9,100 עצירים מוחזקים בריזמנית במתקני הכליאה הצבאיים.

היו"ר ד' שילנסקי:

אומנם חבר הכנסת חופיק טובי איננו. הוא חוגג היום חג נוצרי. בהתחשב בכך, באופן יוצא מן הכלל, אבקש לקרוא את התשובה.

1413. הריגת נערה מכפר בלעא

חבר הכנסת ת' טובי שאל את שר הביטחון ביום ט' בכסליו התש"ן (7 בדצמבר 1989):

נמסר לי כי ב-22 באוקטובר 1989, בסביבות השעה 18:00, הגיעו לכפר בלעא שליד טול-כרם שלוש מכוניות אזרחיות עם לוחות זיהוי של הגדה, אזור טול-כרם, ובהן אנשי ביטחון ישראלים בלבוש אזרחי, ביניהם קצין שירותי המודיעין הישראליים בטול-כרם — סרן "אלון". אחד האנשים אף חבש כפייה אדומה על ראשו.

הכוח ביצע מעצרים ונתקל בהתנגדות התושבים. באותה עת עברה ברחוב הנערה סונא (אלהאם) נימר מחמוד מסעור אל-ואוי (אברזינה), בת 16. היא היתה בדרכה הביתה מבית סבה, בליווי ילדים קטנים.

לפי עדות תושבים במקום, קצין המודיעין הנ"ל ירה בנערה ממרחק של 10 מטרים. גם לאחר שפגעה הירייה הראשונה בחזה של הנערה, הוא המשיך לירות בה. נורו ארבעה כדורים שפגעו בראשה, בחזה ובידה. הנערה לא היתה מעורבת בשום עימות עם הכוח הצבאי. לפי כל הסימנים, היריה ירה בה במטרה להרוג אותה.

ברצוני לשאול:

1. האם נחקר המקרה הנ"ל, מה הן תוצאות החקירה והאם הנתונים דלעיל נכונים?
2. אם כן — האם שקל השר להורות על הקמת ועדת חקירה?

שר הביטחון י' רבין:

1 — 2. הנושא הועבר לחקירת מצ"ח. מסקנות מצ"ח הועברנה לחוות דעת הפרקליטות הצבאית.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לשר הביטחון. שר התקשורת ישיב על שאילתות. בבקשה.

1465. מרכיב "התשלום הקבוע" בחשבון הטלפון

חבר הכנסת ד' ליבאי שאל את שר התקשורת ביום ט"ז בכסליו התש"ן (14 בדצמבר 1989):

בחשבון הטלפון של חברת "בזק" נכלל מרכיב של "תשלום קבוע" נוסף על מרכיב התשלום לפי "יחידות מנייה". האזור מר י"מ (שמו המלא מופיע במקור) מירושלים טוען, שאין הצדקה למרכיב זה בחשבון, כביכול עבור הוצאות תחזוקה, משום שיש בו "סבסוד המשתמשים הכבדים בטלפון — משרדי ממשלה, עיריית, בנקים וכו' — עליידי האזור הקטן", וכי במקום שאין מונופול לגוף כלכלי לא היו מרשים לו לכלול מרכיב כזה.

ברצוני לשאול:

שר הביטחון י' רבין:

עד כמה שידוע לי, ישנהלים קבועים. בהתאם ללוח זמנים מוגדר מראש, ניתן לעורכיהם מקומיים, והם מרבית עורכיהם המייצגים את העצירים במתקני הכליאה השונים, לבקר בכל השטחים וכן בישראל.

1367. קשרי עיתונאית עם "רעולי הפנים"

חבר הכנסת ח' פורת שאל את שר הביטחון ביום ב' בכסליו התש"ן (30 בנובמבר 1989):

בתאריך 27 באוקטובר 1989 התפרסמה בעיתון "ידעיות אחרונות" כתבה בנושא "רעולי הפנים". מהכתבה עולה, שלכתבה אריאלה רינגל-הופמן דרכי תקשורת עם טרוריסטים אלה, אשר ידם ברציחות הן של יהודים והן של ערבים.

ברצוני לשאול:

1. האם נחקרה הכתבה על קשריה אלה?
2. האם לצורך הכנת כתבה עיתונאית מותר להיפגש עם טרוריסטים?

תשובת שר הביטחון י' רבין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. מאחר שמדובר בעיתונאית שהיא אזרחית ישראלית, ביקש הפרקליט הצבאי הראשי מהיועץ המשפטי לממשלה לשקול אם יש מקום לפתוח בחקירה משטרתית.

1388. עלות החזקת עציר במתקן כליאה של צה"ל

חבר הכנסת ד' צוקר שאל את שר הביטחון ביום ט' בכסליו התש"ן (7 בדצמבר 1989):

ברצוני לשאול:

1. מה היא העלות היומית הישירה של החזקת עציר תושב השטחים במתקן כליאה צה"לי?
2. מה היא העלות המלאה של החזקת עציר בשטחים, לרבות עלות כוח מילואים?
3. כמה הושקע עד היום בתשתית, בהקמה וכשיפוצים של מתקני הכליאה — חדשים וישנים?

שר הביטחון י' רבין:

1. אומדן העלות היומית הישירה של החזקת כלוא — 5.2 שקלים. סכום זה כולל מרכיבי הוצאה שוטפים כגון: מזון, ציוד לינה, חומרי רפואה ואספקה קטנה.

2. אומדן העלות היומית המלאה של החזקת כלוא — 14.2 שקל. הדבר כולל מרכיבי הוצאה שוטפים המפורטים לעיל בתוספת עלות כוח אדם המוצב במתקנים — חיילי חובה, חיילי קבע, חיילי מילואים, לרבות תשלומי ביטוח לאומי ורכב.

3. היקף ההשקעות בבינוי ובתשתית — ציוד הקמה, מטבח וכו' — במתקני הכליאה מסתכם, החל בדצמבר 1987 ועד דצמבר 1989, בכ-40 מיליוני ש"ח.

היו"ר ד' שילנסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דוד צוקר.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
האם יכול אדוני להעריך כמה ימי כליאה היו בשנתיים האחרונות?

1. האם הדברים האלה נכונים?

2. אם כן — מאימתי במדינת ישראל ומכוח איזה חוק מטילה רשות ציבורית ענישה בכלל וענישה קולקטיבית בפרט?

3. מדוע ועל מה הוענשו חושבי העיר ומדוע נמנעת מהם היכולת להשתמש בטלפון לצורכיהם השונים, וזאת לאחר ששילמו את התשלומים הנדרשים כבר לפני שנה וחצי?

4. אם ידעה הנהלת "בזק" על הקשיים הטכניים הכרוכים בהתקנת הטלפונים בעיר, מדוע גבתה מהם דמי התקנה?

5. בחוזה ההתקנה נאמר כי "הטלפון יותקן במעון המבוקש תוך שישה חודשים ממועד תשלום החשבון" — משפט זה אכן קיים, אבל מה ערך התקנת מכשיר טלפון אם הוא לא חובר לרשת?

שר התקשורת ג' יעקבי:

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, כמה הערות מוקדמות:

א. חברת "בזק" שמה לה למטרה לחת טלפון לכל דורש בכל מקום במדינה, לרבות היישובים העריים. במסגרת זו השקיעה החברה בשלוש השנים האחרונות כ-40 מיליוני דולרים, כ-80 מיליון שקל ביישובים העריים במחוז הצפון. באוס-אל-פחם עצמה הושקע סכום העולה על 10 מיליון דולר לשם הקמת מרכזת ספרותית חדשה, רשת בין-עירונית בסיב אופטי, וכן הונחו תשתית תת-קרקעית ותשתית עלית בכל רחבי העיר, שלא היתה בה תשתית בסיסית.

ב. במסגרת פיתוח זה חוברו למרכזת הטלפון באוס-אל-פחם כ-2,000 מנויים ונותרו כ-150 ממתינים שלא ניתן היה עד עתה לחברם לרשת הטלפון בעיקר בשל הסיבות הבאות: 1. חושבי המקום, חלקם, מנצלים את עמודי הטלפון לחלייה מאולתרת של חטי חשמל; 2. מערכת הניקוז העירונית אינה תקינה ולעתים מי הביוב חודרים לתשתית התת-קרקעית של חברת הבזק ופוגעים בה; 3. העירייה סללה ערב הבחירות האחרונות כביש אספלט על הפתחים התת-קרקעיים של רשת הבזק, או לפחות על חלקם, ובכך נחסמה הגישה לפתחים אלה; 4. היו פגיעות מכוונות ברשת הכבלים העלית.

ג. חברת "בזק" פועלת להמשך עבודתה הסדירה וביקשה מראשי העיר וממנהיגיה לפעול להסרת המכשולים. ניתן לקוות שחיבורים של אחרוני הממתינים יושלמו בראשית 1990. כאמור, רוב החיבורים נעשו עד כה בהיקף ניכר למדי.

אשר לשאלות הישירות:

1. הדברים אינם נכונים, ראי דברי לעיל.

2. אין ולא היתה ענישה קולקטיבית, אלא היו, כאמור וכמפורט לעיל, קשיים אובייקטיביים בתהליך העבודה. עובדי החברה לא התבטאו בלשון שמנה עשויה להשתמע "ענישה קולקטיבית", ואם יש מקרה שהם עשו זאת, אני מוכן לחקור את המקרה הזה ולהסיק ממנו את המסקנות.

3. השבתי בדברי הפתיחה והסקירה על תהליך הפיתוח באוס-אל-פחם.

4. בזמן גביית התשלום היתה כוונה להשלים את ההתקנה במועד הקבוע בתקנות, אך בשל הקשיים האמורים נבצר מן החברה להשלים את הביצוע. כירי חברת הבזק האפשרות — על-פי התקנות והכללים — להחזיר למבקשים את דמי ההתקנה, אך היא נמנעה מכך כדי למנוע מהם עוגמת נפש, מה

1. מה היא ההצדקה להכללת תשלום תקופתי קבוע בחשבון הטלפון של אדם פרטי, לאחר ששילם בעד ההתקנה ונוסף על התשלומים הישירים בעבור השימוש במכשיר?

2. האם מרכיב זה בחשבון הטלפון מעוגן בחוק או בתקנות?

תשובת שר התקשורת ג' יעקבי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

האזרח י"מ פנה בעניין תעריפי "בזק" בחזר לחלק ניכר מחברי הכנסת. חלקם אף פנה אלי בשאלות המבוטאות על פנייתו ותשובות ניתנו.

אשר לשאלותיך:

1. התשלום שמשלם המנוי בעד התקנת קו מנוי נועד לממן את העלות של החיבור הפיסי בין התקע שבביתו — לרבות מכשיר הטלפון — לבין נקודת ההסתעפות של חברת "בזק".

התשלום המכונה "תשלום קבוע" — שכונה בעבר "דמי שימוש" — מורכב הן מתשלום בעבור תחזוקת ציוד הקצה וציוד המעבר והמרכזות והן מתשלום המהווה החזר השקעה בעבור הציוד.

ההשקעה הממוצעת למנוי מגיעה ל-5,000 שקל בערך, כאשר שליש מההשקעה במקטע המיועד למנוי עצמו — כגון: מכשיר הטלפון, הקו הפיסי מנחוש, המונה האינדיקטוריאל במרכזת ובזר המבד — ציוד זה, בשונה מציוד אחר, הוא ייעודי למנוי עצמו ואינו ניתן לניצול בידי אחר כשעה שאין המנוי מקיים שיחה.

את ההפרש בין עלות ההתקנה לבין דמי ההתקנה מקבלת חברת "בזק" במשך כל תקופת השירות כשתי דרכים: (1) לגבי הקטע הרגיש לתנועה: על-ידי תשלום דמי "יחידת מנייה" — בעבר "פעמית מונה"; (2) לגבי הקטע שאינו רגיש לתנועה: על-ידי התשלום הקבוע. בבסיס הגישה שהובילה לקביעת ההבחנה בין העלויות הרגישות לתנועה לבין העלויות הקבועות עמד הרצון לנהוג במנויים משנה-צדק — שאם לא כן "סיכסד" המנוי המרבה בשיחות את עלות הקטע המשרת בלעדית מנויים אחרים שאינם עושים שימוש רב במכשיר; יצא אפוא כי על "מנוי כבד" שכבר נדרש לשלם חשבונית בגין פעילותו המוגברת תוטל "אגרה" נוספת, הנועדת לכסות גם עלות נגישות של מנויים אחרים.

2. הבסיס החוקי למרכיב התשלום הקבוע בא לידי ביטוי בתקנות הבזק (תשלומים בעד שירותי בזק המפורטים בתוספת), התשמ"ט-1989, בתוספת השנייה, חלק א' פרט 1; הגדרת "תשלום קבוע" מצויה בתקנה 1 של תקנות הבזק (הפסקה, עיכוב או הגבלה של פעולות בזק ושירותי בזק). התשמ"ה-1985.

1466. אי-חיבור טלפונים חדשים באוס-אל-פחם

חברת הכנסת ש' אלוני שאלה את שר התקשורת ביום ט"ז בכסליו התש"ן (14 בדצמבר 1989):

הגיע לידיעתי מקרה שאירע לקבוצת חושבים נכבדים מהעיר אוס-אל-פחם. כולם הגישו בקשה להתקנת טלפון, כולם שילמו דמי התקנה לפני 18 חודשים, לכולם הותקנו מכשירים בבית, אולם איש עדיין לא חובר לרשת הטלפונים. בפניותיהם למשרדי "בזק" נאמר להם, שזו תוצאה של עונש קולקטיבי שהוטל עליהם על-ידי שלטונות "בזק".

ברצוני לשאול:

1612. עבודה בבניית מרכזות טלפונים בשבת

חבר הכנסת מ' פרוש שאל את שר התקשורת ביום ל' בכסליו
התש"ן (28 בדצמבר 1990):

נמסר לי, כי בשבת פרשת "תולדות", ד' בכסליו התש"ן, 2
בדצמבר 1989, עבדו פועלים בהשלמת בניין המרכזות החדש
ההולך ונבנה במזכרת בתיה.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונה הידיעה?
2. אם כן — מדוע בוצעו העבודות בשבת?
3. האם ניתן היתר עבודה בשבת לכביצוע העבודות, ואם כן
— מאיזו סיבה?
4. מה בדעתך לעשות בנושא זה?

תשובת שר התקשורת ג' יעקבי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הידיעה אינה נכונה בעיקרה, משום שהבניין נבנה
על-ידי המועצה המקומית ולא על-ידי חברת "בזק", ואין לי כל
מידע על אודות תהליכי הבנייה.

2-4. מאחר שהאחריות להקמת הבניין היא על המועצה
המקומית, מן הראוי להפנות את השאלתה לשר הפנים.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה.

ג. הצעת חוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גמלאות) (תיקון מס' 3) התש"ן — 1989*

(קריאה ראשונה)

איש. רשות הדיבור לראשון הנואמים, חבר הכנסת יאיר צבן,
ואחריו — לחבר הכנסת רן כהן. נצמצם את הדיון לחמש דקות
לנואם. החוק אינו ארוך, הוא ברור.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מקדם בברכה את
יוזמת החקיקה הזאת, כשם שקידמנו בברכה את התיקון הקודם
בחוק, שנעשה לפני שנה בערך. הדבר הזה מתקן עוול שהיה
גדול יותר בטרם תוקן החוק לפני שנה. אני חושב שהשיפור
הנוסף שהוכנס בו עכשיו הוא בהחלט בעתו.

אדוני שר הביטחון, כמו בשנה שעברה, אני מנצל את
ההזדמנות הזאת כדי לחזור ולפנות אליך להשלים בתיקוני
חקיקה פגמים נוספים שנותרו, מורשת של שנים רבות, בתחום
האפליה של גמלאי צבא ביחס לגמלאים אחרים, במיוחד אותם
גמלאי צבא הקבע, הממשיכים את שירותם במסגרת המדינה או
במסגרות אחרות הנשענות על קופת המדינה.

כידוע, גמלאי של צבא הקבע, כמו גמלאי של המשטרה,
אם הוא יוצא לעבוד בשוק הפרטי, הוא זכאי הן לגמלה שהוא
מקבל מהצבא והן לשכר המלא שיקבל ממקום עבודתו. אבל
אם יוותר גמלאי כזה על שכר, שהוא לפעמים גבוה יותר, בשוק
הפרטי, ויסיים להמשיך לעבוד במגזר הציבורי הנשען על
קופת הציבור, ינכו לו, כתנאים מסוימים, על-פי הגיל שלו וכו',
חלק מהגמלה המגיעה לו, אם כי מקור הזכות לגמלה ומקור
הזכות לשכר העבודה הם שני מקורות שונים לחלוטין. בסלנג

גם שכבונתה להשלים את הביצוע בתוך זמן קצר, כלומר
בראשית 1990.

5. החברה פעלה בפיתוח הרשת באופן משולב, מצד אחד
הניחה את הרשת ומצד שני התקינה את הרשת בבתים וחיברה
טלפונים. בשל השתלשלות האירועים בעיר לא הצליחה
החברה להשלים את הביצוע בפחות מ-150 בתים, והיא
אמורה, כאמור, להשלים את הביצוע בראשית 1990.

לסיכום: משרד התקשורת וחברת "בזק" השקיעו ביישוב
זה השקעה ניכרת ביותר בכספים ובכוח אדם, בתהליך של
"מירוצי מכשולים", כפי שלא נעשתה בשום יישוב בתחומי
המדינה מאז קום המדינה, בשל המבנה הטופוגרפי של היישוב,
הפיזור הגדול של הבתים, צפיפות הסמטאות, פגמי התשתית,
וכן היחס מצד ראשי העיר וחבלנות מצד חלק שולי אבל
מליטנטי מאוד של תושבי המקום בתשתיות שהונחו. ניתן
לקוות שבתחילת 1990 תשלים החברה את ההתקנות
האחרונות בעיר זו.

היו"ר ד' שילנסקי:

רשות לשאול נוספת לחברת הכנסת שולמית אלוני.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אולי אתם יכולים להודיע לאנשים המחכים לטלפון את
הסיבה לתקלות שישנן?

שר התקשורת ג' יעקבי:

אני מודה על העצה והדבר ייעשה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק שירות
הקבע בצבא-הגנה לישראל (גמלאות) (תיקון מס' 3),
התש"ן — 1989, קריאה ראשונה. יציג את החוק שר הביטחון.

שר הביטחון י' רבין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בחודש פברואר 1989
נחקל בכנסת חוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל
(גמלאות) (תיקון מס' 3), אשר אפשר מתן פיצוי מיוחד נוסף על
קצבה לחייל עבור שנות שירות של למעלה מ-35 שנה. הסדר
זה השווה מעמדם של הפורשים משירות הקבע למעמד
הפורשים משירות המדינה.

ואולם, בניגוד להסדר בחוק שירות המדינה (גמלאות),
שהוחל מיום 1 באפריל 1980, התיקון שהוחל על מי שפרש
משירות הקבע הוחל מיום 1 בינואר 1985. ייתכן שזו היתה
חקלה שלנו, אבל התוצאה היתה שקופחו זכויותיהם של
חיילים וחיקים אשר פורשו לפני המועד של 1 בינואר 1985.

ההצעה המועלת כעת מיועדת להחיל את החוק אף על כל
הפורשים משירות קבע לגמלאות, שזכאים כהתאם
לקריטריונים, החל מ-1 באפריל 1980 או לאחריו.

אני מציע כי הכנסת תעביר את ההצעה לדיון בוועדת
העבודה והרווחה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנו ניגשים לדיון. הדיון הוא

* רשומות (הצעות חוק, חוב' 1962).

התהליך לגבי אנשים ששחררו, נתיח, ב' 1973, ב' 1975; זאת אומרת, לקחת את השנתון ששירת עד גיל הגמלאות והתחיל את שירותו הפורמלי בזה"ל עם ייסוד זה"ל ב' 1948, ולקחת את התוואי של גיל הגמלאות, ומאותו רגע ואילך אולי —

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אבל יש בעיה של ההתאמה לחוק שירות המדינה.

שבח וייס (המערך):
ודאי שאני יודע שיש פה עניין של התאמה. אולי אפשר להגיע עם הקבוצה הזאת להסדר אחר בקשר לסוג ההיוון שהם היוונו את זכויותיהם. חשוב למצוא כאן פתרון. זאת לא קבוצה הלוחצת ברעש, ברעם ובתקופנות. זאת באמת קבוצה, חסלחו לי על הביטוי הבנלי, פטריוטי. שם יש איזו נקודה, שצריכה אולי הסדר נוסף.

עם זאת, אני מכוון מברך על ההצעה, היא מקדמת את העניין והיא צודקת. כמובן, אני אצביע בעדה.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה. רשות הדיבור לחברת הכנסת אורה נמיר, ואחריה — לחבר הכנסת אברהם פורז.

אורה נמיר (המערך):
אדוני היושב ראש, רבותי חברי הכנסת, בתאריך 13 בפברואר 1989, לפני עשרה חודשים וחצי בלבד, הבאתי כאן לאישור הכנסת בקריאה שנייה ובקריאה שלישית את חוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גמלאות) (תיקון מס' 3), התשמ"ט — 1989.

כפי שכבר אמר שר הביטחון בדברי ההסבר להצעה שהוא מביא היום, נקבע בחוק כי חייל ששירת מעל 35 שנה וצבר פנסיה מקסימלית זכאי עם פרישתו מהשירות למענק שחרור בעבור כל שנת שירות העודפת על תקופת השירות המזכה לקצבה מקסימלית. החוק הוחל, לפי בקשת נציגי משרד הביטחון, למפרע על מי שפרש משירות הקבע מ' 1 בינואר 1985 ואילך.

בזמן הדיון בוועדה להכנת החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית נמסר לוועדה, כי משרד האוצר מתנגד בהחלט את החוק למפרע מיום 1 באפריל 1980, כפי שנעשה הדבר לגבי יתר עובדי המדינה. החוק המוצע עתה בא להשוות את תחולת החוק למפרע מיום 1 באפריל 1980, כפי שהוחל על עובדי המדינה האחרים.

אדוני שר הביטחון, כאשר אנחנו בוועדת העבודה מקבלים את החוקים שאתה מביא לנו בשם מערכת הביטחון, שני דברים עומדים לנגד עינינו: ראשית, לעשות זאת במהירות המקסימלית; שנית, כאשר אנחנו רואים שבחקיקה נעשה עוול מסוים לציבור מסוים, אנחנו נוהגים בדרך כלל לחקן. אנחנו מכירים את נציגי האוצר, אנחנו מכירים את ההתנגדות של האוצר. אתה הערת לי כמה פעמים, שאנחנו טובים על חשבון תקציב הביטחון. כל הכספים האלה משולמים על-ידי מערכת הביטחון. כך בקשר לכני צה"ל וכך בקשר לנושא הזה.

לא מקובל עלי סדר כזה. לא מקובל שאנחנו בוועדת כנסת, במקרה זה ועדת העבודה והרווחה, נאמנים למה שקובעים לנו דפוסי קואליציה, טובים או לא טובים, של הסכמים בין שר האוצר לבין שר הביטחון במקרה הזה. אנחנו, בניגוד לדעתנו, מחליטים את שמחליטים, והיה ויכוח נוקב על הנושא הזה בוועדה. חברים רצו שנצביע נגד. לאחר מכן — ואני מכרכת

של קציני צבא הקבע קראו לפרשה הזאת "קץ בישבן"; "קץ" זה קופה ציבורית.

לפני כשנה הצלחנו לחקן את הדבר הזה ולהזיז את קבוצת הגילאים שמהם מנכים שני שלישים ושליש מהגמלה, אבל העיוות הזה בעיקרו עורז קיים.

אני מציע: אם קשה לשר הביטחון להעביר את זה, יש לנו הזדמנות. יהיה לנו בוודאי חוק הסדרים במשק, ואפשר יהיה להכניס בחוק הזה דברים טובים רבים. אפשר יהיה גם לחקן —

אורה נמיר (המערך):
לא כדאי לך לתת רעיונות מהסוג הזה, כי אתה יודע מה יקרה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
חברת הכנסת אורה נמיר, הרעיונות הרעים כבר מתרוצצים בכל המוחות של האנשים הטובים, עם מרכאות ובלי מרכאות. לפחות נחשוב אנחנו איך להכניס לשם דברים טובים.

אני מציע, אם כן, לקדם את החוק הזה בכרחה ובהחלט לחקן את העיוות שנוצר. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מצטרף לדברי קודמי ומוותר על רשות הדיבור.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם בורג — איננו באולם. רשות הדיבור לחבר הכנסת שבח וייס, ואחריו — לחברת הכנסת אורה נמיר.

שבח וייס (המערך):
אדוני היושב ראש, אדוני שר הביטחון, חברי הכנסת, היתה לי הזכות לעסוק במידה מסוימת בעיסוק פרלמנטרי מאחורי הקלעים בסוגיה שהחוק הזה בא להסדיר אותה. במהלך השיחות והפגישות שלי עם חלק מן הקצונה הבכירה, אדוני שר הביטחון, אני משתכנע שאתם עושים צעד חשוב מאוד קריטי, אבל אם אפשר, ובהזדמנות הקרובה ביותר, אולי תוכלו לעשות צעד נוסף.

יש קבוצה לא-גדולה של קציני צה"ל, שבחלקם כהחלט נמנים עם המשפחה של מייסדי צה"ל. אני אומר את זה במקרו. אלה קצינים בדרגות סגן-אלוף ואלוף-משנה, מוותיקי צה"ל, מהאנשים שגויסו בהתש"ח, בחלקם אפילו אנשים שהיו קודם בכריגה ובצבא הכריטי והיו קשורים לשירות הביטחון. אני יודע, שמן התיקון הזה הם יוצאים נהנים, אבל לא היתה שם תקלה, אלא בזמנם, חלקם חתמו על הסכמים של היוון ועל הסכמים שעם הזמן הפכו לנוחים פחות. זאת אומרת, כאשר הם חתמו על ההסכמים האלה היתה מידה רבה של נדיבות כלפיהם מצד צה"ל ומערכת הביטחון, מידה רבה מאוד, אבל כנראה המהלכים שלאחר מכן היו כאלה, שהיתה נדיבות או פתיחות גבוהה עוד יותר.

אני יודע שיש למדינה קשיים תקציביים גדולים מאוד, ואני יודע שלמערכת הביטחון יש קשיים תקציביים גדולים מאוד. יש מקרים, שבהם הקיפוח הלא-מכוון ניתן לחיקון על-ידי הוצאה לא-גדולה. קודם כול, אני מברך על ההליכה הזאת של צעד נוסף וחשוב קריטי, והייתי רוצה שתשאיר לך אופציה, בהזדמנות הראשונה שתהיה, להקדים קצת את

נאווה ארד (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לכרך את שר הביטחון על הצעת החוק הזאת. אני כמעט בטוחה שהשר לא היה מודע לעובדה שהחוק לא הוחל קודם לכן משנת 1980 לא בגלל טעות. אני בטוחה, שאנשים שעסקו בנושא הזה רצו קודם כולל להביא את התיקון הקודם, שהיה תיקון מבורך. אבל אנחנו, כחברי כנסת, נתקלים דווקא בנושא גמלאות ופיצויים כמצב שהאוצר קובע לעצמו תאריכים שרירותיים ומפעיל, כפי שאמרנו יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה, לחץ עלינו, או על הקואליציה להוריד הצעות חוק פרטיות של חברי כנסת, שבאו לעשות אותו דבר לגבי גמלאים אחרים. אני משוכנעת שהיום כולנו מברכים על התיקון, ואולי עוד נגיע לשינויים לגבי גמלאים משירות הקבע בצה"ל. החוק הזה הוא משמעותי מאוד למשפחות השאיירים, ועל זה צריך לכרך. כולנו קיבלנו פניות מאנשים שהיו על החפר, שאחד מהם כן מקבל ואחר לא מקבל. זה מה שקורה לנו בחוקי גמלאות.

אני רוצה לחזק דברים שאמר חבר הכנסת יאיר צבן ולהפנות את תשומת-לבו של שר הביטחון לעניין נוסף, שהוא כנראה מודע לו. בתקופה האחרונה הולכת וגדלה השכבה של משוחררי צבא הקבע, צעירים יחסית, שאינם מוצאים מקום עבודה. אלה אנשים ששירתו את המדינה, אנשים שמילאו תפקידי מפתח ברמות של משק ומניהל בצבא וגם ברמות הפיקוד. אנשים אלה אינם מקבלים תפקידים המוצעים להם, משום שהחשוב מראה שאם הם צריכים לוותר על הגמלה — לא כדאי להם הדבר.

שר הביטחון י' רבין:
בתפקיד ציבורי — רק שליש.

נאווה ארד (המערך):

אדוני השר, אני מבקשת שתבדוק את זה. יש קבוצה הולכת וגדלה של משוחררים שאינם מוצאים עבודה כלל, ואם מציעים להם עבודה — הגורם הזה הוא משמעותי ואי-אפשר להתעלם ממנו.

אני מברכת על החוק, נצביע בעדו. אני מצטרפת לדברים שנאמרו קודם. להערכתי, אנחנו צריכים היום להגיש מחדש את הצעות החוק הפרטיות שלנו בנושא הגמלאים, שמדובר בהן גם בתאריכים, ולהבטיח, שאם יש צדק, הוא ייעשה גם כלפי מי שהחוק במקרה לא חל עליהם, מפני שהאוצר לחץ שלא יחול עליהם.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחברת הכנסת נאווה ארד. רשות הדיבור לחברת הכנסת שושנה ארבל-אלמולינו, ואחריה — לחבר הכנסת רפאל פנחס.

שושנה ארבל-אלמולינו (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בדרך-כלל כשמדובר על הצעות חוק הנוגעות לעובדי מערכת הביטחון, אם לצבא הקבע ואם למשפחות שכולות או לחיילים, יש לנו אליהם יחס מיוחד וההתייחסות שלנו היא מיוחדת. בהצעת החוק שלפנינו מדובר על מי ששירתו במערכת הביטחון 35 שנים ומעלה, זאת אומרת, הם פורשים ממערכת הביטחון מעל גיל 50. אם פורשים אנשים בגיל 40, גיל הפרישה הטבעי ממערכת הביטחון, הם יכולים עוד איכשהו להסתדר במקום עבודה ולהתחיל קריירה חדשה. אבל, כשמדובר על גילים שמעל 50, לפעמים 53–55, קשה להם להיקלט בעבודה אחרת או בעבודה נוספת. זאת קבוצה מיוחדת במינה, ומשום כך גם הוענק לה מענק מיוחד. כך כשמדברים על שירות המדינה, ועל

את חבר הכנסת שבח וייס על שהצליח — פונה חבר כנסת זה או אחר, וכשיטה של שתדלנות מתקן את החוק.

אני למדה מכך דבר פשוט מאוד: לא להתחשב עוד לא בבקשות של שר פלוגי ולא בבקשות של שר אלמוני. ברגע שזה בא לכנסת ולוועדה של הכנסת, היא תהיה סוברינית לחוקק על-פי תפיסתה והערכתה.

עליתי, אדוני היושב-ראש, כדי להעיר את ההערה הזאת, כי לא מקובל עלי שידרשו מאתנו מידה של אחריות, נעשה זאת בניגוד לרצוננו, ולאחר מכן יבואו השרים שלבקשתם נענינו ויתקנו.

אני מקבלת בברכה רבה את התיקון, ונעשה הכול בוועדת העבודה כדי להביא אותו במהירות המרבית בקריאה שנייה ובקריאה שלישית לאישורה של הכנסת. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחברת הכנסת אורה נמיר. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם פורז, ואחרי — לחברת הכנסת נאווה ארד.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ידוע לי שכאשר מביאים לבית הזה הצעת חוק מסוג זה שלפנינו, היא זוכה תמיד לתמיכה מקיר לקיר, כי בכלל יש אצלנו מגמה להיטיב עם העם; מי ישלם — זאת כבר שאלה אחרת, זאת שאלה שלא מעניינת את אלה שיודעים לחלק.

אני רואה בעיה בסיסית בכל שיטת הפנסיות, לרבות הפנסיות לאנשי צבא הקבע והפנסיות התקציביות בשירות המדינה ובכל המערכת. הפנסיות התקציביות אינן בנויות על בסיס כלכלי של תחשיב כלשהו. כשיש לאדם פנסיה רגילה מצטברת, הרי במשך שנים הוא מפריש והמעביד שלו מפריש לקרן, וממה שמצטבר הוא יכול לקבל פנסיה. נכון שיש בעיה גם עם הקופות האלה, כי חלקן נתנו תנאים מפליגים ואולי אינן מסוגלות לעמוד בהתחייבויות שלהן כלפי המבוטחים. אבל לא זאת הבעיה.

אני חושב שהגיע הזמן שהפנסיות שנותנת המדינה, בין למשורחים בצבא הקבע ובין הפנסיות התקציביות, הפנסיות לחברי הכנסת, הפנסיות לראשי ערים ולשאיירי ראשי ערים, כל אלה יתומחרו בדרך כלכלית, שנדע מה משלמים ואיך משלמים ומה תרומתו של כל אחד לפנסיה שהוא יקבל. רק בדרך זו נוכל להגיע לכך, שמי שנתן הוא שיקבל.

אני רוצה לומר בצורה ברורה, אני חושב שזה לא צודק בתנאים הכלכליים של המדינה, שאדם צעיר יחסית, ואפילו הוא משוחרר מצבא קבע או משוחרר משירות המדינה — ואנחנו יודעים, שלעתים גם המדינה משחררת אנשים מהשירות האזרחי בגיל מוקדם, כשהיא רוצה להיפטר ממישהו — אנשים מקבלים פנסיה מגיל צעיר, והיא נוספת על השתכרותם במקומות אחרים. מי שאין לו השתכרות אחרת, או השתכרותו חלקית, או נמוכה, הוא מבין שהוא צריך לקבל פנסיה. אבל אם נביא לדוגמה את חברי הכנסת, הרי בין חברי הכנסת יש אנשים שנוסף על משכורתם הגבוהה יחסית למשכורת בשירות הציבורי הם מקבלים פנסיות מקופת הציבור. איזו הצדקה יש לכך? מדוע שיקבלו פנסיות אלו? אני חושב שזה לא צודק. הגיע הזמן לתקן את העוול הזה. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחברת הכנסת נאווה ארד, ואחריה — לחברת הכנסת שושנה ארבל-אלמולינו.

הפנסיה האפשרית, דהיינו 70%. מה יהיו, אם כן, זכויותיו של חייל המשרת מעבר לתקופה זאת?

באה הצעת חוק משנת התשמ"ט — 1989 וקבעה, כי חייל יהיה זכאי במקרה כזה, כאשר שירותו הוא מעל 35 שנים, למענק שחרור עבור התקופה העודפת. משום מה קבע סעיף 2 לחוק הנ"ל, כי התוק יחול על מי שפרש משירות הקבע מ-1 בינואר 1985.

הצעת חוק זו באה להיטיב עם ציבור נוסף, ומציעה שהחוק יחול על כל מי שפרש מן השירות הצבאי קודם לכן, מ-1 באפריל 1980 ואילך.

בהתחשב בכך שהמדינה קמה רק בשנת התש"ח — 1948, התיקון הנוסף עונה, כנראה, על הדרוש. שהרי מי ששירת במסגרת צה"ל, או אפילו במסגרות של טרנס-המדינה, כבר משנת התש"ה — 1945, או אפילו קודם לכן, נכלל במסגרת הזכויות הללו למענק שחרור עבור התקופה העודפת.

בהזדמנות זו הריני מוצא לנכון להזכיר, שיש לדאוג לא רק לגמלאי צה"ל ולזכויותיהם, אלא גם לזכויות כלל הגמלאים בישראל. בתחום זה צריך לשים לב לחיקון של השחיקה בגמלאות הזיקנה ושאינם של המוסד לביטוח לאומי ולא להביא מבוטחים של המוסד לביטוח לאומי למצב של נזקים, אלא להבטיח לקשישים הללו את הקיום המינימלי.

כמו כן, צריך להקדיש את מלוא תשומת-הלב למצבן של קופות הגמל ההסתדרותיות והבנקאיות, ולדאוג לכך שהפנסיה שהעובד יקבל ממסגרות אלה תהיה הולמת את משך תקופת הפרשות לקופת הגמל הזו. אני מסכים, שלגבי קופות הגמל הפרטיות, הדגש צריך להיות בתחום הטבות המס, אך במסגרת של קופות הגמל ההסתדרותיות יש לשים לב למשך תקופת העבודה שבשכילה הופרשו הכספים, ולדאוג שהפנסיה תהיה הולמת גם את תנאי השכר המקובלים כיום במשק, כך שהקופות יוכלו לעמוד בהתחייבויותיהן ולא ייגרם נזק למבוטחים.

כאמור, לעניין גמלאי צה"ל, הצעת חוק זו טובה. היא מיטיבה עם הגמלאים ששירתו בצה"ל תקופה ארוכה, ולכן יש לקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת רפאל פנחס. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם ורדיגר, ואחריו — לאחרון בנושא זה, חבר הכנסת שמואל הלפרט.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, גם אני מכרז על הצעת חוק זו, שבאה לתקן עוול כלפי משרתי מערכת הביטחון בצבא הקבע, שלמעשה שירתו בביטחון כל ימי חייהם. החוק חשוב ומשמעותי. מדובר באנשים המצויים כמעט בסוף הקריירה, וקשה להם להיקלט בעבודה אחרת. אבל, גם כלי זה היה מגיע להם התיקון הזה.

משרתי הקבע שבהם מדובר היו מקופחים לעומת עובדי המדינה האחרים. מדובר באנשים אשר תרמו תרומה חשובה מאוד למדינה ולביטחונה.

בשנים האחרונות אנו עדים לגילויים מדהימים של תנאי פרישה לנושאי משרות בחברות, בכנקאות, במסדות ואפילו בחברות הממשלתיות, תנאי פרישה אשר מדינות עשירות לא יודעות אותם. אנו אומנם כולנו נדהמים, אבל מקבלים את זה. עדיין לא עשינו שום דבר נגד תופעה מדהימה זו.

אחת כמה וכמה כשמדברים על אנשי צבא הקבע, שעד עכשיו היו מקופחים בתחום הזה ומופלים לרעה לעומת העובדים בשירות המדינה.

הקבוצה הזאת של עובדי מערכת הביטחון ראיה לא רק ליחס מיוחד, אלא גם להערכה ולהוקרה על תרומתה למערכת הביטחון, על השירות רב-השנים במערכת הביטחון, מהשנים הטובות בחייהם.

מה שמפריע הוא התחולה הרטרואקטיבית לתקופה של חמש שנים. אני זוכרת שבתיקון הקודם, שהיה תיקון צודק מאוד, אני הצעתי ללכת אולי שנה אחורה. לא הגזמתי כל כך בדבר הזה, ונאמר לי שהרטרואקטיביות היא בלתי-אפשרית, ושר הביטחון הציע להסתפק בהצעה שהוא הביא לכנסת בקריאה ראשונה.

כדיונים בוועדת העבודה והרווחה אנחנו בדרך-כלל מקבלים תחורה מסיני את מה שאומרת הממשלה, ובמיוחד מה שאומר שר האוצר, מה שאומר משרד האוצר. אני חושבת, שהגיע הזמן שלא נקבל הכול כמובן מאליו, ונעשה את השיקולים שלנו על-פי הבנתנו, על-פי הבנתם של חברי כנסת בוועדת העבודה והרווחה, ובהתאם לכך גם נחליט אם אנחנו רואים שיש עוול משווע כלפי קבוצה מסוימת לעומת קבוצה אחרת, שיש לה הזכויות הללו בעוד הקבוצות האחרות מקופחות. אין שום סיבה שלא נתקן את העוול הזה ונשווה את הקבוצות הללו. ההתנגדות איננה התנגדות לשמה; זו התנגדות מסיבה תקציבית ותו לא.

דובר על השאירים. זה דבר חשוב מאוד. אבל לא רק זאת. אמרתי שלקבוצה הזאת קשה להיקלט בעבודה. היום אנחנו רואים רבים מהם מסתובבים ומחפשים עבודה. כמובן, לא כל עבודה הם יהיו מוכנים לקבל. לא כל עבודה גם מתאימה להם. המענק שיקבלו עבור אותה תקופה ששירתו, שהיא תקופה עדיפת, החורגת מעבר לתקופה הקבוצה בחוק לצורך פנסיה, הוא חשוב מאוד.

אני רואה בהצעת החוק דבר צודק בהחלט. חבל שמשרד הביטחון לא היה ער לתיקון הזה לפני שנה, והסתפק ברטרואקטיביות עד 1985. אם כבר, היה צריך לתקן את העוול הזה מן היסוד, וצריך היה בבת אחת ללכת רטרואקטיבית עד אותה תקופה.

באמצעותו של שר הביטחון אנחנו אומרים לכל מי שמופקדים על הגמלאות במערכת הביטחון: אנא מכם, היו ערים, אתם תהיו הארגון המקצועי של העובדים הללו, אתם תשמרו על הזכויות שלהם, ואם יש עוולות ואם יש עיוותים, חייבים בהחלט לתקן אותם ולא להשאיר אותם ואחר כך לבוא ולדרוש רטרואקטיבית כמה שנים אחורנית, דבר שקצת מקשה על המחוקק לקבל את הטיעון הזה.

מוכן שאני תומכת בהצעת החוק ומציעה להעביר אותה לוועדת העבודה והרווחה להכנתה לקריאה שנייה ושלישית.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת רפאל פנחס, ואחריו — לחבר הכנסת אברהם ורדיגר.

רפאל פנחס (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, גם אני מצטרף לכל המברכים ומקדם בברכה ותומך בהצעת תיקון חוק זו, שבאה לפתור בעיה הנוצרת משירות ממושך של חייל במסגרת הצבאית. חייל המשרת 35 שנים בצבא, או במסגרות אחרות המשלימות את הפנסיה הצבאית, זכאי בתוך תקופה זו למלוא

חוברת י"א, ישיבה קל"ב

— הצעת חוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גמלאות) (תיקון מס' 3):
— הצעת חוק הבזק (תיקון) —

הצעת חוק, אם כי היא היתה צודקת, כי אין הצדקה לכך שהתחולה, כפי שהצענו בפברואר 1989, היתה ב־1985 ולא ב־1980, כמו לגבי עובדי המדינה. הייתי מנוע מלהציע זאת. כחבר הממשלה אני חייב לתאם את הדברים עם השר הנוגע בדבר, במקרה דנן שר האוצר. זה לא היה כלול במסגרת תקציב הביטחון בכללותו. אני שמח על שחברי כנסת הצליחו לשכנע את האוצר יותר מכפי שהצלחנו אני או אנשי משרד הביטחון בעת הכאת החוק בתחילת 1989.

הערה שנייה. עלו פה דברים שונים וגם נוגדים על בעיות הגמלאות של אנשי צבא הקבע — מאזיה גיל ועוד. אכן, לחלק מאנשי צבא הקבע שפרשו יש בעיות קשות במציאת תעסוקה הולמת. אנחנו ממסים כמיטב יכולתנו לחפש תשובות לאנשי צבא הקבע שהקדישו 20, 25 שנה ו־30 שנה לשירות צבאי — אין פחות מ־22 שנה. אחת התשובות היא כעצם העובדה, שיש לאיש צבא הקבע גמלה מרגע שפרשיתו מאושרת.

אשר להערה של חבר הכנסת שבח וייס, היא איננה נוגעת לתחום הזה. היא שייכת לקבוצה של ותיקי השירות הצבאי. אז היו דרגות נמוכות יותר, גם כתפקידים שבהם כיהנו בעת שירותם הצבאי. אנחנו מחפשים פתרונות לבעיה. אין מקום לכלול אותם ואת הבעיה שלהם במסגרת הצעת החוק הזאת. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לכבוד שר הביטחון. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. זו הצבעה מס' 1.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לוועדת העבודה והרווחה — 21

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גמלאות) (תיקון מס' 3). התש"ן—1989, לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

הצעת החוק עברה בקריאה ראשונה, והיא עוברת לוועדת העבודה והרווחה.

ד. הצעת חוק הבזק (תיקון), התשמ"ט—1989*

(הצעת חבר הכנסת א' פורז)

לשידורי טלוויזיה בכבלים — היא חברה מונופוליסטית. משום כך דאג המחוקק בשעתו, כאשר התקין את חוק הבזק, לאפשר לשר התקשורת לפקח על התעריפים שלה. דא עקא שהניסוח הוא כזה, שאפשר לפקח רק על השירותים שהיא נותנת בתחום הטלפונים, אך הפיקוח של שר התקשורת איננו אפשרי לגבי מערכת הטלוויזיה בכבלים.

על־מנת שחברת הבזק לא תוכל לנצל לרעה את מעמדה המונופוליסטי כלפי בעלי זיכיון של טלוויזיה בכבלים, מוצע להשוות את הזכויות שיש לשר התקשורת לגבי התעריפים

לכן, כאשר אנחנו באים לתקן תיקון קל, בהחלט קל, יש לברך עליו. זהו תיקון צודק, ואני תומך בו ללא סייג, ומציע להעבירו לוועדה להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת שמואל הלפרט, אחרון המשתתפים בדיון זה.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, הצעת חוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גמלאות) (ראויה לתמיכה). אין ספק, שמי ששירת מעל 35 שנים בצה"ל ראוי למענק שחרור בעבור תקופת השירות העודפת, ולכן טוב נעשה כשהוחלט לתת את מענק השחרור גם לאלה שפרשו משנת התש"ס.

כדאי לציין, שמן הראוי לבחון באופן כללי את שאלת המענקים לעובדי מדינה, פנסיה וכדומה. אין להעלות על הדעת, שמישהו יחשוב שהצעת חוק זו תהיה תקדים, שכן במקרה כזה יבקשו מענקים ופנסיות גדולות פקידים ועובדי מדינה שפרשו בלי המענק, ועכשיו ידרשו לקבל אותו.

מוכן שיש יוצאים מן הכלל, כמו במקרה של הצעת החוק שלפנינו, וכזה יש להתחשב. עם זאת, כענינה עומדת השאלה, מי קובע תאריך למענק, ואולי כדאי היה להציע שדבר זה ייקבע על־ידי ועדה ציבורית מיוחדת, שתעסוק בנושא זה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שר הביטחון י' רבין:

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, ראשית אני מודה על התמיכה בהצעה לתיקון החוק. אעיר רק כמה הערות.

הערה ראשונה לחברת הכנסת אורה נמיר. אכן, אמרתי את הדברים שהיא ייחסה לי, שמדובר בתקציב הביטחון. גם התיקון שביקשנו לו עכשיו את אישור הכנסת, ולא כאשר חוקק החוק, קשור במבנה של תקציב הביטחון. עובדה היא, שגמלאות אנשי צבא הקבע אינן כלולות בתקציב הביטחון. יש מדינות שונות הנהוגות בצורות שונות. בארצות־הברית, למשל, תקציב הגמלאות של אנשי הצבא הוא חלק מתקציב הביטחון. כנגד זה, כל מה שקרוי אצלנו תגמולים למשפחת השכול והנכות מופיע שם בתקציב נפרד. אני רוצה לציין, שהיום תקציב אגף השיקום גבוה יותר, ולא כמעט, מעלות הגמלאות של אנשי צבא הקבע.

לפיכך, במתכונת שלנו, כשר הביטחון אינו יכול להציע

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר־היום: הצעת חוק רצ"ג, הצעת חוק הבזק (תיקון), התשמ"ט—1989, של חבר הכנסת אברהם פורז. הוא נימק במשך דקה מן המקום.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, הצעת החוק נועדה להקנות סמכויות נוספות לשר התקשורת. חברת הבזק, שהיא החברה שיש לה היום מונופול לשירותי טלפון, ובמידה רבה היא גם החברה שבה משתמשות חברות רבות שיש להן זיכיון

* נספחות.

היו"ר נ' מסאלחה:
חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. זו הצבעה מס' 2.

ה צ ב ע

כעד ההצעה להעביר את הצעת
החוק לדיון מוקדם בוועדה — 9
נגד — 11
נמנעים — אין
ההצעה להעביר את הצעת חוק הבוק (תיקון).
התשמיט—1989, לוועדת הכלכלה לא
נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:
הצעת החוק לא עברה.

ה. הצעה לסדר-היום

פיטורים של יותר מ-1,000 עובדים ברפא"ל

א. צמצום הנתח התקציבי בעבור המחקר יביא לצמצום הפער האיכותי בינינו לבין מדינות ערב. צמצום התקציב יקטין באופן מתמיד את העלאת הרמה המדעית-ההנדסית של העובדים. יקטין את שיעור קליטתם של עובדים צעירים מצטיינים, ולא יעודד אווירת לימוד והשתלמות; הנפגע העיקרי הוא צה"ל לקראת שנות האלפיים.

ב. לפי נתונים של שירות התעסוקה, יותר מ-16,000 מדענים עזבו את מדינת ישראל מאז קום המדינה. צמצומים ברפא"ל רק ימשיכו לעורר מדענים לרעות בשדות זרים, ששם השכר, כלי המחקר וכדומה טובים פי כמה. גם מבין אלה היוצאים לשנת שבתון לא כולם חוזרים. השבתון הופך בשנים האחרונות לתמריץ להגירה מהארץ. כמו ידינו אנחנו מברייחים את מיטב המוחות למדינות העולם, ושלא תיווצר כל אשליה — אותם עובדי מחקר שיעזבו לא יישארו בארץ.

ג. פיטורי 1,000 עובדי רפא"ל הם מכה קשה מאוד לגליל. עובדי הרשות הם האוכלוסייה החוקה של האזור, ואם בארזים נפלה שלהבת, מה יעשו אזובי הקיר? הגליל המערבי ומפרץ-חיפה, הסובלים בלאו הכי מאבטלה, גידול נוסף באבטלה בהם מהווה סכנה חמורה לגליל.

לכן, אדוני שר הביטחון, עקרונות הניהול של רפא"ל צריכים בראש ובראשונה לקבוע את הייעוד העיקרי, והוא חיזוקו של צה"ל. מדידת תפוקתה של רפא"ל במונחים כספיים בלבד היא מסוכנת. יש להפעיל כלים כלכליים לשם ניהול כספי מסודר, אך יש לזכור, כי רמת הסיכון בפיתוח מערכות נשק חרישיות היא גבוהה. מערכות אלו, שאותן חייבת רפא"ל לפתח, אינן יכולות להיבנות במדרי רווח והפסד פשטניים. המבחנו האמיתי של האמל"ח — אמצעי הלחימה — של רפא"ל יהיה במלחמה, ויתבטא בתרומה להכרעת האויב, בקיצור משך הלחימה ובהקטנת מספר הנפגעים.

היו"ר נ' מסאלחה:
תודה לחבר הכנסת מיכה גולדמן. כבוד שר הביטחון, בבקשה.

כשני המקרים, דהיינו: שר התקשורת יוכל לפקח גם על תעריפי "בוק" בכל הנוגע לטלוויזיה בכבלים. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:
תודה. אדוני שר התקשורת, בבקשה. אתה יכול להשיב מהמקום.

שר התקשורת ג' יעקבי:
מאחר שוועדת השרים לענייני חקיקה אישרה את הצעת החוק, אינני מתנגד להעברתה לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
אני מציע להעבירה לוועדת הכלכלה.

היו"ר נ' מסאלחה:
אדוני שר התקשורת, האם אתה מתנגד לכך שההצעה תועבר לוועדת הכלכלה?

שר התקשורת ג' יעקבי:
לא.

היו"ר נ' מסאלחה:
חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום, הצעה לסדר-היום מס' 2188 של חבר הכנסת מיכה גולדמן, בנושא: פיטוריהם של יותר מ-1,000 עובדים ברפא"ל. בבקשה.

מיכה גולדמן (המערך):
אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, רפא"ל נדרשת בימים אלה לפיטורי מאות עובדים נוספים, לאחר שבשנה וחצי האחרונות עזבו 400 עובדים, ועוד 175 עובדים עומדים לעזוב בימים אלה. מאז 1985 הצטמצם מספר העובדים ברפא"ל ב-1,200 עובדים.

נושא עתידה וייעודה של רפא"ל הוא כעל חשיבות מרכזית מבחינה לאומית ומבחינת המעמד של עובדי המחקר, המהנדסים, ההנדסאים והטכנאים.

הצרכן העיקרי של רפא"ל הוא, ללא ספק, מערכת הביטחון. על רפא"ל לרכז מאמץ בפיתוח אמצעי לחימה, החייבים להיות בעלי אפיון מיוחד. זה כולל, בין השאר, אמצעים מקוריים וייחודיים שטרם פותחו על-ידי מדינות אחרות, אמצעים דומים לאלה שפותחו על-ידי מדינות אחרות אך אינם ניתנים לרכישה עקב מגבלות מדיניות, וכן חיסון ושיפור הכושר של אמצעי לחימה שנרכשו.

כל נשכח שרפא"ל היא המוסד המרכזי למחקר ולפיתוח שלא למטרות רווח של מערכת הביטחון, ועליה לעסוק בייצור רק לשם השגת משאבים נוספים כתגבור לתקציבי משרד הביטחון וכדי להזייל את המוצרים המסופקים לצה"ל.

ברפא"ל עובדים כיום כ-6,200 עובדים, 2,100 מתוכם הם מהנדסים המדורגים בדירוג המחקר. אם מעוניינת הממשלה להפוך את רפא"ל לרשות רווחית, המחיר כבר: עליה לצמצם את מספר המועסקים בה ולהעמידם על לא יותר מ-5,000 עובדים. ואכן, לצערי, כבר בחודש הקרוב תדון הנהלת רפא"ל בהמשך תוכנית ההכרזה.

לפיטורי כמות לא-מבוטלת של בעלי מקצוע יש השלכות חמורות ביותר:

בוצע לפי לוח הזמנים המקורי, דבר ששיבש לחלוטין את תרומתו של היבט זה לתוכנית ההבראה, והוא מחייב היום צמצום נוסף, של מאות עובדים נוספים מקרב עובדי רפא"ל.

השארת מבנה הסכמי העבודה ומבנה השכר הנוכחיים היא אכן נגף מרכזית בכל תהליך אפשרי של הבראת רפא"ל. מנתונים שהוצגו בפני על-ידי הנהלת רפא"ל עולה, כי העלות של התוספות הייחודיות לרפא"ל — שבתון, קרן השתלמות דולרית, קרן התייעלות, קידום אוטומטי — מסתכמות מדי שנה בתוספת של 120 מיליון שקל.

אין מערכת, ששני-שלישים מעובדיה עוסקים בפיתוח יצרני כפי שעוסקות בכך גם תעשיות ביטחוניות, שתוכל לעמוד בתחרות, בייצור, בעלות של מוסד מחקר ופיתוח.

מערכת יחסי העבודה ברפא"ל משובשת. קיימים כרפא"ל חמישה ועדים שונים, הניזונים כל אחד ממגזר אחר במשק, בשירות הציבורי ובאקדמיה, בתנאי עבודתם.

הפעילות ברפא"ל מלווה בשביתות ובעיצומים הנפרסים על שנת העבודה. כאשר סקטור אחד מקבל תוספות שכר או שיפור תנאים, הדבר גורר דרישות מקבילות ונוספות מסקטורים אחרים. אני סבור, כי על נציגות העובדים, שהיא גורם חשוב מאוד בתוכנית ההבראה של רפא"ל, לפעול כגוף מגובש, במשותף עם הנהלת רפא"ל.

ועדת המשנה של הוועדה המייעצת למחקר ופיתוח הגישה לי את המלצותיה, שעיקרן: הפעלה של רפא"ל בעתיד על בסיס עסקי, תוך שמירה קפדנית על האלמנט הייחודי של מכון למחקר ביטחוני, שהוא בעל חשיבות לאומית ממדרגה ראשונה. הפתרון לכלול בתוכו שתי רשויות כלכליות וסטטוטוריות נפרדות, הקשורות זו לזו בקשרי גומלין.

הוריתי למנכ"ל משרד הביטחון להקים צוות, אשר מתפקידו יהיה לבחון את ההיבטים השונים של היערכות משרד הביטחון ורפא"ל ליישום ההמלצות שהובאו בפני, אך במקביל אין לנו מנוס מלפטר מיידית כ-350 איש, לרדת בשכר בכ-10% ולעלות בכמות שעות העבודה האפקטיביות בכ-10%, כדי לאפשר התכנסות לתקציב השנתי. כל עיכוב יגדיל את הצורך בפטורין נוספים.

השנה, לפי מיטב הכרתי וידיעתי, תגמור רפא"ל עם 70 עד 100 מיליון שקל גירעון, ותקציב הביטחון יצטרך לפגוע בצורכי צה"ל כדי לכסותו.

הרשות לפיתוח אמצעי לחימה תרמה, תורמת ותתרום עוד הרבה לביטחונה של מדינת ישראל ולביצור עתידה. עובדי רפא"ל הם נכס למערכת הביטחון וחלק חשוב וחיוני במערך ההגנה על חיינו כאן.

אני קורא לעובדי רפא"ל לשתף פעולה עם ההנהלה, כדי להבריא את הרשות ולהתייעל, כי כל משכר בעיתוני הנוכחי יעמיד בסכנה את עתידה של רפא"ל.

כולי תקווה שרפא"ל תלמד מהלקח של תוכניות ההבראה של התעשייה האווירית ושל תע"ש, שעלו על דרך המלך והן מגבירות את פריון העבודה, מגדילות את המכירות ואת המכירות פר-עובד.

אני מציע להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והביטחון.

אוריה נמיר (המערך):
אפשר לשאול שאלה את השר?

שר הביטחון יי רבין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אכן, הנושא שהועלה הוא נושא כבד, בעל משמעות רבה לרמת המחקר והפיתוח הביטחוני במדינת ישראל. הרשות לפיתוח אמצעי לחימה, רפא"ל, פועלת כיום כיחידת-סמך של משרד הביטחון ומתנהלת כמשק סגור. בפעילות רפא"ל קיימים שני אלמנטים השולבים זה בזה: א. אלמנט פיתוחי-יצרני, המבצע פעילות פיתוח וייצור לפי הזמנות של צה"ל, תעשיות בארץ וגורמים בחוץ-לארץ, שהוא היום שני-שלישים מעובדי רפא"ל; ב. מכון למחקר ביטחוני-טכנולוגי, מעין מעבדת הביטחון הלאומית, שהוא בעל חשיבות ממדרגה ראשונה לביטחון ישראל.

רפא"ל נמצאת זה זמן במצוקה כלכלית קשה, הנובעת מהקשיים שבהם נמצאת התעשייה הביטחונית כולה ומבעיות האופייניות לרפא"ל בלבד.

כוח-האדם ברפא"ל גדל במשך השנים, מתחילת העשור הזה, מתוך תכנון וצפי לגידול של 8% בהיקף הפעילות בכל שנה, מגמה שלא התאמתה בשנים האחרונות ואינני צופה שתתאמת בעתיד, וזאת עקב הקיצוצים בתקציב הביטחון בארץ והמגמה המסתמנת לקיצוצים בתקציבי הביטחון בעולם כולו.

מרבית עובדי רפא"ל הם עובדי מדינה, ועובדה זו מונעת מהנהלת רפא"ל להתאים את מספר העובדים להיקף התקציבים העומדים לרשותה. נוסף על כך, נכנתה במהלך השנים מערכת הסכמי עבודה, שבחלקם יש מחויבויות מעל ומעבר לכל אפשרות כלכלית לשאת בהן, ואין כל פרופורציה ביניהם לבין עלויות העובדים בחברות ובארגונים דומים בארץ ובעולם, הנמצאים בתחרות מול רפא"ל על מוצריה. כוונתי בראש ובראשונה לשני-השלישים מהעובדים העוסקים בפיתוח ובייצור, לא למעבדה הלאומית לביטחון.

לפני שנתיים הפעלנו ברפא"ל תוכנית הבראה, שיעדיה המרכזיים היו כדלקמן: א. הטמעת חשיבה כלכלית-עסקית בבניית כלי בקרה וניהול כלכליים, דבר שכמעט לא היה ברפא"ל; ב. חיוק משמעותי של מערך השיווק ובניית צבר הזמנות לייצוא; ג. חסכונות תפעוליים וייעול פעילות ההרכשה; ד. שינויים מבניים-ארגוניים להקטנת מספר העובדים העקיפים ולצמצום כפילויות; ה. צמצום מספר העובדים באופן מיידי — ב-650 עובדי רפא"ל ועוד בכ-250 עובדי חוץ וקבלנים; ו. שינוי מבנה השכר ותנאי העבודה ברפא"ל.

נוסף על כך, במסגרת של ועדה מייעצת שמונתה על-ידי ועדה המכילה בעיקרה גורמים כלכלית-חלויים ברפא"ל ובמערכת הביטחון, ביקשתי לייצג לי בנושא מבנה רפא"ל והתאמתה לצורכי המחקר והפיתוח הביטחוני של מדינת ישראל. בתת-הוועדה שעסקה בנושאי רפא"ל היו חברים פרופסור יהושע יורטנר כיושב-ראש, רבי-אלוף במילואים צבי צור ופרופסור פנחס זוסמן, הידוע בשם סיקר.

לתוכנית ההבראה היו הישגים לא-מעטים בכל הנוגע לארבעת הסעיפים הראשונים. לדוגמה: המכירות גדלו בשנה שעברה ב-100 מיליון שקל, או דולר, אינני זוכר. שני היעדים האחרונים לא מומשו. צמצום היקף כוח-האדם בוצע כפיגור ובצורה חלקית. רפא"ל לא עמדה כלל ביעד של התאמת מבנה השכר.

במהלך השנתיים צמצמה הנהלת רפא"ל את מספר העובדים ב-500 איש. הצמצום התפרס על פני שנתיים ולא

ומחייבים הגבלה כפירות הן של הסכומים והן של המועסקים בהם. אבל, אני מוכן להשאיר זאת להחלטת ועדת הכנסת.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה, אדוני השר. חבר הכנסת מיכה גולדמן, האם אתה מסכים להעברת הצעתך לוועדה?

מיכה גולדמן (המערך):
כן.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד העברת הצעתו לסדר-היום של חבר הכנסת מיכה גולדמן לוועדה שתקבע ועדת הכנסת? זו הצבעה מס' 3.

הצבעה

כעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 17

נגר — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע

ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:
בבקשה.

אורה נמיר (המערך):

אדוני שר הביטחון, מאחר שרפא"ל עבדה בעבר מעט מאוד, אם בכלל, לייצוא, אני רוצה לשאול, אם זה לא סוד, מהו האחוז של עבודות רפא"ל המופנה לייצוא היום.

שר הביטחון י' רבין:

איני יכול לתת לך תשובה. אנחנו הולכים בקצב מואץ לגידול מרכיב היצוא ברפא"ל. אני לא זוכר את הנתונים, אבל זה עבר את 100 מיליון הדולר.

חגי מירום (המערך):

האם יש מניעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה?

אורה נמיר (המערך):

אני מבקשת להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה. ועדת הכנסת תחליט. יש פה עניין של ועדי עובדים ועובדים.

שר הביטחון י' רבין:

אני מוכן להשאיר זאת להחלטת ועדת הכנסת. אלא מאי? בוועדת החוק והביטחון, ובעיקר בתת-וועדה העוסקת בנושא ההרכשה, נצבר ידע בכל הנושאים, שחלקם מאוד רגישים

1. הצעת חוק פיצויי פיטורים (הוראת שעה), התש"ן — 1990*

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

הכנסת חגי מירום, שהיה ער למצב זה ויום את הצעת החוק הנדונה.

חברי הכנסת, ההוראה העיקרית של החוק קובעת, כי עובד שקיבל או יקבל פיצויי פיטורים בתקופה האמורה, יהיה זכאי לקבל ממעבידו תוספת לפיצויי הפיטורים בשיעורים כמפורט להלן: 1. אם פוטר בתקופה שמפברואר עד יולי 1989 — יקבל תוספת לפיצויים בשיעור של 2.28%; 2. אם פוטר בתקופה שמאוגוסט 1989 עד מרס 1990 — יקבל תוספת לפיצויים בשיעור של 1.28%.

חברי הכנסת, בהצעת החוק, כפי שנתקבלה בקריאה הראשונה, נכללה הוראה שלפיה עובד שהשכר ששימש בסיס לחישוב פיצויי הפיטורים לגביו עלה על השכר הממוצע במשק, לא יקבל כל תוספת לפיצויים. בדיונים שקיימו בוועדה התברר, שהוראה זו יש בה כדי לפגוע בציבור גדול של עובדים שמשכרם ברוטו אפילו שקל אחד יותר מהשכר הממוצע במשק, העומד היום על 2,119 שקל.

הוועדה לא קיבלה את ההוראה האמורה, והחליטה שכל עובד יקבל את התוספת שנקבעה עד לתקרה הקבועה בהסכם הקיבוצי בדבר תוספת יוקר, שנחתם ביום 17 בספטמבר 1989, שהיא 2,085 שקל. לפיכך, אף עובדים שהשכר מעבר לסכום זה יקבלו בכל מקרה את התוספת עד לגובה התקרה האמורה.

אדוני היושב-ראש, להוראה האמורה יש הסתייגות של שר האוצר ושל חבר הכנסת חגי מירום, וכן יש לחברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמוזלניו הסתייגות לגבי סעיף 4 לחוק.

אבקש לאפשר למסתייגים להשמיע את הסתייגויותיהם ולאשר את החוק בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום: הצעת חוק פיצויי פיטורים (הוראת שעה), התש"ן — 1990, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. תביא את החוק יושבת-ראש ועדת העבודה והרווחה, חברת הכנסת אורה נמיר, בבקשה.

אורה נמיר (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מתכבדת להביא בזה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את חוק פיצויי פיטורים (הוראת שעה), התש"ן — 1990. תחילתו של החוק בהצעת חוק פרטית של חבר הכנסת חגי מירום, מס' שס"ו. הצעת החוק נדונה בדיון מוקדם בתאריך 1 בנובמבר 1989. ועדת העבודה והרווחה הכינה את הצעת החוק לקריאה ראשונה, והיא נדונה בכנסת ביום 27 בנובמבר 1989.

חברי הכנסת, הצעת החוק באה לתקן עוול שנעשה לעובדים שפוטרו בתקופה שבין פברואר 1989 לבין מרס 1990. כזכור, בהסכם קיבוצי כללי שנחתם בין לשכת התיאום של הארגונים הכלכליים לבין ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ-ישראל נקבעה פריסה של תוספת היוקר, שהצטברה עד פברואר 1989 לתקופה שמפברואר 1989 עד מרס 1990. ואולם, באותו הסכם לא נקבע כל פיצוי לגבי עובדים שפוטרו או יפוטרו בתקופה האמורה. מן הראוי היה, שבהסכם האמור תיקבע הוראה לגבי מתן פיצוי לעובדים אלה, כך שפיצויי הפיטורים המגיעים להם יחושבו על-פי מלוא אחוזי תוספת היוקר כאילו לא היתה פריסה של תוספת זו.

מאחר שההוראה, כאמור, לא נכללה בהסכם הקיבוצי, לא היה מנוס אלא לכלול אותה בחוק. ומגיעה ברכה מיוחדת לחבר

התנגדות של הממשלה להצגת החוק. אני חושב שהוועדה תיקנה נכון, אבל מתוך מחויבות למלה שלי ולהתחייבות שלי כלפי האוצר אני מעלה כאן את ההסתייגות, ואצטרך להצביע על-פיה.

אני רוצה אגב כך להודות לחברת הכנסת אורה נמיר ולחברי הכנסת בוועדת העבודה והרווחה על העבודה המהירה והאפקטיבית ועל ההבנה שחוק מעין זה צריך להתקבל מהר ככל שניתן, על-מנת למנוע קיפוח ופגיעה בעובדים. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה. הסתייגות לחברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמולינו. בבקשה.

שושנה ארכלי-אלמולינו (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, קודם כול אני מצטרפת להערות של יושבת-ראש הוועדה, חברת הכנסת אורה נמיר, בקשר להתנגדות של כולנו, כפי שעלתה בוועדה, לאפשרות שחבר כנסת המציע הצעת חוק פרטית מגיע להסכמה עם האוצר, ואפילו זה על חשבון עקרונות ופגיעה בזכויות העובדים. אנחנו לא יכולנו לתת את ידינו לדבר הזה בוועדה, ואני שמחה שהתקבל הסעיף כפי שהתקבל.

אם כבר החלטנו, שבכל זאת העובד זכאי לקבל את תוספת היוקר בעבור התקופה שהוא עבד באותו מקום עבודה, שממנו הוא פוטר לאחר מכן, ואת הזכות הזאת הוא לא מיצה — הרי התוספת הזאת מגיעה לו כדין, ולא כאים לתת לו שום מתנות נוספות אלא רק בגין אותה תקופה שהוא עבד בה. הוא זכאי לאותה תוספת יוקר, כי אילו המשיך לעבוד, היא הייתה מגיעה לו, והוא היה מקבל אותה כמו כל יתר העובדים. אבל מה לעשות? — הוא פוטר מהעבודה, ומי יודע אחרי כמה שנים שהוא השקיע באותו מקום עבודה הוא פוטר. פיצויי הפיטורין שלו מחושבים על-פי השכר האחרון שלו. לגרוע ממנו את תשלום תוספת היוקר — זאת אומרת לגרוע ממנו את סך כל פיצויי הפיטורין שהוא מקבל אותם בגין תקופה שבה הוא למעשה עבד. כך לגבי הגמלאים, כאשר הגמלה שלהם מחושבת על-פי השכר האחרון. אי-תשלום תוספת יוקר לגמלאי הפורש מהעבודה על אותה תקופה שמגיעה לו פוגע בהחלט בקצבה ובגמלה שהוא מקבל, וזה לאורך שנים, לכל החיים שלו.

התקוממנו נגד הדבר הזה, ואני שמחה שוועדת העבודה והרווחה קיבלה זאת פה-אחד ודחתה את ההצעה המקורית, שהייתה בנוסח הכחול. אני מציעה — ואני מצטרפת להצעה שישנה — לדחות את ההסתייגות הזאת של האוצר ושל חבר הכנסת חגי מירום.

בא סעיף 4, לצערי הרב, וממשיך לפגוע בזכויות של העובדים. בסעיף 4 נאמר: "שולמו או הגיעו לעובד הזכאי פיצויי פיטורין בסכום העולה על סכום הפיצויים הרגיל, תפחת התוספת בסכום שבו עולה סכום פיצויי הפיטורין ששולמו ושהגיעו לו על סכום הפיצויים הרגיל". מה שנתנו בסעיף הקודם אנחנו רוצים לבוא ולקחת בסעיף 4. איפה הצדק? — זהו המשך העול ששעשה. אם מחקנו את העול הזה בסעיף קודם והשארנו את הזכות הזאת — אין שום הצדקה לבוא ולפגוע בהסכם שהושג בין האיגוד המקצועי לבין המעסיק על גובה הפיצויים שיקבל העובד. ייתכן שבהתחשב במספר השנים הרבות שהעובד עבד באותו מקום עבודה פסקו לו פיצויי פיטורין של 150%. עכשיו רוצים ומציעים לבוא ולהוריד לו את תשלום תוספת היוקר, שהגיעה לו כדת וכדין,

ברשותך, אדוני היושב-ראש, אני רוצה להעיר עוד הערה. כאשר דנו בחוק הקודם, קודם לכן, חבר הכנסת חגי מירום — ואני רוצה לומר זאת גם באוזניו של סגן שר האוצר, שהואיל לבוא לכאן — — —

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת מגן, חברי הכנסת, אני מבקש אתכם. מה אתם מתייעצים? חבר הכנסת מגן, זה לא ייתכן.

אורה נמיר (המערך):

אני מברכת את סגן שר האוצר, שבא לכאן כדי לחזק את ההסתייגות של הממשלה. לפני כמה דקות, אדוני סגן שר האוצר, על-פי בקשת שר הביטחון, תיקנו חוק שהובא על-ידי שר הביטחון, הוכן על-ידי ועדת העבודה והרווחה והובא לאישור הכנסת לפני עשרה חודשים וחצי. אנחנו רצינו לתת אותו לגבי ציבור הגמלאים של משרתי צבא הקבע ולהחיל אותו מ-1980 במקום מ-1985, על-פי הסכמתכם. כיבדנו את מה שסוכם ביניכם לבין משרד הביטחון. נאמר לנו אז, שזוהי תוספת של 200 מיליון שקל וקיבלנו את הנימוק, שאכן אנחנו חייבים לעשות על-פי החלטת הממשלה.

הצליח חבר הכנסת שבח וייס — ואני מאוד מברכת אותו על כך — להעביר את הצעת התיקון, והיום בא שר הביטחון, ואנחנו אישרנו להכנה לקריאה שנייה ושלישית את הצעת החוק, המתקנת את העיוות שנעשה אז.

מה שעומד כאן, וממה שמסתייג חבר הכנסת חגי מירום — כי מלתו היא מלתו, הוא הסכים אתכם, ולא, לא הייתם מאשרים לו, כחבר הקואליציה, להעביר זאת — זה עניין עקרוני ממדרגה ראשונה. זו הפעם הראשונה שאחם הולכים לעוות עיקרון שנקבע בהסכמי השכר, ולכן אנחנו מתנגדים. צר לי על שחבר כנסת יכול להעביר חוקים רק בשתדלנות ולא בדרך של סיכום עם הממשלה, לא בדרך של יושר. זה מביא אותנו למאבק בתוך הוועדה לחוקק את החוקים על-פי ראות עינינו ועל-פי הכרתנו.

אני מבינה את חברי, חבר הכנסת חגי מירום, ומכבדת אותו על כך שהוא שומר על מלתו כמלתו. אני קוראת לחברים להצביע על-פי הצעת הוועדה ולא על-פי ההסתייגות של משרד האוצר. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחברת הכנסת אורה נמיר. הסתייגות לשר האוצר ולחבר הכנסת חגי מירום. ראשון המסתייגים — חבר הכנסת ביילין.

סגן שר האוצר י' ביילין:

לא אציג את ההסתייגות.

היו"ר נ' מסאלחה:

האם אתה מבטל את ההסתייגות?

סגן שר האוצר י' ביילין:

אני לא מבטל את ההסתייגות, פשוט לא אציג אותה.

היו"ר נ' מסאלחה:

בסדר. חבר הכנסת חגי מירום — בבקשה, תציג את ההסתייגויות.

חגי מירום (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, צר לי על שאני צריך להצטרף להסתייגות האוצר. אני עושה זאת מתוך מחויבות, והואיל והיה לי הסכם עם האוצר, ואני מניח שבלעדיו היתה

היו"ר נ' מסאלחה:
חברי הכנסת, אנחנו מצביעים על סעיף 1, כפי שהציגה
אותו יושבת-ראש ועדת העבודה והרווחה. זו הצבעה מס' 5.

ה צ ב ע	
בעד סעיף 1, כהצעת הוועדה	17 —
נגד	— אין
נמנעים	— אין
סעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.	

היו"ר נ' מסאלחה:
חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף 2, כפי שהציגה אותו
יושבת-ראש ועדת העבודה והרווחה. אין לו הסתייגויות, כי
כתוב שרק אם תתקבל ההצעה של שר האוצר וחבר הכנסת ח'
מירום לסעיף 1 יבוא בסעיף זה שינוי. היא לא התקבלה ולכן
אנחנו מצביעים את סעיף 2 כמו שהוא. מי בעד סעיף 2? זו
הצבעה מס' 6.

ה צ ב ע	
בעד סעיף 2	18 —
נגד	— אין
נמנעים	— אין
סעיף 2 נתקבל.	

היו"ר נ' מסאלחה:
גם לסעיף 3 אין הסתייגויות.
אורה נמיר (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):
יש הסתייגות לשר האוצר ולחבר הכנסת חגי מירום.

היו"ר נ' מסאלחה:
כתוב: "אם הצעתם לסעיף 1 תתקבל — במקום סעיף 3
יבוא — — —". הצעתם לא התקבלה ולכן זה יורד
אוטומטית. אנחנו מצביעים על סעיף 3 כפי שהציגה אותו
חברת הכנסת אורה נמיר, יושבת-ראש ועדת העבודה והרווחה.
זו הצבעה מס' 7.

ה צ ב ע	
בעד סעיף 3	19 —
נגד	— אין
נמנעים	— אין
סעיף 3 נתקבל.	

היו"ר נ' מסאלחה:
חברת הכנסת אורה נמיר, אני רואה שבכל הצבעה גדל
מספר המצביעים באחד. בכל סעיף — נוסף מצביע אחד.
הראשון — 17, השני — 18, השלישי — 19. זה סימן טוב.

בסעיף 4 יש הסתייגות של חברת הכנסת שושנה
ארכלי-אלמולינו. שמעתם אותה. היא רוצה לחוק את כל
הסעיף. מי בעד ההסתייגות של חברת הכנסת שושנה
ארכלי-אלמולינו לסעיף 4? מי נגד? זו הצבעה מס' 8.

ה צ ב ע	
בעד ההצעה של חברת הכנסת ש' ארכלי-אלמולינו לסעיף 4	10 —

מאותו סכום של פיצויי פטורים. הרי זה עוול זועק לשמים.
פשוטו כמשמעו.

זה, לדעתי, אדוני היושב-ראש, מנוגד לעקרונות היסוד של
משא-ומתן חופשי בין האיגוד המקצועי למעסיקים. בדרך-כלל
הרי מקובל בעולם כולו, וגם בישראל, שחוק בתחום ענייני
עבודה ותחיקה סוציאלית מטרתו כפולה: האחת — לתת תוקף
תחיקתי להסכמים שהושגו על-ידי האיגוד המקצועי עם ארגוני
מעסיקים, ובאותם ענפים שבהם נחתם ההסכם הקיבוצי
להקפיד על אותן זכויות; השנייה — חוק לעולם איננו גורע
מהסכמים קיימים ומאותן זכויות שהסכם קיבוצי קבע אותן
למעשה, ונתן אותן, או אפילו הסכם שנחתם, והוא לא הסכם
קיבוצי אלא הסכם שנחתם בין האיגוד המקצועי לבין
המעסיקים. החוק איננו בא לגרוע מזכויות אלא הוא בא
להוסיף עליהן, ולא ייתכן שאנחנו נכניס נורמה שחוק בא
למעשה לפגוע בזכויות המגיעות לעובד ואשר נקבעו על-פי
ההסכם הקיבוצי. להעניש אותו ולומר: נתנו לך 150% פיצויי
פטורים — אתה לא תקבל תשלום תוספת היוקר שמגיעה לך;
למה? כי אתה כבר קיבלת פיצויי פטורים.

לכן, אני חושבת שהניסיון לגרוע מהישג שהושג
באמצעות הסכם, לאחר הידברות והבנה בין המעסיק לבין
האיגוד המקצועי, מסכן את יחסי העבודה ויגרום, ללא צורך,
לערעור היחסים בין חותמי ההסכם. הדבר גם יכול לגרום
לערעור האמינות של העובדים כלפי האיגוד המקצועי, דבר
שאינו בריא לא לחברה. מהפרטות הללו, שיגולו
מהעובדים המפוטרים, אחרי 20 ו-25 שנות עבודה לא יתעשר
אף אחד, לא המעסיק ולא המדינה כמעסיק. צריך למחוק את
סעיף 4 אשר שולל את הזכויות הללו מהעובדים אשר קיבלו את
פיצויי הפטורים שלהם — ושיעור פיצויי הפטורים שלהם
נקבע כדת וכדין בהסכמי העבודה — ולא לגרוע ולא להוריד
את תשלום תוספת היוקר שהיתה מגיעה להם אילו המשיכו
לעבוד.

אני מבקשת מאוד מחברי הכנסת להיות עקביים בנושא
הזה, וקודם כל להתנגד להסתייגות של חבר הכנסת חגי
מירום. האוצר, באופן טבעי, כמובן, מתנגד לתת יותר כסף,
אבל אלה זכויות ועליהן לא נוכל לוותר. לא נוכל לפגוע
בזכויות מוקנות. חוק לא יכול לפגוע בזכויות אשר מגיעות
לעובד כדת וכדין על-פי הסכם. אם הכנסת באה לקבל חוק —
בבקשה, תקבל אותו כלי לפגוע בזכויות של עובדים. ואני פונה
לחברי הכנסת לתמוך בהסתייגות שהבאתי ולדחות את
ההסתייגות הקודמת של חבר הכנסת חגי מירום ושל האוצר.

היו"ר נ' מסאלחה:
תודה לחברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמולינו. חברי
הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על הצעת חוק פיצויי פטורים
(הוראת שעה), התש"ן — 1989, בקריאה שנייה. בסעיף 1, מי
בעד ההסתייגות של שר האוצר ושל חבר הכנסת חגי מירום? זו
הצבעה מס' 4.

ה צ ב ע	
בעד ההצעה של שר האוצר וחבר הכנסת ח' מירום לסעיף 1	3 —
נגד	13 —
נמנעים	— אין
ההצעה של שר האוצר וחבר הכנסת ח' מירום לסעיף 1 לא נתקבלה	

חוברת י"א, ישיבה קל"ב
— הצעת חוק פיצויי פטורים (הוראת שעה): הצעה לסדר-היום —

נמנעים — 5
נגד — 1
נמנעים — 1
ההצעה של חברת הכנסת ש' ארכלי-אלמוזלינו לסעיף 4 נתקבלה.
היו"ר נ' מסאלחה:
אם ההסתייגות של חברת הכנסת ארכלי-אלמוזלינו נתקבלה, זאת אומרת שסעיף 4 נמחק ואנחנו לא מצביעים עליו. בסעיפים 5 — 7 אין הסתייגויות. אנחנו מצביעים על הסעיפים 5 — 7 כפי שהציגה אותם יושבת-ראש ועדת העבודה והרווחה. מי בעד? מי נגד? זו הצבעה מס' 9.

ה צ ב ע ה

כעד סעיפים 5 — 7 — 19

נגד — אין

נמנעים — אין

סעיפים 5 — 7 נתקבלו.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו מצביעים על כל סעיפי החוק, בוודאי אלה שהתקבלו. מי בעד? מי נגד? זו הצבעה מס' 10.

ה צ ב ע ה

כעד סעיפי החוק — 19

נגד — אין

ה צ ב ע ה

כעד החוק — 19

נגד — אין

נמנעים — אין

חוק פיצויי פטורים (הוראת שעה), התש"ן — 1989, נתקבל.

דוד מגן (הליכוד):

צריך לכתוב: 1990.

היו"ר נ' מסאלחה:

היום 1 בינואר. כשאני חותם, אני חותם ב-1 בינואר, אבל זה הוגש ב-1989.

ז. הצעה לסדר-היום

מכרו לחיפושי נפט

אברהם שוחט (המערך):

— — —

היו"ר נ' מסאלחה:

אתה צודק. אחד צריך היה לחכות. אנחנו חברי כנסת, כל אחד מאתנו עסוק בדברים חשובים מאוד. יש יושב-ראש, שהוא לא אוטומט שיושב כאן, תסכים אתי. ליושב-ראש יש שיקול דעת ענייני. קיבלתי, אם פגעת, אני מתנצל. לא התכוונתי לפגוע. זה שיקול הדעת שלי, ואני נושא באחריות.

חבר הכנסת עמיר פרץ, בבקשה.

עמיר פרץ (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כאשר מדברים על חיפושי נפט במדינת ישראל, הרי מושגים קנטרניים רבים מאוד צמחו סביב נושא זה, אך בעיקר נתפס המושג "מחפשים סימנים". מדינה של סימני נפט.

עם כל הניסיון של הציבור הישראלי, של גורמים שונים במשק, הרי בכל פעם שמתבצע קידוח נפט מתעוררת מחדש תקווה, שהנה גם מדינת ישראל, עם קצת מזל, תפיק את הזהב השחור בכמויות מסחריות.

אני יודע שבימים אלה, כשכולנו מביטים על המשכר הממשלתי ועל הסערות השונות שפקדו את המדינה בשבוע האחרון, אין זה פשוט, אך אני מבקש, חברי הכנסת, אנא, הטו אוזנכם ופתחו לכם אל זעקתם של עובדי כפיים במדינת ישראל, שמטת לחםם נמצא בסכנה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום: הצעה לסדר-היום מס' 2157 בנושא: מכרו לחיפושי נפט — של חבר הכנסת עמיר פרץ.

עמיר פרץ (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת — — —

אברהם שוחט (המערך):

— — —

היו"ר נ' מסאלחה:

אתה מצטער, אתה מצטער. חבר הכנסת בייגה שוחט, חברי הכנסת, רוצים שהיושב-ראש יפרש החלטה. יושב כאן מזכ"ל ההסתדרות, חבר הכנסת קיסר. הוא כתב לי שיש לו ישיבה, זה לא סודי, יש לו ישיבה חשובה מאוד — ואני יודע שיש לך ישיבות חשובות מאוד — וביקש, אם אפשר, להקדים את תורו. הרי אנחנו יושבים כאן כולנו. אני יושב כאן משעה 19:00 עד 19:30. זה לא שלא התחשבתי בך, רציתי להתחשב, אלא שיש לו ישיבה עם שר האוצר בנושא התקציב. אני לא אומר שאין לכם דברים חשובים; אני הקדמתי אותו.

אברהם שוחט (המערך):

יש סדר-יום. לי נאמר — — —

היו"ר נ' מסאלחה:

בסדר. אתה לא רוצה — אתה לא רוצה. אני קבעתי. יכול להיות שטעיתי, אבל קבעתי.

היא נידונה לסגירה ואין שום סיכוי שמישהו יקים חברות ביצוע נוספות. לחברה יש היום ציור יקר, עובדים מיומנים, ניסיון רב, והיא מסוגלת לבצע את הקידוחים האלה בצורה טובה. החברה הזו, אם תזכה במכרז, תוכל להבטיח לעובדיה עבודה למשך ארבע שנים. אם תתקבל הוראה מהגורמים האחראים במשרד האנרגיה ובחברות התשתית לזרז את העבודה, הרי נוכל גם לגייס עובדים נוספים.

בימים אלה של מצוקה ואכזבה, בימים אלה שבהם סובלים אזורים מרוחקים מחסור מקורות תעסוקה, בימים אלה שבהם עיירות הפיתוח נאכקות על כל מקום עבודה, אין שום סיבה שמדינת ישראל לא תעמיד את פרנסתם של העובדים כדבר החשוב ביותר. זה הן ישראל, והעבודה צריכה להישאר בידי עובדים ישראלים.

אני מבקש מהכנסת להעביר את הצעתי לדיון בוועדת הכלכלה. אני מבקש לקבל פה המלצה, על דעת שר האנרגיה, שתבידק האפשרות לבטל את המכרז ולהעביר את העבודה, כפי שהיה מקובל עד היום במדינת ישראל. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת עמיר פרץ. ישיב כבוד שר האנרגיה, בבקשה.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אנו אכן מצפים לכך שבחודשים אפריל-מאי, בעזרת השם, נתחיל באחד הקידוחים המרתקים במדינת ישראל, על-פי תוכנית עבודה שתמשך שלוש שנים. קידוחים יתבצעו באזור ים-המלח ויכללו בין שלושה לחמישה קידוחים, כאשר בפעם הראשונה מתכוונים לחדור לשכבת המלח. אחד הקידוחים יהיה עמוק מאוד, עד 6,000 מטר. זו תהיה הפעם הראשונה שבה נכרר האם בשכר האפור-אסיאני יש נפט, ואם יש נפט, האם אפשר יהיה להגיע אליו ולמצוא אותו.

ללא ספק, תוכנית זאת היא תוכנית יוקרתית מאוד והושקעו בה מאמצים רבים, ולמעשה נוסף על עבודות שנעשו לפני שנים רבות ברצועה עבודה מחודשת של ניתוח האגן שבו אנו נמצאים. בהכנת הפרוספקט הזה נעשו עבודות יסודיות מאוד מאוד, לרבות הבאת מומחים מחוץ-לארץ, כדי להבטיח סיכוי סביר לכך, שאם יהיה נפט, אנחנו נמצא אותו.

דווקא בגלל ההתעמקות, ההשקעות הרבות שהושקעו והשינויים שבוצעו במבנה מערך חיפושי הנפט, תוך איחוד חברות, צמצום מרכיבי ההנהלה והתייעלותה, כמטרה להביא ליכולת תחרות של החברות האלה, המורכבות מחברת תשתית ומחברת יזמית, אחד התנאים שכל משקיע בחיפושי נפט מעמיד הוא, שהחברה המבצעת תעמוד בתנאי מכרז בין-לאומי.

גם בחברה השנייה, חבר הכנסת פרץ, החברה היזמית, שמשלמת את הכסף, כסף רב, היתה בריעה, שעל-פי החוק היא מעוגנת בסמכויותיה של החברה, כי מי שיזכה בעבודה יתמודד במכרז בין-לאומי.

יש בעיות אבל יש גם צד חיובי. זו הפעם הראשונה שחברות אמריקניות, חברות יוגוסלביות וחברות הונגריות משתתפות במכרז הזה. אכן, המכרז כבר יצא ופרסמה אותו חברת הנפט הלאומית, היא החברה היזמית המחזיקה בזיכיון בים-המלח, ולא חברת התשתית, כפי שצוין בהצעה לסדר-היום.

מדינת ישראל איחדה לאחרונה את החברות השונות העוסקות בחיפושי נפט והקימה חברת תשתית, העוסקת בגיוס ההון לחיפושי נפט.

חברת "לפידות", שהיא חברת הביצוע, היתה חברה לתפארת עם 400 עובדים. חברה זו קטנה בכל שנה, עד שהגיעה היום להיקף של פחות מ-150 עובדים.

אני רוצה שחברי הכנסת ידעו, שאותם עובדים מבצעים עבודה קשה מאוד כאחרים מרוחקים, מעל מגדלי קידוח גבוהים, עובדים במשמרות הרחק מהבית ונשארים במשך ימים מספר רחוקים מן הבית ומן המשפחה.

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
גם בשבתות וגם בחגים.

עמיר פרץ (המערך):

גם בשבתות וגם בחגים.

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
ואפילו ביום הכיפורים.

עמיר פרץ (המערך):

ואפילו ביום הכיפורים.

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
הם סובלים מזה.

עמיר פרץ (המערך):

עובדים אלה, אשר מקצועם מבוקש כשיש עבודה, הופכים חסרי כול בימים שבהם אין מבצעים קידוחים. הם עוזבים את עבודתם מבוגרים, ללא כל מקצוע חלופי וללא כל יכולת למצוא מקום עבודה אחר.

בימים אלה יצא מכרז בין-לאומי לעניין קידוחי נפט, האמורים להתבצע באזור ים-המלח. התקציב המתוכנן לביצוע הקידוחים מגיע ל-30 מיליון דולר, וכולו גיוס ישראלי. זו הפעם הראשונה שמדינת ישראל מאפשרת לחברות זרות להשתתף במכרז מסוג זה, ואכן, במכרז משתתפות חברות מארצות הברית, מיוגוסלביה ומהונגריה. על-פי המידע הנמצא בידי, גם האמריקנים, אם יוכר, מתכוונים לגייס כוח-אדם זול מארצות אחרות.

כאשר חברת "לפידות", שהיא חברת הקידוח הישראלית, משתתפת במכרז, והחברות העומדות מולה מעמידות את המכרז על עלות של 250 דולר לחודש לעובד, ואילו העלות לעובד ישראלי מגיעה לכדי 2,000 דולר — הרי סיכוייה של חברה זו לזכות במכרז קלושים מאוד.

אני יודע, שכאשר מציגים פערים כאלה בעלויות העבודה קשה מאוד להתייבץ לפני חברי הכנסת ולומר להם, שכנסת ישראל חייבת להורות לגורמים הממשלתיים לבטל את המכרז ולהעביר את העבודה לחברה הישראלית, כפי שהיה מקובל עד היום במדינת ישראל.

ומשמעות נוספת. כאן, בכנסת, אנחנו עוסקים לא אחת בשאלה, כיצד מונעים הכנסת עובדים זרים למדינת ישראל. אנחנו נאבקים בחברות כוח-אדם פרטיות, שבשיטות שונות ומשונות מביאות למדינת ישראל עובדים המתחרים בעובד הישראלי, מביאות עובדים ההופכים את העבודה לדבר הגורם לאיבוד כבודו של העובד. כולנו שמענו על תופעות של עובדים המקבלים 100 — 200 דולר לחודש, בתוך מדינת ישראל.

חברי הכנסת צריכים לדעת, שחברת "לפידות" נמצאת היום בסכנת סגירה. אם תפסיד החברה את המכרז הזה, הרי

אני רוצה לומר משפט אחרון. היתה לי פגישה ארוכה עם העובדים ועם מנכ"ל חברת התשתית. הדברים שאני אומר כאן הם על דעתם ובהסכמתם. הם יצאו, ללא ספק, בתחושה שהם מסוגלים ויכולים לזכות במכרז. אני מאמין, שביכולתה של החברה אכן לבצע את העבודה בלי טובות, בלי הנחיות וכלי להתווכח בשאלה מאוד מרכזית, חבר הכנסת פרץ, באופן שאתה או אני ניקח על עצמנו אחריות שיגידו אחר כך: לא מצאנו נפט מפני שלא נחתם לנו להוציא מכרז. אני חושב שזה מיותר. יש לה 15% תוספת. למי שיזכה במכרז יש איסור לייבא עובדים זרים. אני לא חושב שגורם כלשהו במדינה פעל בנושא הזה כדי להבטיח תעסוקה לעובדים ישראלים, ובמקרה זה לעובדי חברת "לפידות".

אני מתנגד להעברת ההצעה לוועדת הכלכלה של הכנסת. אם כי, לדעתי, במקומך הייתי מסתפק בתשובה. נדמה לי, שעל-פי סעיף 100 לתקנון הכנסת, תשובת השר יכולה לספק בעניין הזה בלי להביא את הנושא לדיונים ולחוסך מזמנה של ועדת הכלכלה ושל יושבת-ראש הוועדה, חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו.

היו"ר נ' מסאלחה:

אתה מסכים לחשובת השר?

עמיר פרץ (המערך):

אני מבקש להעביר את ההצעה לוועדה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לשר שחל. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה מס' 12. מי בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה?

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 13

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה

נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

13 בעד, אין נגד, אין נמנעים. ההצעה לסדר-היום של חברת הכנסת עמיר פרץ עוברת לוועדת הכלכלה.

חברת התשתית משתתפת במכרז. לחברה הזאת קבענו יתרון של 15% במחיר לעומת המתחרים מחוץ-לארץ, כלומר, אפילו תהיה חברה זו יקרה ב-15%, היא עשויה לזכות במכרז. על-פי תנאי המכרז ולאחר שיחות שקיימתי עם הצדדים הנוגעים בדבר — — —

עמיר פרץ (המערך):

15% כחלק של העובדים.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

הרי אתה אומר, שהמרכיב של העובדים הוא המרכיב הבעייתי — — —

עמיר פרץ (המערך):

30% מעלות המכרז — — —

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

חבר הכנסת עמיר פרץ, הרי בתנאים האחרים אין בעיה של שכר עבודה. אין סיבה שחברת התשתית, שהיא טובה, לדעתי היא מצינת, לא תזכה, כאשר אנחנו נותנים לה את המקרים הזה כדי לסייע בידיה. אבל תראה את הסעיף הבא.

על-פי תנאי המכרז ועל-פי הוראה מיוחדת, לאחר שנפגשתי עם העובדים, אם תזכה בו חברה זרה, היא תהיה מחויבת להעסיק בעיקר עובדים ישראלים. אני מתנגד להבאת עובדים מחוץ-לארץ. אני רוצה לומר לך, שזו תפיסה ולא עניין למיקח וממכר. התנגדתי להבאת עובדים זרים שיעסקו בהקמת תחנת הכוח באשקלון. אני יודע שחלק מבקר אותי על שלא הסכמתי, והיתה תקופה שעובדים ישראלים לא רצו לעבוד בתחנה בגלל כעיות שכר ובעיות אחרות. היום, תודה לאל, אין לנו בעיה כזאת, ויש עובדים מיומנים וטובים בתחנת הכוח בחדרה. אני מתנגד לייבוא עובדים זרים. הודעתי לחברה הזימית, למנכ"ל ולדירקטוריון שלה, שלא אתן בשום פנים ואופן המלצה לייבא עובדים זרים כדי שיתחרו בעובדים משראלי. המשמעות ברורה, וזה עונה על חלק מהדברים שהצגת, כך שהבעיה הזאת אינה קיימת.

אני מודיע, שאין אפשרות לחייב חברה ממשלתית לפעול שלא על-פי שיקול דעת עסקי וכלכלי, וזאת על-פי חוק החברות הממשלתיות. לעומת זאת, אני חושב שהאתגר העומד בפני חברת התשתית הוא לזכות במכרז בזכות ולא בחסד, בזכות היכולת שלה להחמוד, ואני בטוח שהיא מסוגלת.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני מזמין את כבוד שר האנרגיה והתשתית, מר משה שחל, להשיב על שאילתות.

1099. הפסקות חשמל

58. חבר הכנסת י' עוזן שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום כ"ז בתמוז התשמ"ט (30 ביולי 1989):

נוכת ההפסקות היוזמות בזרם החשמל במדינת ישראל בחודשי החורף, ברצוני לשאול:

1. האם היו ההפסקות מבוקרות? אם כן — מה היו הקריטריונים להפסקות לגבי ערי הארץ?

2. באילו ערים נפסק החשמל בתדירות גבוהה יותר, ומדוע?

ח. שאילתות ותשובות

3. מה עושה משרדך כדי למנוע כעיות בזרם החשמל לקראת החורף הבא?

תשובת שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אם מתגלה עודף ביקוש חשמל על יכולת אספקה, ננקטות, לצד פעולות אחרות, גם הפסקות חשמל יוזמות. ההחלטה היכן לבצע הפסקות יוזמות מתקבלת, בשלב ראשון, על-ידי המפקח התורן בפיקוח הארצי על העומס. הוא קובע את המרחב שבו יש לבצע הפסקה, את היקפה ואת משכה. כל זאת בהתאם לצורכי איוון המערכת באותו זמן. החלטת הפיקוח הארצי מועברת לפיקוח המחוזי הנוגע בדבר, והוא מחליט אילו קווים ינותקו, בהתאם למספר המגווש של אספקה שעל המרחב לנתק ובהתאם לתוכנית קבועה מראש. מאליו מובן,

שחרור שטחים כאמור לעיל באתר תחנת הכוח. בעבודות הייבוש הנ"ל ובעבודות בשטח האתר ניתן יהיה להתחיל לאחר השלמתם של הליכי התכנון הסטטוטוריים.

3. תחנת כוח נוספת, לכשתוקם, תופעל כפחם, שהוא כידוע דל-גופרית, ויותקנו בה כל הסידורים הדרושים, כגון ארוכה גבוהה ביותר, כדי לשמור על איכות הסביבה, כפי שייקבע כחוק במסגרת הרישוי להקמת התחנה.

1221. תחנות הכוח החדשות באשקלון

חבר הכנסת א' לין שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום י"א בחשוון התש"ן (9 בנובמבר 1989):

כאמצעי התקשורת הופיעו לאחרונה פרסומים, שמהם ניתן להבין שהקמת תחנות הכוח החדשות באשקלון לא תושלם בסוף שנה זו בהתאם למתוכנן.

ברצוני לשאול:

על-פי ההערכות המצויות בידיך היום, אימתית תחל הפעלתן של שתי יחידות הכוח באתר שלידי אשקלון, לצורך אספקת חשמל?

תשובת שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

בהתאם ללוח הזמנים המעורב, צפוי חיבורה של היחידה הראשונה בתחנת הכוח "רוטנברג" לרשת החשמל בראשית קיץ 1990. חיבורה של היחידה השנייה בתחנת הכוח "רוטנברג" צפוי כשנה לאחר מכן.

1283. תקנות לשימוש במוזט דל-גופרית

חבר הכנסת א' דיין שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום כ"ח בחשוון התש"ן (26 בנובמבר 1989):

פורסם, כי בתי-הזיקוק ותחנת הכוח בחיפה נמצאים בסכנת סגירה בעקבות תקנות לשימוש במוזט דל-גופרית.

ברצוני לשאול:

1. האם ההערכה האמורה היא נכונה?

2. האם ימנע יישומן של התקנות האלה רכישות נפט ממצרים וממקסיקו, ובכך ייגרם נזק כספי של 120 מיליון דולר בשנה לאוצר המדינה?

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:
1. ההערכה האמורה נכונה.

א. ההוראות למניעת מפגעים, צווים אישיים, שעליהם חתם השר לאיכות הסביבה והן אמורות להיכנס לתוקפן ביום 16 בינואר 1990, אינן מאפשרות המשך הפעלת בתי-הזיקוק בחיפה. מאחר שמנהל המפעל ומנכ"ל החברה ייפכו לעבריינים, גם אם יפעילו את המתקנים במוזט דל-גופרית ובמוזט דל-גופרית.

ב. ההוראות הללו יחייבו את תחנת הכוח בחיפה בשימוש במוזט דל-גופרית בכ-80% מהזמן ובמוזט דל-גופרית — 0.3% גופרית — בכ-20% מהזמן. זמינותו של מוזט דל-גופרית, בכמויות הנדרשות, אינה ברורה. הפעלה ללא מוזט דל-גופרית תחייב, כחלק מהזמן, הקטנת הייצור בתחנה, גם כימי שיא הביקוש, עד כדי שליש מיכולתה, ואובדן של 320 מגווט, שהם כ-7.5% מסך-כל כושר הייצור בחברת החשמל.

שקווים המזינים מתקנים ביטחוניים ורפואיים, מערכות תשתית ואזורי תעשייה, לא מנותקים, ככל שהדבר ניתן.

2. אין מקומות שבהם נפסק החשמל בתדירות, גבוהה יותר, ביחס למקומות אחרים.

3. לצד פעולות מיידיות, שכללו שיפור ברשתות החלוקה במתח גבוה ונמוך, מערכת הסברה לחיסכון בחשמל ולהסטת שיאי הביקוש לשעות שפל, ביצוע מזורז של שיפוצים ביחידות ייצור שונות והתקנת טורבינות גז סילונית ותעשייתיות, מתבצעות גם פעולות לטווח הרחוק. תוכנית פיתוח של מערכת ייצור החשמל לעשר השנים הבאות הושלמה על-ידי חברת החשמל, בתיאום עם המשרד. התוכנית מתווה את הרחבתה, עד כדי הכפלה, של המערכת לייצור חשמל, בתחנות הכוח הראשיות ובטורבינות גז וכן באמצעים אחרים. הרחבה דומה מתוכננת במערכות ההעברה של אנרגיה חשמלית ממרכזי הייצור למרכזי הצריכה, באמצעות קווים ותחנות מיתוג והשנאה. היקף ההשקעה הוא כ-6 מיליארדי דולר.

1220. תחנת כוח בחיפה

חבר הכנסת ש' וייס שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום י"א בחשוון התש"ן (9 בנובמבר 1989):

כאשר הוחלט להקים תחנת כוח נוספת בחדרה, הובטח כי גם התחנה בחיפה תזוכה להרחבה ניכרת, דבר העשוי לשפר את רמת התעסוקה בחיפה ובסביבה ולשמר את עוצמתו הכלכלית של האזור.

ברצוני לשאול:

1. האם כבר גובשו התוכניות בעניין זה?

2. מתי יתחיל הביצוע?

3. אילו אמצעים ננקטים לשמירה על איכות האזור?

תשובת שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התוכניות להקמתה האפשרית בעתיד של תחנת כוח חדשה בחיפה מצויות בשלבי טיפול בשני מישורים עיקריים:

במישור התכנוני-הסטטוטורי ("הרישוי"), פועלים משרדנו וחברת החשמל במשותף עם מינהל התכנון במשרד הפנים ליישום מהיר ככל האפשר של החלטת המועצה הארצית לתכנון ולבנייה מחודש אפריל האחרון בדבר שמירת האופציה להקמתה של תחנת כוח בחיפה ובדבר הכנתה, לצורך זה, של תוכנית מתאר ארצית משולבת לחלק הדרומי של מפרץ-חיפה. תוכנית זו אמורה לסלק את ההתנגשות הקיימת כיום באזור זה בין תוכניות מתאר ארציות שדות-תצופה, נמלים, דרכים ומסילות ברזל.

במישור ההיערכות המעשית, מתקיימים אצלנו זה חודשים אחרים דיונים פנימיים בדבר הצעדים המוקדמים שיש לנקוט כדי לאפשר, בבוא העת, את מימושה של האופציה הנ"ל להקמת תחנת כוח נוספת באתר חיפה. צעדים אלה כוללים פינוי מוקדם של מבנים קיימים באתר, על-ידי העתקת משרדים ובתי-מלאכה משטח האתר למבנים ושטחים חלופיים בחיפה. במקביל מתקיימים מגעים בינינו לבין רשות הנמלים, לבירור האפשרות לגשת בהקדם לייבוש שטח ים, העשוי להשתלב בעתיד באתר תחנות הכוח.

2. למעשה החלה חברת החשמל כבר לפני זמן מה בפעולות למציאת דיוור ושטחים חלופיים בעיר, אשר יאפשרו

2. אם אין אמת בידעיה זו, האם הכחשת באופן רשמי את הודעת סגן שר החוץ?

תשובת שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא. אין ולא צריכה להיות הערכה מחדש בעקבות פרשת המכלית "ניוטה". אין כל קשר בין פרשה זו לבין היחסים הטובים השוררים בין משרד האנרגיה והתשתית ואנשיו לבין שר הנפט המצרי ומשרד הנפט המצרי, על עובדיו הבכירים. אציין, כי הם עשו הכול כדי לצמצם ולסיים את הפרשה.

2. חיובי. הכחשתי חד-משמעית.

1411. שביתת מחלקי הגז

חבר הכנסת א' דיין שאל את שר האנרגיה והתשתית כיום ט' בכסליו התש"ן (7 בדצמבר 1989):

כבר מלאו 30 יום לשביתת מחלקי הגז, והאזרח ממשיך להטריח את עצמו לאחת מתשע נקודות החלוקה כדי להטעין את מכל הגז על הספסל האחורי במכונית, ואף מעביר בעצמו את המכל לביתו. זאת כאשר לא כל חלקי האוכלוסייה יכולים לבצע את אספקת הגז באופן עצמאי, ויש גם סיכון בטיחותי הכרוך בהובלת המכל ובהתקנתו.

ברצוני לשאול:

1. מדוע לא ייחייב השר, על-פי חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים, את חברות הגז לספק גז ללקוחותיהם, בתוך 16 יום מיום קבלת ההזמנה?

2. מדוע לא ימצה השר את הדין עם מחלקי הגז, שהפרו את צו בית-המשפט, שהורה להם לחזור לחלוקה תקינה?

3. אילו אמצעים יינקטו כדי להבטיח כי מכלי הגז יסופקו לבית הצרכן בזמן ויוחזקו בו כראוי?

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

אף ששביתת מחלקי הגז הסתיימה זה כבר, אין לגרוע מחשיבות השאלות שהעלה חבר הכנסת דיין, ועל כך אני מודה לו.

1. שביתת מחלקי הגז ננקטה על-ידי מחלקי הגז העצמאים, שהם קבלנים לחלוקת גז אצל חברות הגז. השביתה לא הקיפה את כל חלוקת הגז בארץ, ועל כן, להוציא שלוש הערים הגדולות, פעלה חלוקת הגז ברחבי הארץ כסדרה. מתקני חברות הגז וסניפי החברות לקבלת הזמנות שירות פעלו כרגיל. על-מנת להבטיח נקיטת מלאו האמצעים להספקת גז לצרכנים, הוצאו צווים אישיים למנכ"ל חברות הגז, מכוח תקנות שעת-חירום.

2. נגד מחלקי הגז, אשר לא נשמעו לצווים האישיים אשר הוצאו להם, הוגשו תלונות במשטרה ונפתחו תיקים פליליים. המשטרה פועלת בדרכה למיצוי הדין עמם.

3. כדי להבטיח הספקת הגז לצרכנים, הפעיל משרד האנרגיה נקודות לחלוקת גז לציבור בשלוש הערים הגדולות. כמו כן, על-פי הוראת המשרד, הפעילו חברות הגז במתקניהן נקודות למכירת גז לצרכנים. הצרכן קיבל לידי, בעת רכישת מכל גז, הוראות כתובות להובלת הגז. ולהרכבת המכל בביתו. כאשר נראה היה, כי שביתת המחלקים מתארכת, ונגרמת מצוקה של מחסור בגז אצל אוכלוסייה אשר אין בידיה להוביל את הגז בעצמה, נערך המשרד לפתור גם בעיה זו ולהוביל את

2. יישומן של הוראות אלה כחיפה תחייב גם את יישומן המיידי באשדוד ובתל-אביב. ילדי תל-אביב ואשדוד אינם פחותים מאלה שבחיפה. המשמעות היא הוצאה כספית למשק, בהיקף של יותר מ-100 מיליון דולר בשנה, ואם נביא בחשבון את העלייה האחרונה במחירי המזוט, היא יכולה להגיע ל-150 מיליון דולר בשנה, להפסקת חווי רכש עם מקסימו, וחלקית עם מצרים, ולאפשרות של השבתת חלק מהמתקנים בבתי-הזיקוק ואולי לחוסר יכולת לעמוד בתקנים.

היו"ר נ' מסאלחה:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אלי דיין.

אלי דיין (המערך):

מה עמדת השר לנוכח המצב הזה?

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

עמדת השר, גם אם היא נשמעת לא פופולרית, היא נגד. כתוצאה מכך ולאחר דיונים שהיו בממשלה, מונה פרופסור חיים הררי כבורר בנושא הזה. הוא כבר קיים שתי ישיבות, ואני מניח שהוא יסכם את הנושא בזמן הקרוב. ולא, הנהלת בתי-הזיקוק הודיעה, שאם ייכנסו הצווים לתוקפם, היא תשבית את בתי-הזיקוק בחיפה.

1284. מילוי מכלי גז בשטחים

חבר הכנסת א' בן-נחמס שאל את שר האנרגיה והתשתית כיום ט' בחשוון התש"ן (26 בנובמבר 1989):

פורסם, כי קבלנים לחלוקת גז מעבירים מכלי גז מישראל למתקני מילוי בשטחים ומחזירים אותם לישראל. זאת, תוך הפרה חמורה של תקנות הבטיחות והביטחון, האוסרות זאת. זוהי פרצה העלולה לגרום להחרדת מכלים ממולכדים לישראל.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונות ידיעות אלה?

2. מאחר שהתופעה הנ"ל הועלתה כאפשרות סבירה, האם יינקטו אמצעים למנוע אותה מראש?

3. אם אכן ננקטו אמצעים, מה הם האמצעים האלו, והאם הם מספיקים?

תשובת שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הידיעות על מעבר מכלים מתחומי מדינת ישראל לשטחים ובחזרה נכדקו.

2—3. ננקטו צעדים למניעת מעבר מכלים מצד לצד, בשיתוף ובתיאום עם יחידות הביטחון במשרד האנרגיה, משטרת ישראל והמינהל האזרחי. משרד האנרגיה ביצע ביקורת ומעקב אחר תחנות מילוי גז בשטחים. המינהל האזרחי הודיע בכתב לכל תחנות המילוי בשטחים, שאם יימצאו בהן מכלים המיועדים לישראל, יישלל רישיון לאלתר.

1334. המכלית "ניוטה"

חבר הכנסת מ' גפני שאל את שר האנרגיה והתשתית כיום ט' בכסליו התש"ן (30 בנובמבר 1989):

עם הסתבכותה והימשכותה של פרשת המכלית "ניוטה", ודברי סגן שר החוץ מר נתניהו, ברצוני לשאול:

1. האם בעקבות הפרשה אכן יש במשרד הערכה מחדש של רכישת נפט במצרים?

יתבצעו באזור זה בשבת כאישור מיוחד של מנכ"ל חברת החשמל.

ברצוני לשאול:

1. האם קיבלה חברת החשמל היתר לעבודה בשבת שבוצעה בהרצלייה?

2. אם לא — על-פי מה הורה מנכ"ל החברה לערוך עבודות אלה בשבת ומה היו השיקולים שהנחו אותו?

3. האם שיקולי מנכ"ל חברת החשמל, שהורה על ביצוע עבודה בשבת, תאמו את ההוראות?

4. אם לא — מה בדעת השר לעשות?

תשובת שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית.

2. על רקע תשובתי על שאלות 1 ו-3 דלעיל, אין השאלות רלבנטיות.

1520. ביצוע עבודות חשמל בשבת

חבר הכנסת מ' פלדמן שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום כ"ג בכסליו התש"ן (21 בדצמבר 1989):

בעיתון "המוריע" מיום ב', ר' בכסליו התש"ן, פורסם כי בליל שבת בוצעו עבודות יזומות רחבות-היקף של חברת החשמל בקרן הרחובות דרך-חיפה — פנקס בצפון תל-אביב, תוך העסקת עשרות פועלים, מכוניות קידוח, טרקטורים, מנופים ותאורה, ושמירה של שוטרים. העבודות הפריעו למנוחת השבת של תושבי האזור.

ברצוני לשאול:

1. האם ניתן היתר עבודה בשבת לעבודות אלו?

2. אם כן — איזו סיבה דחופה של פיקוח נפש הצריכה ביצוע העבודות בשבת?

3. אם לא — אילו צעדים יינקטו?

תשובת שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית.

2. כמתואר בשאלתא, אכן בוצעו העבודות, שהיו רחבות-היקף, בצומת הסואן של דרך-חיפה ורחוב פנקס בתל-אביב, והיתה זו המשטרה אשר הכתיבה את ביצוען בשבת.

3. בהתחשב בתשובות על שאלות 1 ו-2, אין השאלה רלבנטית.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה כבוד השר.

המכל לביתו של הנוזק, אגב, אלפי מכלים נרכשו במחיר מוזל, וכפי שצינתי, שביתת המחלקים הסתיימה, ואני יכול לקבוע, כי לראשונה מסתיימת שביתה בענף הגז ללא התערבות הממשלה בהסדרים כספיים.

היו"ר נ' מסאלחה:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אלי דיין.

אלי דיין (המערך):

כבוד השר, מה המצב היום?

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

מתקיימים דיונים על ביטול המחיר המרבי, אני רוצה להבטיח שעם ביטול המחיר המרבי לא תהיה עלייה במחירי הגז. אנחנו מקיימים שיחות עם נציגי חברות הגז, והצעתי להם אפילו הערב הצעה, שלפיה חלק מהעלייה המתבקשת מעליית המדר תהיה ספיגה על-ידינו, המשמעות היא, שהממשלה יוצאת סופית ממערך הגז: היא תדאג רק לנושא הבטיחות, ולא יותר מזה.

1412. סיור עובדי חברת החשמל בחוף-לארץ

חבר הכנסת י' ביבי שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום ט' בכסליו התש"ן (7 בדצמבר 1989):

נמסר לי כי חברת החשמל עומדת לערוך ל-300 מעובדיה סיור בצרפת ובאנגליה בתנאים מועדפים ובתשלומים.

מאחר שמדובר בחברה ציבורית, שמן הדין היה שתעודד תיירות פנים, ברצוני לשאול:

1. האם אכן מארגנת החברה ישירות או באמצעות ועד העובדים טיול בחוף-לארץ, כאמור לעיל?

2. אם כן — באילו תנאים?

3. האם הטיול הנ"ל זוכה לסובסידיה כלשהי באמצעות החברה או ועד העובדים?

4. מדוע אין החברה מעודדת תיירות פנים במקום נסיעות לחוף-לארץ?

תשובת שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. אין החברה מארגנת, ישירות או באמצעות ועד העובדים, טיול בחוף-לארץ לעובדיה.

3-4. ועד העובדים בחברה הוא סוברני בפעולותיו למען העובדים, ואין החברה מסבסדת את הטיול בחוף-לארץ.

1452. ביצוע עבודות חשמל בשבת

חבר הכנסת יצ' לוי שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום ט"ז בכסליו התש"ן (14 בדצמבר 1989):

בשבת פרשת "חיי שרה", 25 בנובמבר 1989, בוצעו עבודות חשמל באזור התעשייה בהרצלייה-פיתוח. כאשר פניתי ללשכת השר — לפני השבת — נענית שאכן, עבודות

ט. הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 80), התש"ן — 1990*

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 80), התש"ן — 1980. בכקשה, יושב-ראש ועדת הכספים, חבר הכנסת אברהם שוחט.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אפשר להעיר הערה לפני כן?

היו"ר נ' מסאלחה:

בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

אני לא מבין אם סדר-היום שפורסם על לוח המודעות מחייב את מישור, שכן משנים אותו לעתים קרובות ואין חברי הכנסת יכולים לעקוב אחרי מה שנעשה במליאה. כך יקרה בעוד דקה כאשר כל המסתייגים לא יימצאו באולם. אני מבקש שתביא זאת לתשומת לב הנשיאות.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני חושב שההערה שלך מיותרת. גם אתה מנהל ישיבות, ולא מעירים לך בצורה כזאת. אני הולך לפי סדר-היום. יש בפני סדר-היום, כפי שהיה בפניך כשאתה היית יושב-ראש. בסך הכול, חבר הכנסת קיסר ביקש להקדים את תורו. היושב-ראש הולך לפי סדר-היום שנמצא כאן.

דן תיכון (הליכוד):

סדר-היום המחייב אותנו הוא אותו סדר-היום המוצג על לוח המודעות. מן הדין הוא, שחברי הכנסת ידעו כמה עוסקת המליאה, כדי שיוכלו להשתתף בדיונים.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת אברהם שוחט, בבקשה.

אברהם שוחט (י"ר ועדת הכספים):

בשם ועדת הכספים, אני מתכבד להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את הצעת החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 80), התש"ן-1990.

זכור לחברי הבית, החליטה הכנסת להרשות לוועדת הכספים להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית אותם סעיפים מהצעת החוק שאין עניינם הפחתת שיעורי מס הכנסה וחבירות, ואכן — הוועדה פעלה בהתאם לרשות שקיבלה.

רק שינויים מעטים הכניסה הוועדה בחוק. בסעיף 12 לנוסח הוועדה מופיע תיקון עקיף לחוק לעידוד השקעות הון, שלפיו נדחה כשנתיים המועד האחרון שבו יכולה חברת משקיעי חוץ, שהיא בעלת מפעל, להגיש בקשה למנהלה לאשרו כמפעל מאושר, כדי שעל הכנסתה החייבת במס מאותו מפעל היא תהיה חייבת רק במס חבירות ולא בכל מס אחר. בסעיף 16(ב) קבענו, שההחמרה האמורה בסעיף 2, לגבי סכומים שקיבל עובד מקרן השתלמות, לא תחול למפרע משנת המס 1989 אלא רק משנת המס 1990. הראשון בתיקונים אלה בא ביוזמת נציגי הממשלה, והשני בא בהסכמתם.

אדוני היושב-ראש, ההסתייגויות לחוק זה מעטות, ואם יינקמו המסתייגים את הצעותיהם אהיה מוכן לענות לפי הצורך. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. יש הסתייגות לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין. הוא איננו באולם. חבר הכנסת שמעון שטרית, בבקשה.

שמעון שטרית (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ההסתייגות שלי מתייחסת להחלה רטרואקטיבית שלה אני מתנגד, של סעיף 6 בתיקון שלפנינו, לחוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 80).

התיקון בסעיף 6 מתייחס לסעיף 67א בתיקון לפקודה, ומדובר כאן בהסמכה של שר האוצר להתקין כללים להטלת

מיסוי על מי שנמצא בחוץ-לארץ, גם על הכנסותיו בישראל, אשר לשאלה שצריך להבהיר, ששר האוצר יכול להטיל מס על מי שנמצא מחוץ לישראל, גם על ההכנסות שלו בישראל — לפי מה שכתוב בדברי ההסבר, אין לי מחלוקת. המחלוקת שלי מתייחסת לשאלה: ממתי להחיל את הסמכות הזאת? האם להחיל אותה מכאן ולהבא, זאת אומרת ב-1990, כפי שאני מציע — — —

היו"ר נ' מסאלחה:

אתה מדבר על סעיף 16?

שמעון שטרית (המערך):

כן. סעיף 16 מתייחס למועד תחולתו של סעיף 6. ההצעה שלי אומרת, שאנחנו נעניק את הסמכות להטיל את המיסוי רק החל משנת 1990, ולא רטרואקטיבית לגבי 1988, שאלה שתי שנות מס לאחר.

אני ער לעובדה, שיש הוראות מספר המתייחסות לתחולה רטרואקטיבית בקטעים אחרים של התיקון לחוק העומד לדיון, אבל בדיונים בוועדת הכספים נחה דעתנו שבמקרים האחרים היה הדבר ידוע לנוגעים בדבר ולכן ייתכן שמוצדקת ההחלה הרטרואקטיבית. לא כן בעניין הזה. לא נאמר לנו בדיונים, שהאנשים שעכשיו יוטל עליהם מס לשנים 1988 ו-1989 רטרואקטיבית היו ערים לנושא הזה.

לכן הצעתי בהסתייגות היא, שיגבילו את מועד התחילה, ושהתחילה תהיה רק החל משנת הכספים 1990. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה. בבקשה, חבר הכנסת אברהם שוחט.

אברהם שוחט (י"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אכן, כפי שאמר חבר הכנסת שטרית, בחוק יש סעיפים מספר שבהם יש תחילה רטרואקטיבית. גם אני, כחבר הכנסת שטרית, חושב שברוב רובם של המקרים חקיקה רטרואקטיבית היא גרועה ביותר. עם זאת, הוועדה שוכנעה שטענותיו של נציב מס הכנסה בעניין הזה נכונות, ולפיכך אני נשאר בדעתי, ומציע להשאיר את החלטת הוועדה כלשונה.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני מבין, חבר הכנסת שוחט, שאתה עומד גם על שם החוק?

אברהם שוחט (י"ר ועדת הכספים):

כן. אני מציע לדרות את ההסתייגות של חבר הכנסת ויינשטיין.

היו"ר נ' מסאלחה:

גם של חבר הכנסת שטרית?

אברהם שוחט (י"ר ועדת הכספים):

כן.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה. קודם כול אנחנו מצביעים על ההסתייגות של חבר הכנסת ויינשטיין.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני מעמיד להצבעה את ההסתייגות של חבר הכנסת ויינשטיין: במקום "לתיקון" יבוא "לתיקוני". זו הצבעה מס' 13.

— הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 80);
— הצעת חוק להארכת תוקפן של תקנות שעת-חירום (תשלומי חובה) —

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה של חבר הכנסת

ש' שטרית לסעיף 16 — 8

נגד — 9

נמנעים — 1

ההצעה של חבר הכנסת ש' שטרית לסעיף 16
לא נתקבלה.

חיים רמון (המערך):
אני מבקש תיקון.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני עורך הצבעה חוזרת. חבר הכנסת רמון ביקש תיקון לפני שראינו את התוצאות על הלוח האלקטרוני. הצבעה חוזרת, מס' 17.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה של חבר הכנסת

ש' שטרית לסעיף 16 — 6

נגד — 10

נמנעים — 2

ההצעה של חבר הכנסת ש' שטרית לסעיף 16
לא נתקבלה.

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 16, כהצעת הוועדה — 17

נגד — אין

נמנעים — אין

סעיף 16, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני מעמיד להצבעה את החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 80), התש"ן—1989, בקריאה שלישית. זו הצבעה מס' 19.

ה צ ב ע ה

בעד החוק — 17

נגד — אין

נמנעים — 1

חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 80),
התש"ן—1990, נתקבל.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה של חבר הכנסת

א' ויינשטיין לשם החוק — 3

נגד — 11

נמנעים — 2

ההצעה של חבר הכנסת א' ויינשטיין לשם
החוק לא נתקבלה.

שמעון שטרית (המערך):
אני מסיר את ההסתייגות שלי לשם החוק.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני מודה לחבר הכנסת שטרית. אני מעמיד להצבעה את שם החוק כהצעת הוועדה. זו הצבעה מס' 14.

ה צ ב ע ה

בעד שם החוק, כהצעת הוועדה — 12

נגד — אין

נמנעים — 1

שם החוק, כהצעת הוועדה, נתקבל.

שמעון שטרית (המערך):

אני מבקש להצביע בנפרד על סעיפים 1 ו-2. אני לא רוצה להשתתף בהצבעה על סעיפים אלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

לסעיפים 1 עד 15 אין הסתייגויות. אתה יכול שלא להשתתף בהצבעה. חבר הכנסת שטרית, אתה עומד על הדרישה שלך?

שמעון שטרית (המערך):
לא.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, לסעיפים 1 עד 15 אין הסתייגויות. אני מעמיד אותם להצבעה. זו הצבעה מס' 15.

ה צ ב ע ה

בעד סעיפים 1—15 — 18

נגד — אין

נמנעים — אין

סעיפים 1—15 נתקבלו.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני מעמיד להצבעה את ההסתייגות של חבר הכנסת שמעון שטרית לסעיף 16 (ג). זו הצבעה מס' 16.

י. הצעת חוק להארכת תוקפן של תקנות שעת-חירום (תשלומי חובה), התש"ן—1990* (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

אברהם שוחט (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני שאני עובר לדברי הסבר לחוק, אני מבקש להעיר הערה, לאחר שבישיבת הכנסת ביום רביעי מצא לנכון יושב-ראש ועדת הכנסת, חבר הכנסת חיים קורפו, לקבוע שוועדת הכספים נהגה כולוול בוועדת הכנסת ולא קיימה דיון באותו יום. אני חושב, שמוטב היה אילו

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום: הצעת חוק להארכת תוקפן של תקנות שעת-חירום (תשלומי חובה), התש"ן—1990, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. יכיא את החוק יושב-ראש ועדת הכספים. בבקשה, חבר הכנסת אברהם שוחט.

שכן הנושא הזה במחלוקת וקיימות אי-בהירות, אי-הבנות, ובעצם קיימת מלחמת מלים בין היבואנים מצד אחד והתעשיינים מצד שני. קשה לומר שאנחנו יורדים לסוף דעתם של יבואנים במקרה הזה, אבל מאחר שהנושא שנוי במחלוקת, מן הדין לקיים דיון ממצה בנושא הזה בהשתתפות כל הגורמים שיש להם מה לומר ואולי מה לתרום בנושא, שכן הבעיה שנויה במחלוקת וצריך להחליט.

בוועדת הכספים מונחת הצעת חוק הנקראת הצעת חוק ההיטלים המיוחדים. היא נדונה פעמים מספר בכנסת הקודמת ובכנסת זו והכרעה לא נפלה, שכן הוברר שגם בתוך הממשלה יש חילוקי דעות. אני חושב, שטוב היתה עושה הממשלה אילו באה לבית הזה ואמרה, שזוהי ההארכה האחרונה של החוק הזה, ובתוך חצי השנה הקרובה — ואני המלצתי לאשר זאת למשך חצי שנה — ילובן הנושא הזה כהלכה ויהיו מסקנות, ועל-פיהן תופעל החקיקה.

מאחר שאינני בטוח שזהו אכן המצב, ביקשתי להכניס סייג שיאמר, שאם הכנסת לא תקיים דיון ממצה בנושא הזה ותחליט החלטות שיחייבו את הממשלה ואת הכנסת, אזי החוק הזה יוארך בפעם האחרונה. אם יבוא מישור וירצה לחדש את ההארכה עוד בחצי שנה או לתקופה נוספת, הוא יוכרח לגייס רוב של 61 קולות; זאת אומרת, החוק יתפוך להיות חוק-יסוד.

אבל אינני משלה את עצמי. בכל העולם יש בעיות מן הסוג הזה, וההכרעה קשה, שכן אלה הרוצים להגן על תוצרת הארץ נלחמים בצדק על דעתם, והגנה ניתנת כמעט בכל מדינות העולם. השאלה היא עד כמה ועד מתי.

אני רוצה לנזוף בעצמנו על שהחוק הזה מובא לאישור בשלהי יום 1 בינואר 1990. אני רוצה לספר לכנסת, שהלילה הועלו מחירי הדלק ב-10% בממוצע. למעשה צריך היה לגבות היטל מיוחד, שיתבסס על החוק הזה, במרוצת הלילה. יכול לבוא הנה כל בעל תחנת דלק וכל בעל חברת דלק ולומר: אני מסרב לשלם את ההיטל הזה, שכן ההצעה הזאת עדיין לא שרירה וקיימת. הכנסת היתה צריכה לקיים דיון ביום רביעי, ואסור היה לה להתפזר לפני כן — ולא משנה מה הסיבה ולא משנה מי אשם. בפועל נוצר מצב, שבו היטל בהיקף של מיליונים לא ייגבה, ואולי ייגבה באיחור. מכאן שהחוק הזה יאושר היום רטרואקטיבית, מ-31 בדצמבר 1989, והשאלה באשר לתקפות ההיטל שאמור היה להיות מוטל הלילה שנויה במחלוקת.

זה סדר דיון לקוי, ועל כך אני מוחה לפני המליאה. כאמור, אין גנוס אלא להאריך את התקנות הללו בחצי שנה, אבל הנושא מחייב התייחסות ויותר מהתייחסות. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת דן תיכון.

דן תיכון (הליכוד):

אני מבקש שלא להצביע על ההסתייגויות שלי.

היו"ר נ' מסאלחה:

אתה לא רוצה להצביע. בסדר. אני מזמין את חבר הכנסת חיים רמון.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, השאלה של משק מוגן, מכסים, היטלים והגנה על תוצרת מקומית היא אחת השאלות המרכזיות כיום בעולם הכלכלי ההולך ונפתח, הולך וגדלה תופשי יותר ויותר.

לא אמר חבר הכנסת קורפו את שאמר. חבר הכנסת קורפו יכול לבוא בטענה רק לגוף אחד — לממשלה, שלא הביאה את החוק בזמן.

ועדת הכספים קיימה ביום רביעי דיון עם נגיד בנק ישראל בנושא התקציב, נושא חשוב ביותר. רק ביום רביעי בכורך קיימה ועדת הכנסת דיון והחליטה שהחוק אכן יעבור לדיון בוועדת הכספים. לפיכך, אני דוחה מכול וכול את הביקורת של חבר הכנסת קורפו, וכפי שאמרתי בתחילת דברי, אני חושב שמוטב היה שלא היה מעיר כלל את ההערה.

דן תיכון (הליכוד):

ועדת חקירה — — —

אברהם שוחט (י"ר ועדת הכספים):

יש היום כמה נושאים.

אני מתכבד להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את החוק להארכת תוקפן של תקנות שעת-חירום (תשלומי חובה), התש"ן—1990, המאריך את תוקפן של התקנות עד יום 1 בתמוז התש"ן, 30 ביוני 1990.

החוק הזה נראה אולי תמים, אבל זה אחד החוקים שצריכים לחלוף מן העולם. המשק הישראלי צריך לפעול לפי חוק אחד, מסודר יותר, העונה על הצרכים האמיתיים של המשק הישראלי.

אבל תוקפן של התקנות פג אמש, ומאחר שהצורך בהן עומד כרגע בעינו והצעת חוק ההיטלים המיוחדים, המיועדת להחליף את התקנות, עדיין נמצאת בדיון בוועדת הכספים, מוצע להאריך את תוקף התקנות בחצי שנה.

אני רוצה לקבוע ולציין, שהעיסוב איננו בוועדת הכספים אלא הוא נובע מחילוקי דעות בין משרד התעשייה והמסחר ובין משרד האוצר לגבי סעיפים מסוימים בהצעת חוק ההיטלים המיוחדים. לאחר שהוועדה שמעה את נציגי המשרדים והתברר, שנציגי שני המשרדים אמרו שהצעת החוק המובאת לפני הוועדה אינה עומדת עוד במבחן המציאות, הטילה ועדת הכספים על שני המשרדים לבוא אליה בעמדה אחידה. עד היום הם לא באו.

אני, כיושב-ראש הוועדה, וחברי בוועדה נעשה מאמץ מיוחד לסיים את החקיקה עד סוף יוני, כדי שלא יהיה צורך בהארכות נוספות של תוקף התקנות, אבל מובן שהדבר תלוי בכך שהממשלה תביא את החוק ונוכל לקיים את הדיון הענייני בהכנת החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, לאחר שעבר קריאה ראשונה בכנסת.

לפיכך, אני מבקש לאשר בקריאה שנייה ובקריאה שלישית את החוק להארכת תוקפן של תקנות שעת-חירום (תשלומי חובה), התש"ן—1990.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת שוחט. הסתייגות לחבר הכנסת דן תיכון, בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לכאורה יש לפנינו חוק, המאריך את תוקפן של תקנות שעת-חירום (תשלומי חובה) בשישה חודשים, אבל, כפי שאמרתי בעת הדיון בקריאה הראשונה, זהו אחד החוקים החשובים ביותר העומדים על סדר-היום של הכנסת ושל הציבור בישראל. חבל שלא מתקיים היום דיון מקיף בנושא ההגנה על תוצרת הארץ או חשיפתה,

שר התעשייה והמסחר א' שרון:
לא בגלל העובדה שהקיבוץ נמצא ליד מקום מגוריו.

אברהם שוחט (יו"ר ועדת הכספים):
בגלל העובדה שהוא קיבוץ.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
בגלל המיקום.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:
בגלל העובדה שזה משק, משק ספר, שהוא היחיד העומד
שם. היבואנים, אדוני חבר הכנסת, אינם חיים שם.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
אדוני השר, אני בטוח שיש לך כוונות טובות, אבל,
לדעתי, אם תתקבל הגישה שלך, תהרסו את כלכלת ישראל.
איי-אפשר להחזיק תעשיות נחשלות על-ידי מכסי מגן ועל-ידי
טריקים או פטנטים: פשוט איי-אפשר. למפעל הזה בקיבוץ אין
שום סיבה שבעולם שלא להיות יעיל, שלא לייצר במחירי
תחרות עם תוצרת חוץ.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:
הוא מתחרה עם תוצרת אירופית ואמריקנית ללא בעיה.
הוא איננו יכול להתחרות בתוצרת שבאה מטיוואן, מועברת
לבלגיה ומשם לארץ. לכן אמרתי, שיש לסמן את ארץ המקור.
זה דבר אלמנטרי, הקיים בכל מדינה בעולם. לגבי אירופה
וארצות-הברית אין בעיה. הוא מתחרה בהם בכבוד. הוא איננו
יכול להתחרות עם מה שמוצא באירופה, או בכנאקו.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
אדוני השר, אני חושש מאוד, שבסופו של דבר כולנו
נשלם את המחיר הגבוה של התרגילים האלה, ואומר לך מדוע:
מול השוק האירופי אנחנו הרבה יותר חלשים. התרגילים
והפטנטים שלנו יעלו לנו, בסופו של דבר, בפגיעה ביצוא שלנו.

דן תיכון (הליכוד):
למה אנחנו חלשים מול השוק האירופי?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
אומר לך. מן המפורסמות בשוק האירופי הוא, שמדינת
ישראל היא מדינה שעושה תרגילים או טריקים "מלוכלכים"
כדי להגן על הייצור המקומי שלה.

יגאל הורביץ (הליכוד):
מה עושה צרפת? האם אתה יודע?

היו"ר נ' מסאלחה:
חבר הכנסת פורז, תוותר על המלה "מלוכלכים", אפילו
אם היא במרכאות.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
אני אומר "מלוכלכים", במובן של טריקים, חוכמולוגיה,
פטנטים, תרגילים. או, קיי, לא "מלוכלכים". היא עושה
תרגילים מתוחכמים.

שושנה ארכלי-אלמזולי (המערך):
חבר הכנסת פורז, האם ידוע לך שיותר מ-90% ממוצרי
התעשייה חשופים?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
גבתי יושבת-ראש ועדת הכלכלה, את המחיר משלם
הצרכן הישראלי. שנאלץ לקנות שטיחים במחיר שהוא גבוה פי
שלושה וארבעה מאשר בכל מקום בעולם. זה נכון לגבי סדרה
ארובה של צורים.

קיימות טענות — ואני רוצה להדגיש שקיימות טענות,
ואני אינני מזדהה אתן לא כיוון שאינני מסכים להן, אלא כיוון
שלא בדקתי אותן — שבמדינת ישראל יש הגנה מופרזת.
בלתי-סבירה, על תוצרת הארץ. דבר הגורם לכך שציבור
הצרכנים בארץ משלם תמורת מוצרים מסוימים מחירים
בלתי-סבירים לחלוטין בהשוואה למה שקורה בארצות חוץ. זה
גורם לקיומן של תעשיות נחשלות, שאין להן שום הצדקה
לכלכלית, ובסופו של דבר פוגע קיומן גם בעובדים וגם במשק.
הטענה היא, כי אחת הסיבות לחוסר היכולת שלנו להוריד את
האינפלציה לרמה חד-ספרתית נובעת מהגנה זו.

אינני יודע אם הטענות הללו נכונות, אבל אם פרופסור כמו
אלחנן הלפמן, שהוא לא אינטרסנט, בא וטוען שכלל המכסים
וההגנות על תוצרת הארץ הם 15% בעוד ההגנות האלה
במדינות אירופה נעות בין 2% ל-3%, הדבר הזה טעון בדיקה
רצינית מאוד בוועדת הכספים.

אני סבור, שהנושא הזה הוא נושא מרכזי לגבי תכנון
תקציב המדינה לשנה הבאה. לכן הצעתי, ולשם כך הגשתי את
ההסתייגות, שהדיון בוועדת הכספים יתקיים בתוך חודש ימים.
והארכת תוקפן של התקנות תהיה אך ורק בחודש ימים. לגבי
שאר חמשת החודשים ניתנת סמכות לממשלה, באישור ועדת
הכספים, להאריך את התקנות אם מסיבה כלשהי לא יסתיים
הדיון בוועדת הכספים, ולא נצטרך ללכת לחקיקה בשלוש
קריאות.

אני סבור, שאם כך נעשה, הדיון הזה יתקיים: כתוצאה
מהדיון הזה, שהוא חשוב מאין כמותו, נגיע לידי מסקנות, ואז
ייתכן שנחוקק חוק או נכניס שינויים גם בתקנות שעת-חירום
וגם בחוק המונח על שולחן ועדת הכספים של הכנסת זה שנים
רבות. נכניס את התיקונים המתחייבים מן המצב כפי שיתחוויר
לנו לאחר שנדון בחוק בצורה רצינית.

הערה אחרונה אני רוצה להעיר לממשלה ולפנות אליה
שוב. כולנו ידענו, שב-31 בדצמבר פוג תוקפן של התקנות. לא
היתה זאת הפתעה ש-31 בדצמבר בא. לא היתה שום סיבה
להביא את החוק הזה בחופזה לוועדת הכנסת, שתשחרר אותו
מחובת הנחה, להביא אותו למליאה בדיון חפז ומהיר, להכריח
את ועדת הכספים להתכנס ולדון בו בחופזה, בעיקר נוכח
העובדה שהחוק הזה נוגע לעניין מרכזי וחשוב כל כך.

אין זו הפעם הראשונה שהממשלה מעמידה את הכנסת
בפני מצב בלתי-אפשרי וגורמת לנו לטפל בחוק חשוב כל כך
בצורה לא רצינית ולא מתאימה כל כך.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת חיים רמון. הסתייגות לחבר הכנסת
אברהם פורז.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לי אין ספק שלשר
התעשייה והמסחר, בהביאו חקיקה מעין זו לכנסת וכן בפעולה
שלו בחיי היום-יום, יש כוונה טובה. אנחנו מדברים פה על חוק
מסגרת, שבמסגרתו מוצאים צווים, תקנות, היטלים, ובסופו
של דבר זהו קצה של קרחון. אבל אני אומר בצורה
חד-משמעית, שלדעתי ההגנה המופרזת הניתנת לתוצרת הארץ
על-ידי כל מיני טריקים ותרגילים, לרבות כל מיני פטנטים של
תקנים — ושר התעשייה והמסחר, ברוב הגינותו, אפילו אמר
בקריאה הראשונה, שאלו היה יכול לחייב לכתוב על סכום
באותיות עבריות, ואפילו מנוקדות, הוא היה עושה זאת
עלימנט להגן אל איזה מפעל של איזה קיבוץ הנמצא סמוך
למקום מגוריו ומייצר את הסכום הזה.

אי-אפשר לייצר בארץ מזלגות, ויכול להיות שבארץ אי-אפשר ולא כדאי לייצר מזלגות, כדאי, ויפה שעה אחת קודם, שהמפעל בקיבוץ הזה או במקום אחר שבו הוא נמצא יעבור לייצור דבר אחר שבו הוא כן יכול להתחרות. בתורת הכלכלה יש דבר שנקרא יתרון יחסי. אנחנו צריכים לנצל מה שיש לנו בו יתרון יחסי. יש דברים שאיננו יכולים להתחרות בהם ואין להם זכות קיום. אין מנוס אלא ללכת לדברים אחרים.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

מדובר על ייבוא מהמזרח הרחוק. לגבי ייבוא מאירופה אין מגבלה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אין בעיה לאסור ייבוא מהמזרח הרחוק אם הם אינם קונים מאתנו. אתה טוען שזה מגיע דרך בלגיה.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

יש ייבוא שמגיע מהמזרח הרחוק. לכן קבעתי, שתהיה כתובה על כל מוצר ארץ המקור.

דן תיכון (הליכוד):

חבר הכנסת פורז, האם אתה בעד איסור ייבוא מן המזרח הרחוק?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

לא. לא אמרתי זאת. אני אמרתי דבר אחד, רבותי חברי הכנסת, שאי-אפשר להחזיק משק נתמך לאורך ימים. הכול צריך להיות על בסיס כלכלי ועל בסיס של איתנות כלכלית. מה שאין לו סיכוי — כדאי לסגור, ויפה שעה אחת קודם. יש להעביר את העובדים לייצור דברים אחרים, ורווחיים. החממה שבה מחזיקים חלקים גדולים של המשק הישראלי פועלת נגדנו. אני רוצה בטובת המשק הישראלי לא פחות מהשר שרון. תודה רבה.

הי"ר ג' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת אברהם פורז. בבקשה, חבר הכנסת אברהם שוחט.

אברהם שוחט (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אינני רוצה להיכנס עכשיו לדיון הנרחב בסוגיה, המוצאת את ביטוייה בחיים הציבוריים והכלכליים שלנו בימים האחרונים ובשבועות האחרונים, והיא אכן מחייבת דיון מעמיק. אני מציע שנישאר צמודים לפנייה של הממשלה בעניין הזה, כאשר אני אומר שבתקופה של מחצית השנה העומדת לפנינו יתקיימו דיונים בנושא הזה. אני גם פונה לממשלה להשלים, ללא דיחוי, את הבאת החוק בפני ועדת הכספים בצורה מתוקנת, כדי שנוכל להשלים את תהליך החקיקה תוך כדי דיון ענייני.

אני רואה בפנייה הזאת פנייה לתקופה מוגבלת ביותר. לפי דעתי, מתוך התרשמות מדיוני הוועדה, הממשלה לא תוכל לבקש הארכה נוספת בחודש יוני, אלא אם כן היא אכן תמלא את הבקשה ותבוא אלינו עם החוק המתוקן, כדי שנוכל לקיים בו דיון.

חיים רמון (המערך):

מה יהיה אם יאמרו בחודש מאי שמעלים את מחיר הדלק? את התסריט אנחנו כבר מכירים.

אברהם שוחט (יו"ר ועדת הכספים):

חבר הכנסת רמון, הדיון הראשוני על עצם העניין ייעשה במהלך חודש ינואר.

מה אני מציע, חברי הכנסת? מאחר שהנושא הזה של פתיחות וצווים הוא נושא כלכלי ממדרגה ראשונה, וזה לא נוגע רק לתעשייה, אלא לאספקטים כלכליים רחבים, אני מציע שהצווים האלה יותקנו על-ידי שר התעשייה והמסחר, על דעת שר האוצר. אם גם שר האוצר ישתכנע ששר התעשייה והמסחר צודק, ובאמת נכון במקרה מסוים להטיל היטל — יוטל ההיטל, או ייעשה הפטנט המתאים. אבל, אם שר האוצר יגיע למסקנה שזה לא נכון, זה לא ייעשה.

אני רוצה לומר בצער רב: שר האוצר, שהוא סוציאליסט, לפחות פורמלית הוא סוציאליסט, לעומת שר התעשייה והמסחר, שהוא לפחות פורמלית ליברל, סוציאלי-דמוקרט, ושר התעשייה והמסחר נמנה עם מפלגה הנקראת הליכוד, שהיא מפלגה ליברלית — אני מגלה פתאום ששר התעשייה והמסחר מאמץ מדיניות בולשביקית. ושר האוצר, דווקא הוא נוקט גישה ליברלית.

דן תיכון (הליכוד):

איך הגעת למסקנה הזאת?

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

בעיני קיום של משק-ספר עדיף מכל התיאוריות הנבוכות. אני רוצה שתדע — כבר אמרתי זאת כאן — אפשר לייבא ארצה כמעט הכול, וכולם יתיישבו בתל-אביב ויפתחו דוכנים לייבוא — גם בממשלה יש אסכולה כזאת. חשיפה קיימת. היום 95% מהמוצרים מיובאים ללא כל הגבלה, אבל, יש משהו שכל מדינה בעולם עושה. האם ראית את החוקים האמריקניים? האם ראית את החוקים במדינות אירופה? האם אתה יודע מה עושה לנו יפן? האם אנחנו עושים מה שאחרים עושים? ומה עושה צרפת? לאיזו רמה הגבילו ייבוא מכוניות? יפן אינה נותנת היום להכניס לארצה מוצרים רפואיים, הכוונה היא למכשור הכי מתקדם שיכול להיות. בשנות ה-80, 25% ממוצרי הייבוא לארצות-הברית היו בהגבלה מסוימת, היום — 50%.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

קודם כול, מה שאתה אומר נכון.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

זה לא תרגילים ולא טריקים.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

מה שאתה אומר נכון. אני בהחלט בעד גישה של הדדיות. אני חושב שלא צריך לקנות מכוניות תוצרת "סוכר", אלא אם כן הם התחייבו לייבוא גומלין מישראל. הוא הדין ב"דייהטסו", והוא הדין בכל יצרן יפני. את זאת מחובתנו לעשות. אנחנו רשאים בהחלט לחבוע ממדינות שרוצות שאנחנו נייבא מהן, שנוכל גם לייצא אליהן. לשם כך יש רשות במשרד, שצריכה לעסוק בדבר הזה. אבל, אני אומר: בלי תרגילים שבעיני אינם לגיטימיים. אם צריך לתמוך באיזה קיבוץ ספר, כפי שאתה אומר — שהמדינה תתמוך בו באופן ישיר. אינני חושב שהצרכן הישראלי, על-ידי מחיר של מזלג, צריך לתמוך ביישובים הנמצאים בספר.

יוסף עוזן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

למה להפוך יישוב ספר, שיש לו כל הזכויות, לפושט?

יד?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

חבר הכנסת עוזן, לאורך ימים אין לזה סיכוי. אפשר למשוך את זה שנה ואפשר למשוך את זה שנתיים. תעשיות שאינן כלכליות, שאינן יכולות לעמוד, סופן שיפלו. אם

— הצעת חוק להארכת תוקפן של תקנות שעת-חירום (תשלומי חובה): שאלות ותשובות —

היו"ר נ' מסאלחה:

אנו עוברים להצבעה. קודם כול, נצביע על ההסתייגות של חבר הכנסת חיים רמון לסעיף 1, כי לחבר הכנסת דן תיכון היתה הסתייגות לשם החוק ולסעיף 1, והוא ביקש שלא להעמידן להצבעה.

היו"ר נ' מסאלחה:

אחרי סעיף 1 יש הצעה לחבר הכנסת אברהם פורו. אני מעמידה להצבעה.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה של חבר הכנסת

א' פורו אחרי סעיף 1 — 2

נגד — 13

נמנעים — 1

ההצעה של חבר הכנסת א' פורו אחרי סעיף 1

לא נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני קובע שההצעה של חבר הכנסת אברהם פורו אחרי סעיף 1 לא נתקבלה. חברי הכנסת, לסעיף 2 אין הסתייגויות. אני מעמידו להצבעה.

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 2 — 14

נגד — 1

נמנעים — 1

סעיף 2, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני קובע שסעיף 2 נתקבל בקריאה שנייה. חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה על החוק בקריאה שלישית.

ה צ ב ע ה

בעד החוק — 17

נגד — 1

נמנעים — אין

חוק להארכת תוקפן של תקנות שעת-חירום

(תשלומי חובה), התש"ן — 1990, נתקבל.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני קובע שהצעת החוק להארכת תוקפן של תקנות שעת-חירום (תשלומי חובה), התש"ן — 1990 נתקבלה.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה של חבר הכנסת

ח' רמון לסעיף 1 — 5

נגד — 11

נמנעים — 1

ההצעה של חבר הכנסת ח' רמון לסעיף 1

לא נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

ההסתייגות של חבר הכנסת חיים רמון לא נתקבלה. לחבר הכנסת אברהם פורו הסתייגות לסעיף 1. אני מעמידה להצבעה.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה של חבר הכנסת

א' פורו לסעיף 1 — 1

נגד — 14

נמנעים — 1

ההצעה של חבר הכנסת א' פורו לסעיף 1

לא נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני קובע שההסתייגות של חבר הכנסת פורו לסעיף 1 לא נתקבלה. אני מעמיד להצבעה את סעיף 1 כפי שהביאו יושב-ראש הוועדה.

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 1 — 17

נגד — 1

נמנעים — אין

סעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.

יא. שאלות ותשובות

1. האם המידע נכון?

2. האם שונו תנאי המכרז?

3. אם כן — האם הם עונים על כללי התקשי"ר? אם לא — מדוע?

תשובת סגן שר האוצר י' ביילין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המוסד לביטוח לאומי פרסם מכרז למשרה הנ"ל בדירוג האחד.

2. בהתאם לפניית נציג שירות המדינה, שינה המוסד לביטוח לאומי את הדירוג למשרה לדירוג המח"ר — מדעי החברה והרוח.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אני עובר לנושא הבא בסדר-היום: תשובות סגן שר האוצר על שאלות. סגן השר ישיב על שאלתא מס' 50 של חברת הכנסת עדנה סולודר. חברת הכנסת עדנה סולודר אינה נוכחת. התשובה תימסר לפרוטוקול.

50. מכרז במוסד לביטוח לאומי

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר האוצר ביום כ"ח בחשוון התש"ן (26 בנובמבר 1989):

בעיתון "הארץ" מיום 26 בדצמבר 1988 נמסר, שלשכת המבקרים הפנימיים פנתה אל נציג שירות המדינה וביקשה שישינה את תנאי המכרז לראש אגף המבדק במוסד לביטוח לאומי.

ברצוני לשאול:

ברצוני לשאול:

1. כמה יישובים במועצה האזורית שגב מוכרים כיישובי פיתוח לצורך תמריצי מורים, כמה אינם מוכרים ואילו הם?
2. מה הם הקריטריונים שלפיהם יישוב מוכר כיישוב פיתוח לצורכי תמריצי מורים?
3. האם יש כוונה לשנות מצב זה בעתיד הקרוב? אם כן — מתי? אם לא — מדוע?

תשובת סגן שר האוצר י' ביילין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. במועצה האזורית שגב 28 יישובים, מתוכם מוכרים ישיבה כיישובי פיתוח לצורך תמריצי מורים, היישובים שאינם מוכרים כיישובי פיתוח לצורך תמריצי מורים הם: אבטליון, אשחר, חלון, יובלים, יודפת, יעד, כישור, לבון, לוטם, מורן, מורשת, מנוף, מעלה-צביה, מצפה אבי"ב, עצמון, פלך, צלמון, קורנית, רקפת, שורשים, שכניה וחובל.

2—3. לצורך הכרתו של יישוב כיישוב פיתוח לצורך תמריצי מורים הספיקה החלטת ועדת השרים לענייני ערי פיתוח, לפיכך הוקמה ועדה מקצועית שבה היו חברים נציגי משרד האוצר ונציגי משרד החינוך, ומטרתה להמליץ על רכיזה במתן תמריצי מורים. הוועדה סיימה את עבודתה והגישה את המלצותיה לשרי החינוך והאוצר. עיקרן — הורדת הזכאות לתמריצים ליישובים מבוססים מחד גיסא ומתן זכאות ליישובים חדשים הזקוקים לתמריצים מאידך גיסא. המלצות ועדה זו מקובלות על שר האוצר, אולם עדיין לא נתקבלה תגובת שר החינוך אם יתקבלו המלצות הוועדה על-ידי שר החינוך והתכנות, ייכללו גם מורי משגב הגליל בין המורים הזכאים לתמריצים.

1217. אשראי במשך

חבר הכנסת ר' ריבלין שאל את שר האוצר ביום י"א בחשוון התש"ן (9 בנובמבר 1989):
האשראי במשך נמשך.

האם משרד האוצר ו/או המפקח על הבנקים מודעים להיקף האשראי הצרכני במשך, והאם הם יודעים:

1. כמה יתרות חובה של יחידים או משפחות מסתכמים בחשבונות הבנקים?
2. כמה חשבונות בממוצע יש למשפחה בישראל?
3. כמה כוללת מערכת כרטיסי האשראי ותשלומים נדחים באמצעות כרטיסי אשראי ובכמה הם מסתכמים?
4. מה הוא הסכום הכולל של שיקים דחויים שניתנו על-ידי צרכנים וספקים ושל תשלומים נדחים בחיי המסחר היומיומיים?

סגן שר האוצר י' ביילין:

1. האשראי הצרכני, דהיינו יתרות החובה של יחידים ומשפחות בבנקים המסחריים, נאמד בסוף אוגוסט שנה זו בכ" 4.4 מיליארדי שקלים.

2. מספר חשבונות עובר-רוש במערכת הבנקאית עמד בסוף 1988 על 4.8 מיליונים. מספר זה כולל חשבונות עו"ש — עובר-רוש — של משפחות ושאינם משפחות.

3. היקף החיובים השוטפים והחיובים בגין תשלומים נדחים ככל אחד מהחודשים אוקטובר ונובמבר שנה זו הסתכם בכ" 330 מיליון שקל ו-167 מיליון שקל בהתאמה.

3. מכרז לתפקיד הנ"ל בדירוג המח"ר מתאים לכללי התקשיר.

1213. התאוששות כלכלית במשך

חבר הכנסת ש' וייס שאל את שר האוצר ביום י"א בחשוון התש"ן (9 בנובמבר 1989):

לאחרונה פורסמו ידיעות בדבר התאוששות המשק ויציאה מן המיתון שבו הוא היה שרוי בשנתיים האחרונות.

ברצוני לשאול:

1. מה הם הסימנים לכך?
2. האם ננקטת מדיניות לזירוז היציאה מן המיתון?
3. מתי צפוי המעבר המשוער לצמיחה מואצת?

תשובת סגן שר האוצר י' ביילין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. זה חודשים מספר אנו מזהים כמה סימנים להתאוששות בפעילות הכלכלית: א. יש גידול רצוף בייצוא התעשייתי מישראל, המוסבר בשיפור הרב שחל בכושר התחרות של התעשייה הישראלית. בין הרביע האחרון של 1988 לרביע השלישי של 1989 חל גידול ריאלי של כ-15% בייצוא התעשייתי; ב. השנה מסתמן גידול במספר החיירים הנכנסים לארץ בשיעור של 8%—9% לעומת 1988; ג. בחודשים האחרונים נכלמה הירידה בייצור התעשייתי, שנמשכה למעלה משנה, ואף מתחילה עלייה ריאלית; ד. נתוני המסחר הקמעוני וגם הערכת העוסקים בענף מצביעים על התאוששות בביקושים המקומיים.

2. המדיניות שנקטה הממשלה במחצית הראשונה של 1989 הביאה לשיפור ניכר בכושר התחרות של התעשייה הישראלית, ובכך תרמה להתחלת התאוששות בתחום החשוב ביותר: ייצור לייצוא ולתחליפי יבוא. הקטנת המעורבות הממשלתית בשוק התון יוצרת תשתית נוחה למפעלים לגייס הון כתנאים נוחים לחידוש ההשקעות במשך. ההחלטה שהתקבלה בקיץ, להקצב סכומי כסף מיוחדים להשקעות בתשתית, מיועדת אף היא לזרז את תהליך ההתאוששות המשקית.

עם זאת, לא יהיה נכון שהממשלה תזום הגדלת ההוצאה התקציבית כמנוף ליציאה מהמיתון, שכן המימון של חוספת ההוצאה התקציבית על-ידי הגדלת נטל המיסוי על הציבור יחליש את כושר הצמיחה של המשק, וסופו ליצור קשיים במאזן התשלומים, ואילו מימון כדרך של הגברת ההישענות הממשלתית על שוק ההון יקשה על הסקטור היצרני לבצע את השקעותיו.

3. על-פי הערכות משרד האוצר, יהיה קצב הצמיחה בשנת 1990 4%—5%, בדומה לקצב שבו צמח המשק בשנים 1985—1987. הסימנים שצינתי לעיל, יחד עם התגברות העלייה לארץ, מצביעים על סיכוי טוב לצמיחה בשיעורים סבירים במהלך 1990.

1215. תמריצי אזור פיתוח למורים

חבר הכנסת ח' אורון שאל את שר האוצר ביום י"א בחשוון התש"ן (9 בנובמבר 1989):

היישובים במועצה האזורית שגב מוכרים כיישובי פיתוח, בכלל זה ההכרה לתמריצי מורים, פרט ליישובים מספר שאינם מוכרים לצורך תמריצים אלה.

1333. מאבק באבטלה

חבר הכנסת א' לין שאל את שר האוצר ביום ב' בכסליו התש"ן (30 בנובמבר 1989):

ביום 17 ביולי 1989 וביום 4 בספטמבר 1989 הצגת בפני מליאת הכנסת תוכנית כוללת למאבק בחופעת האבטלה בישראל. בדברי ההרצאה כלולים מרכיבים רבים, כמו בלימת האבטלה על-ידי עידוד היציאה לעבודה, סיוע נקודתי למפעלים, הקדמת השקעות בתשתית, הקדמת השקעות של חברות ממשלתיות, הכשרה מקצועית, צמצום הבירוקרטיה ועוד.

ברצוני לשאול:

1. בכל אחד ואחד מסעיפי התוכנית האופרטיבית — מה כבר בוצע עד היום?

2. מה יבוצע עד תום דצמבר 1989?

תשובת סגן שר האוצר י' ביילין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — להלן סטטוס הטיפול במרכיבים השונים שמטרתם להיאבק בחופעת האבטלה בישראל:

א. סיוע נקודתי למפעלים — במגמה לסייע למפעלים במצוקה הנמצאים במוקדי האבטלה, הוקמה קרן לאשראי בערבות מדינה בסכום של 36 מיליון שקל. כמרכיב מסייעת הקרן בהעברה ובהרצאה של מפעלים העוברים למוקדי אבטלה. נוסף על כך יועבר בימים הקרובים תקציב של 150,000 שקל, המיועד לסייע למפעלים במוקדי אבטלה לקבל ייעוץ כלכלי ופיננסי.

ב. הקדמת השקעות בתשתית — נכון להיום תוקצבו 131.8 מיליון שקל עבור פרויקטים ספציפיים שיבוצעו במסגרת קידום השקעות תשתית. מסכום זה בוצעו כ-50 מיליון שקל, והיתרה צפויה להתכצב בחודשים הקרובים.

ג. עידוד היציאה לעבודה — זה חודשים מספר מונחת על שולחנה של ועדת העבודה והרווחה הצעה לחייב מובטלים לקבל עבודה במרחק של עד 60 קילומטר ממקום המגורים, במקום 40 קילומטר כיום.

ד. הקדמת השקעות של חברות ממשלתיות — כעת האחרונה הוקדמו השקעות של חברות ממשלתיות גדולות כמפורט להלן: חברת החשמל — שלב ב' של תחנת הכוח בחדרה — 1.6 מיליארד שקל; רשות הדואר — 15 מיליון שקל; "בזק" — 40 מיליון שקל; רשות שדות התעופה — 39 מיליון שקל.

ה. הכשרה מקצועית — בהתאם ליוזמת האוצר הוקמה לעניין זה ועדה בין-משרדית בראשותו של הממונה על התקציבים והיא החליטה על: 1. פתיחת 100 קורסים להכשרה מקצועית שישמשו 2,500 מבקשי עבודה; 2. תגבור ההכשרה הפנים-מפעלית על-ידי הגדלת השתתפות הממשלה בהכשרה באזורי פיתוח לכדי מחצית משכר המינימום.

ו. צמצום הבירוקרטיה — מסיבות הידועות גם לך נאלץ משרד האוצר למשוך את חוק 100 הפרויקטים שאמור היה לתת מענה, ולו חלקי, על בעיית הבירוקרטיה. עם זאת, משרד האוצר עושה מאמצים להתגבר על בעיה זו על-ידי מגע ישיר עם הנוגעים בדבר למתן פתרונות מהירים על חלק מהבעיות המועלות. בהקשר זה יוזכר "אוטובוס המנכ"לים", אשר ביקר

4. מדובר בנתונים על אודות עסקות בין פרטים ו/או פירמות לבין עצמם ולכן אין הם נמצאים בידי הפיקוח על הבנקים.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אדוני סגן השר, התשובה על שאלה 2 אינה מספקת. האם יש לכם נתונים כמה חשבונות עו"ש יש ליחיד או למשפחה?

סגן שר האוצר י' ביילין:

אני מוכן לבדוק זאת ולהשיב לך בכתב.

1218. מיסוי על טליתות

חבר הכנסת יצ' לוי שאל את שר האוצר ביום י"א בחשוון התש"ן (9 בנובמבר 1989):

ברשימת צורכי הקורש, בסעיף "צורכי רת" הפטורים ממכס, אין מופיע נושא הטליתות בסיוג האמור.

ברצוני לשאול:

1. מה היא הסיבה לכך שטליתות כשרות אינן מסווגות כצורכי דת לפטור ממכס?

2. מה בדעת השר לעשות בנושא זה?

תשובת סגן שר האוצר י' ביילין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. טליתות מייצור מקומי אינן חייבות במס קנייה. טליתות המיוצאות מארצות השוק המשותף ומארצות-הברית פטורות ממכס. טליתות בייבוא מכל הארצות האחרות חייבות במס קנייה בשיעור של 26%. שיעור זה הוא במסגרת הכללית של ההגנה על הייצור המקומי של טליתות.

2. בעקבות התחייבויות בין-לאומיות גבין ההגנה על הייצור המקומי בענף הטקסטיל, עד ינואר 1993 יבוטל כליל מס הקנייה על טליתות. הביטול מבוצע בשלבים, וכ-1 בינואר 1990 כבר מופחת מס הקנייה מ-26% ל-19.5%.

1332. פיצויי מס רכוש

חברת הכנסת ג' כהן שאלה את שר האוצר ביום ב' בכסליו התש"ן (30 בנובמבר 1989):

תושבי ישי"ע סובלים מתהליכים ביורוקרטיים מייגעים בכל הקשור לפיצויי מס רכוש.

ברצוני לשאול:

1. האם נשקל להקים נציגות מס רכוש בערי ישי"ע או לכל הפחות בערים כפר-סבא, נתניה ופתח-תקוה?

2. האם נשקל ויתור על הדרישה להציג אישור על אי-הגשת תביעה מקבילה מחברת ביטוח ועל ביצוע התיקון בחוך 30 יום?

תשובת סגן שר האוצר י' ביילין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. תשלום הפיצויים מתרכז בשלושה מוקדים: משרדי מס רכוש בירושלים, בתל-אביב ובחיפה.

2. על-פי התקנות שאושרו על-ידי הכנסת, יש לקזז מן הפיצוי נזק המשולם על-ידי חברת ביטוח כרי למנוע כפל פיצוי. ככל הידוע לנו, ניתן אישור חברת הביטוח בהליך מזורז. החיוב לחקן את הנוק בחוך 30 יום נובע מרצון האוצר לסיים את הטיפול בהקדם ולמנוע ככה החמרה של הנוק. אינני מוצא, על כן, מקום לשנות את הנוהל הקיים.

אשר לנזק עקיף, הרי הוא משולם בהתאם לחוק באותם מקרים שהנזק נגרם ביישור ספר, או אם הוא נגרם בהתנחלות או בהיאחזות חקלאית ביהודה, בשומרון ובעזה.

5. לאור המידע שמסרתי זה עתה, איני מוצא מקום לשנות את הנוהל הקיים.

1408. בעלי הדרגות הגבוהות בשירות הציבורי

חבר הכנסת א' דיין שאל את שר האוצר ביום ט' בכסליו התש"ן (7 בדצמבר 1989):

פורסם כי נציב שירות המדינה דן בחשאי עם פקידים בכירים בנציבות ועם סמנכ"לים של משרדי הממשלה וגובשה הצעה לנתק את בעלי הדרגות הגבוהות משאר הדרגות, באמצעות חוזים אישיים, דבר שהוא בניגוד להסכמים הקיבוציים.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעה נכונה?

2. מה היא עמדת השר אשר להצעה העומדת בניגוד להמלצות דוח ועדת-זוסמן בדבר מבנה השכר בשירות הציבורי, שאושרו על-ידי הממשלה וההסתדרות?

תשובת סגן שר האוצר י' ביילין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הידיעה, כמצוטט בשאלתך, אינה נכונה. לא נתקיימו דיונים על ניתוק בעלי הדרגות הגבוהות משאר הדרגות. מדובר על מתן אופציה נוספת לעובדים בכירים בשירות המדינה שירצו בכך להיות מועסקים בחוזים אישיים. אפשרות כזו קיימת על-פי חוק שירות המדינה (מינויים), התשי"ט — 1959, ומאז ומתמיד נעשה בה שימוש לפי הצורך. ההצעה אינה עומדת בניגוד להסכמים הקיבוציים, שכן, כאמור, העובדים הבכירים יוכלו להמשיך ולעבוד בהתאם לתנאי העבודה הרגילים, וקרוב לוודאי שרוכס אף יעשו כן.

2. ההצעה האמורה אושרה על-ידי הנהלת משרד האוצר והיא על דעת שר האוצר. ההצעה מבוססת, בין היתר, על המלצות דוח ועדת-קיבוסקי, אשר הוגשו לא מכבר לראש הממשלה ולממלא מקום ראש הממשלה ושר האוצר. היא גם עולה בקנה אחד עם דוח ועדת-זוסמן, שכן אין מדובר בטבלת שכר חדשה אלא בהסדרי העסקה מיוחדים לעובדים שלא תהיה להם קביעות.

ההצעה נועדה להביא לשיפור ולייעול של שירות המדינה במטרה לאפשר גיוס עובדים מקצועיים מעולים ולמנוע פרישה של עובדים מן השירות.

1409. תנאי הקבלה לקורס צוערים במשרד החוץ

חבר הכנסת א' ולדמן שאל את שר האוצר ביום ט' בכסליו התש"ן (7 בדצמבר 1989):

לאחרונה פרסמה נציבות שירות המדינה מכרז צוערים במשרד החוץ מס' 90/מק/90. אחת מדרישות המשרה היא השכלה אקדמית — תואר ראשון לפחות.

ברצוני לשאול:

1. האם לצורך מכרז זה מוכרת השכלה תורנית גבוהה (בוגרי ישיבות הסדר)?

2. אם לא — מדוע?

3. האם נשקל שינוי התנאי הזה?

ביישובים רבים ונתן מענה מהיר על בעיות שהועלו וחלקן עסק בבעיות תעסוקה.

ז. בלימת האבטלה — מרבית האינדקטורים הכלכליים מצביעים על יציאת המשק מהמיתון שפקד אותו בשנת 1988. קיים יסוד סביר להניח, שהמשק נכנס לתקופה של צמיחה והדבר יתרום, כמובן, גם לצמצום ניכר בממדי האבטלה.

1363. פיצוי על נזקי פעולות איבה

חבר הכנסת ח' פורת שאל את שר האוצר ביום כ' בכסליו התש"ן (30 בנובמבר 1989):

לאחרונה הובאו לידיעתי הנתונים האלה:

א. נמסר לי שאזרח שנפגע מאבן במכוניתו היה הנפגע ה-885 בירושלים באותו חודש.

ב. כמורכב נמסר לי, שאת התשלום עבור הנזק, למעט השמשות, מקבל הניזוק ממס רכוש פעמים רבות כשלושה חודשים לאחר שביצע את התשלום מכיסו — בלא הצמדה ובלא ריבית.

ג. יתירה מזו, אין הנפגע מקבל פיצוי על הנזקים העקיפים הנגרמים לו, כגון אובדן ימי עבודה השבתת מוניות — לבעלי המוניות.

ד. לאחרונה, מ-1 בספטמבר 1989, נדרש הניזוק להביא אישור מחברת הביטוח על אי-הגשת תביעה מקבילה, דבר הגורם לאובדן יום נוסף של עבודה.

ה. חובה לבצע את התיקון בתוך 30 יום גם במקרה של תיקונים קלים.

ברצוני לשאול:

1. כמה פניות למשרדי מס רכוש עקב פגיעה של פורעים ערבים היו מאז תחילת ההתקוממות ועד היום?

2. מה היא העלות של תשלומי הנזק בשנת הכספים שעברה?

3. מה הוא מספר הפונים בחודשים האחרונים ומה הם סוגי התביעות — שמשות, פח וכד' — ועלותן?

4. האם נכונים הפרטים לגבי החזר התשלום, או הפיצוי על נזק עקיף, לגבי אישור חברת הביטוח וזמן התיקון?

5. אם נכונים הפרטים, איך בדעת השר לפעול?

תשובת סגן שר האוצר י' ביילין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. 3. מתחילת ההתקוממות שולמו פיצויים לגבי יותר מ-20,000 תביעות על נזקי איבה. כ-60% מתייחסים לנזקי שמשות.

2. בתקופה מ-1 באפריל ועד ליום 31 באוקטובר 1989 שולמו פיצויים בעד נזקים בסכום של כ-8 מיליוני שקלים.

4. הנתונים שנבדקו על-ידי מורים, כי הטיפול התבצע במהירות וביעילות. הרוב המכריע של התשלומים מתבצע בתוך חודש מיום הגשת החשבון. יתירה מזאת — כאמור, 60% מהתביעות מתייחסות לנזקי שמשות ברכב, ובמקרים אלה הניזוק אינו משלם כלל על תיקון הנזק, שכן על-פי הסדרים שהנהגנו, מס רכוש מעביר את התשלום ישירות לזוגים.

2. אם כן — האם שוקל משרדך להקפיא את שער הדולר לגבי שכירת דירות?

3. מה בדעת משרדך לעשות בנושא?

תשובת סגן שר האוצר י' ביילין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרד האוצר מודע לתופעת עליית מחירי הדיוור בכלל ומחירי השכירות בפרט בשנה האחרונה.

2. משרד האוצר אינו שוקל בשלב זה להקפיא את שער הדולר לגבי שכירת דירות, או כל התערבות אחרת בשוק הדירות לשכירות. הקפאת שער הדולר לדירות בשכירות אינה משרתת את המטרה, מאחר שעם הקפאת שער הדולר, בעלי הדירות מעלים את שכר הדירה הדולרי.

3. משרד האוצר ומשרד השיכון סיכמו ביניהם על תוכנית משותפת להגדלת הפרוגרמה הציבורית ב-3,000 יחידות דיור נוספות עוד בשנת התקציב הנוכחית. במסגרת התוכנית המשותפת מתוכנן להתחיל בכניית 1,500 יחידות דיור נוספות בירושלים, מעבר לתכנון הקיים. הגדלת היצע הדירות בירושלים תתרום בטווח הבינוני למיתון עליית מחירי הדירות, תוך השפעה מקבילה על מחירי הדירות להשכרה.

1483. הקצאת קרקעות מדינה לעולים חדשים

חבר הכנסת פ' גולדשטיין שאל את שר האוצר ביום ט"ז בכסליו התש"ן (14 בדצמבר 1989):

פרסומים רשמיים מבשרים כי אנו עומדים בפני גל עלייה של יותר מ-100,000 יהודים מברית-המועצות בשנים 1990—1992 וכן לעלייה מארצות נוספות. ועדה בין-משרדית קבעה, כי ציבור זה יודקף לכ-30,000 דירות. מחיר דירה, על-פי דעת חברי הוועדה, יגיע לכ-65,000 דולר, כאשר הקרקע מהווה כשליש מסכום זה. משמעו של דבר הוא, כי מתוך סכום של 2 מיליארדי דולרים, הדרושים לבניית הדירות, כ-600 מיליון דולר הם מחיר הקרקע.

פניתי לשר החקלאות בשאלה, האם יאות מינהל מקרקעי ישראל להעמיד את הקרקע הדרושה לבנייה זו לרשות העולים ללא קבלת תמורה מיידית אלא בדרך של הלוואה, שתופרע ברגע שימכור העולה את הדירה. בדברי תשובתו הסכים שר החקלאות לפנייה, אבל טען כי הדברים תלויים ועומדים בהסכמת משרד האוצר.

ברצוני לשאול:

האם יסכים האוצר להעמיד את הקרקע הדרושה לבנייה לרשות העולים ללא קבלת תמורה מיידית, ובכך להוזיל משמעותית את מחירי הדירות לעולים החדשים?

תשובת סגן שר האוצר י' ביילין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הבקשה להעמיד קרקע הדרושה לבנייה לרשות העולים ללא קבלת תמורה מיידית מניחה בבסיסה, שהמדינה מבחינה בשוק הדיוור בין בנייה לעולים ובין בנייה לאחרים. בפועל, אין המצב כך. ההבחנה היחידה היא בצד המשכנתאות, קרי צד הביקוש לדיוור, ואין בנייה בפרויקט ספציפי לעולים.

עם הנהגת שיטת הקליטה הישירה יכול העולה לבחור בעצמו את מקום מגוריו, ואין למדינה כוונה לשלוח עולים לאזור ספציפי שבו נבנו דירות במיוחד לעולים, נגד רצונו של העולה.

תשובת סגן שר האוצר י' ביילין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1—2. הדרישות לקבלה למכרו הצוערים נקבעות על-ידי נציבות שירות המדינה ומשרד החוץ על-פי עקרונות חוק שירות המדינה (מינויים) וצורכי משרד החוץ. אחת מדרישות המשרה היא השכלה אקדמית מושלמת.

תואר אקדמי מוכר ניתן על-ידי המוסדות להשכלה גבוהה שהוכרו על-ידי המועצה להשכלה גבוהה כזכאים להעניק תואר זה על-פי חוק המועצה להשכלה גבוהה, התש"ח—1958.

אם יש מוסדות להשכלה תורנית גבוהה העונים על ההגדרה שלעיל, אין ספק שבוגריהם יתקבלו כמועמדים למכרו הצוערים. עם זאת, אם ישיבות ההסדר אינן מוסדות להשכלה גבוהה על-פי הגדרת החוק, אין אפשרות לקבל את מועמדותם של בוגרי הישיבות הנ"ל למכרו צוערים.

3. התשובה היא שלילית.

1410. נהיגת רכב של מוגבל בניידות

חבר הכנסת א' דיין שאל את שר האוצר ביום ט' בכסליו התש"ן (7 בדצמבר 1989):

פורסם כי משרד האוצר מתנגד לבצע את הצעת המוסד לביטוח לאומי בעקבות החלטת בג"ץ בספטמבר 1989, שלפיה יוכל מעתה קרוב משפחה שאישר לו לנהוג את הרכב שניתן למוגבל בניידות להתגורר במרחק של עד 300 מטר מביתו של מוגבל בניידות ולא דווקא לגור בביתו של המוגבל.

ברצוני לשאול:

1. מדוע משרד האוצר איננו מבצע מיידית את ההצעה ללא סייג, כפי שמתחייב מהחלטת בג"ץ?

2. גם אם משרד האוצר סבור שהחלטת בג"ץ משאירה שיקול דעת לשר, מדוע לא ליישם את ההצעה, דבר שיקל רבות הן על המוגבלים והן על קרובי משפחה שלהם?

תשובת סגן שר האוצר י' ביילין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרד האוצר איננו מסתייג מהחלטת בג"ץ.

2. מאחר שמדובר בהסכם משותף לאוצר ולמוסד לביטוח לאומי, מקיים האוצר בימים אלה דיונים יחד עם המוסד לביטוח לאומי ועם המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, כדי לנסח את ההוראות החדשות.

1441. מחירי הדירות השכורות בירושלים

חבר הכנסת ר' איתן שאל את שר האוצר ביום ט"ז בכסליו התש"ן (14 בדצמבר 1989):

נודע לי כי בשנה האחרונה הועלו מחירי הדירות להשכרה בירושלים. לדוגמה: באזור קטמון, דירת 2 חדרים — בין 500 ל-700 דולר; בתלפיות, דירת 2 חדרים — 600 דולר; ברחביה, דירת 3 חדרים — 900 דולר; בצפון-תלפיות, בשנה שעברה היה מחיר שכירת דירה של חדר וחצי 200 דולר, ואילו השנה — 400 דולר. אלו הן רק דוגמאות, וכידוע לך, סטודנטים, זוגות צעירים וחיללים משוחררים מתקשים כתשלום סכומים אלו.

ברצוני לשאול:

1. האם ידועה לך תופעת העלאת המחירים בשנה האחרונה?

— שאילתות וחשובות: הצעת חוק לתיקון פקודת מסי העירייה ומסי הממשלה (פטורין);
— הצעה לסדרהיום —

סגן שר האוצר י' ביילין:

(קורא את התשובה על שאילתא מס' 1215, וראה צנז'ר מס' 1248.)

היו"ר נ' מסאלחה:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת חיים אורון.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

מתוך ניסיון בכמה תחומים, יש אפשרות שהמלצות אלו יהיו מונחות הרבה מאוד זמן. השאלה היא, האם לא הגיוני לאחד את מעמדם של כל היישובים בגוש-שגב, והקריטריונים החדשים שיופיעו — יופעלו לגבי כולם, ולא להשאיר מצב שבו חלק מהיישובים הם כמעמד זה ויישובים שונים, בלי שום אמות מידה, הם כמעמד שונה?

סגן שר האוצר י' ביילין:

ובכן, לא זאת ההמלצה של הוועדה. יש תמיד בעיה בתחומים כאלה, כאשר אתה יוצר קריטריונים, על קו התפר נוצר הכדל שקשה להסביר אותו לאותם גורמים שחשים מקופחים. אתה מוכרח לקבוע קריטריונים, אתה מוכרח לקבוע מי נכלל בהם ומי לא נכלל בהם. ולכן, גם אם לפעמים נראית הקביעה שרירותית, אני חושב שאין לנו ברירה, אלא לקבוע קריטריונים גם בתחום הזה של מתן תמריצים.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לסגן שר האוצר, יוסי ביילין.

יתירה מזו, יש לזכור כי משמעות הבקשה היא ויתור מיידי על הכנסות למדינה דרך המנגנון של שיווק קרקעות מדינה על-ידי מינהל מקרקעי ישראל, הכנסות המהוות חלק ממקורות המימון לפעילותה.

עם זאת נבדקת בשעה זו הצעה, שטרם גובשה סופית, לפטור עולים מתשלום דמי חכירה מהוונים עבור הקרקע, כנהוג היום במינהל לגבי הקצאות חדשות, ולאפשר להם תשלום דמי חכירה שנתיים. הצעה זו משמעותה פריסת התשלום עבור הקרקע ל-49 שנים, במקום גביית מלוא ערך הקרקע בעת רכישת הדירה, דבר שיגרום להוזלת מחיר הדירה ממרכיב הקרקע.

יש לזכור כי החלטה על ויתור הכנסות כמותה כהחלטה על תוספת תקציב, על כל המשמעותיות שלה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לשמוע את התשובה על השאילתא שלי.

היו"ר נ' מסאלחה:

האם אדוני מוכן לחזור לשאילתא מס' 1215 של חבר הכנסת חיים אורון, שנכנס בינתיים לאולם המליאה?

יב. הצעת חוק לתיקון פקודת מסי העירייה ומסי הממשלה (פטורין), התשמ"ט — 1989*

(הצעת חבר הכנסת א' שוחט)

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה. אדוני סגן שר האוצר, אני מבין שאתה לא מתייחס. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד הצעת החוק כפי שהובאה על-ידי חבר הכנסת שוחט? זו הצבעה מס' 26.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

ההצעה לדיון מוקדם בוועדה — 11

נגד — אין

נמנעים — 2

ההצעה להעביר את הצעת החוק לתיקון

פקודת מסי העירייה ומסי הממשלה

(פטורין), התשמ"ט — 1989, לדיון מוקדם

בוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת דוד מגן, ברשותך, אני רוצה לבקש ממך להקדים לדברך את דבריו של חבר הכנסת אברהם שוחט, אשר ינמק מהמקום את הצעתו, הצעת חוק קל"ד. בבקשה, חבר הכנסת אברהם שוחט.

אברהם שוחט (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת החוק מתייחסת לפטור מארנונה, שלפי החוק, כתוצאה מטעות, לא מוטלת על מוסדות העוסקים בספורט ובתרבות הגוף, הקיימים ומתבססים על חברות העושות רווחים מהעניין. ההצעה באה לתקן את הדבר — שהפטור מארנונה יחול רק על אותם מוסדות ספורט, שהם אגודות העושות את הדברים שלא למטרות רווח, ואילו אותם גופים פרטיים העוסקים בעניין למטרות רווח על בסיס עסקי יהיו חייבים בארנונה. תודה רבה.

יג. הצעה לסדרהיום

"כימיקלים לישראל" — כנס לאומי

לשכנע את חברי הכנסת להסכים לכלול בסדר-יומה של הכנסת את הסעיף: "כימיקלים לישראל" — כנס לאומי. עשיתי זאת כחבר כנסת ממושמע לאחר שקיבלתי את אישור הנהלת הקואליציה, ולהפתעתי הרבה — ייתכן שבגלל השעה המאוחרת שהדיון נערך בה אז, ב-29 בנובמבר — בשלב ההצבעה, כנראה בגלל אי-הכנה, לא נתקבלה ההצעה, והכנסת לא יכלה לרשום בסדר-יומה את הסעיף החשוב הזה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, הנושא הבא: הצעה לסדרהיום מס' 1742 מאת חבר הכנסת דוד מגן, בנושא: "כימיקלים לישראל" — כנס לאומי. אני מודה לך על הסבלנות.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, אשתדך, ב-29 בנובמבר 1989, לפני כחודש ימים, עמדתי כאן וביקשתי

בעניין. גם אם ועדת הכספים השלימה את הדיונים וקבעה המלצה, אני רואה בנושא הזה נושא רלבנטי, ובוודאי יהיה לחברי כנסת רבים שאינם חברים באותה ועדה מה לומר בעניין החשוב הזה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת דוד מגן. ישיב סגן שר האוצר.

סגן שר האוצר י' ביילין:

אין לנו התנגדות לדון בנושא במליאת הכנסת.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, מי בעד דיון במליאה בהצעתו של חבר הכנסת דוד מגן? מי נגד? זו הצבעה מס' 27.

ה צ ב ה

בעד ההצעה לכלול את הנושא

בסדר-היום של הכנסת — 10

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של

הכנסת נחקקה.

יהיו כאלה שיאמרו, כי בינתיים השלימה ועדת הכספים את הדיונים; יהיו כאלה שיאמרו, שמשרד האוצר ומשרד התעשייה והמסחר חזרו בהם או משהים את היוזמה בעניין, אבל השאלה והנושא הם עקרוניים. השאלה העקרונית היא, האם הכנסת יכולה לקבוע לעצמה את סדר-היום או שמא עושה זאת הממשלה, כפי שזה קרה כאשר הופיע כאן סגן השר יוסי ביילין כשם הממשלה וגרם למעשה בהצבעתו לכך, שהנושא לא נכלל בסדר-היום.

אני מבקש לאפשר לאותם 93 חברי כנסת שאינם בממשלה, לא שרים ולא סגני שרים, להביע את דעתם בנושא החשוב הזה. מדובר בקונצנזוס ענק, רווחי, הניזון ומושתת על אוצרות הטבע, הנמצאים בעיקרם בנגב. בנושא הזה צריך לאפשר לחברי הכנסת, ולא רק לקומץ חברי ועדת הכספים, להביע את דעתם בפומבי, מה גם שסעיף 101 בתקנון הכנסת מבחיר, כי הדיונים בוועדה צריכים להיות דיונים חשאיים, או, בלשון התקנון, דיונים לא פומביים. בדקתי בתקנון. אין שום דרך טכנית אחת לתקן את ההצבעה מס' 29 בנובמבר 1989, שנבעה כנראה מאי-הכנה. הדרך האחת היא להעלות את ההצעה מחדש. עשיתי זאת בעצה אחת עם הנהלת הקואליציה. אני מעלה את הנושא מחדש כדי שאולי, אם חברי הכנסת ישתכנעו, יכללו את הסעיף בסדר-היום של הכנסת, וניתן יהיה לאפשר לכל חבר הכנסת שרק יחפוץ בכך להביע את דעתו

יד. הצעת חוק דיווח והודעה (תקציב וערבויות), התש"ן — 1989*

(הצעת חבר הכנסת ד' צוקר)

למרכבה ההפתעה — את שר האוצר להודיע לוועדה על כל מקרה של מימוש ערבות.

זה עיקרה של הצעת החוק. היא נועדה לאפשר לכנסת לדעת טוב יותר מה קורה בממשלה ולאפשר לה לפקח עליה בצורה הולמת יותר בלא לחבל בעבודתה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת דוד צוקר. ישיב סגן שר האוצר, בבקשה.

סגן שר האוצר י' ביילין:

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, הממשלה החליטה לתמוך בהעברת הצעת החוק שלפנינו לדיון בוועדת הכספים של הכנסת, אך אבקש להביא כמה הערות והבהרות.

לעניין התיקון בחוק יסודות התקציב: בנושא הדיווחים התקופתיים לוועדת הכספים מבקש חבר הכנסת צוקר להשלים חסר הקיים, לדעתו, בנוגע לדיווחים של שר האוצר על ביצוע התקציב במהלך שנת התקציב. בפועל לא קיים חסר כזה, שכן על-פי נוהל שקבעה ועדת הכספים מתקיים דיון רבעוני, ולא רק חצי-שנתי כמוצע, לגבי ביצוע התקציב. לקראת הדיון מגיש מנכ"ל משרד האוצר, הממונה על התקציבים והממונה על הכנסות המדינה. הדיון הוא דיון מעמיק, ויש בו כדי לספק את צרכי המידע והמעקב הפרלמנטרי אחר ביצוע חוק התקציב.

יש לזכור, כי בניגוד לדיווח-חשבון השנתי המסכם לגבי ביצוע התקציב, כנדרש על-פי סעיף 49 לחוק יסודות התקציב, הרי בדוח ביניים חלקי יש עיוותים הנובעים מעונתיות ומתכנון

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק ת"ה, הצעת חוק דיווח והודעה (תקציב וערבויות), התש"ן — 1989, מאת חבר הכנסת דוד צוקר. בבקשה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כיום חייב שר האוצר בדיווח כזה לוועדת הכספים — אני מצטט: "תוך שיש חודשים לאחר תום שנת כספים פלונית".

עיקרה של הצעת החוק שלהלן היא להקנות לוועדת הכספים מכשיר, כלי עבודה, לפיקוח על הממשלה. רעיון הצעת החוק הוא לחייב את משרד האוצר בדיווחים תקופתיים בזמן אמת — אני מדגיש: בזמן אמת — תוך כדי שנת התקציב, לוועדת הכספים.

אני רוצה להדגיש באוזני חברי הכנסת מהקואליציה ומהאופוזיציה, שמדובר בהצעת חוק שנועדה לחזק את הפיקוח הפרלמנטרי על הממשלה בלא לשים מקלות בגלגלי הביצוע של הממשלה.

הסעיף הראשון — זה הסעיף העיקרי בחוק — מציע, שבמהלך שנת תקציב, באמצע השנה, תדווח הממשלה לוועדת הכספים על מצב ביצוע התקציב, באיזו מידה יש חריגה מתקציבים הן כלפי מעלה והן כלפי מטה, ותאפשר לוועדת הכספים פיקוח בזמן אמת.

הסעיף השני אומר, שבתוך שלושה חודשים מתום שנת התקציב יינתן לוועדת הכספים דיווח על-ידי הממשלה על ערבויות שמומשו. כן מחייב הסעיף — מה שלא קיים עכשיו,

* נספחות.

עקב ערכות שניתנה מכוח חוק ערכויות מטעם המדינה, התשי"ח — 1958.

כאמור, אנחנו מציעים להעביר את הצעת החוק לדיון בוועדת הכספים לקראת הכנתה לקריאה ראשונה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חודה, חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד הצעת חוק דיווח והודעה (תקציב וערכויות), התשי"ח — 1958, מאת חבר הכנסת דוד צוקר? זו הצבעה מס' 28.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 15

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק דיווח והודעה

(תקציב וערכויות), התשי"ח — 1958, לדיון

מוקדם בוועדת הכספים נתקבלה.

טו. הצעה לסדר-היום

מצבן האקטוארי של קרנות הפנסיה

מנהלי "מבטחים" החליטו להונות את המבוטחים, בשל חששם כי "מבטחים" תפשוט את הרגל אם היא תשלם לפנסיונרים את הפנסיות שהגיעו להם על-פי תקנות תוכנית פנסיה מקיפה של הקרן.

אילו נערכה בדיקת המצב האקטוארי של "מבטחים" בצורה נכונה, לא היתה נולדת הרמאות הזאת, ולא צריך היה לקפת עשרות אלפי פנסיונרים של "מבטחים". אומדן שנמסר לי מצביע על עושה בסדר גודל של 500 מיליון ש"ח. כמו כן, אילו ערכה "מבטחים" את מאזנה האקטוארי באופן תקין, היא לא היתה צריכה להפלות לטובה את עובדי מפעלי התאחדות התעשיינים לעומת חבריה האחרים. האוצר אישר את האפליה הזאת, למרות העובדה שהיא מנוגדת לתקנות מס הכנסה, האוסרות אפליה בין חברי אותה קרן פנסיה.

אגף שוק ההון באוצר ואקטואר האוצר מעמידים פנים, שמצב הביטוח הפנסיוני בארץ יודע להם, בעוד הדבר רחוק מאוד מהאמת. דוגמה אחת — לאוצר אין ידיעה מהו היקף התחייבויות המדינה לפנסיות במסגרת פנסיה תקציבית. אין ספק, כי בהעדר ידיעה זו אין האוצר יודע מהו היקף ההתחייבויות הפנסיוניות של המשק הישראלי כולו.

אוסף עוד, כי גם כאשר לקרנות הפנסיה ההסתדרותיות, שהן הגדול ביותר בארץ לביטוח פנסיוני, אין לאוצר ידיעה מספקת, וזאת משום שמאזניהן האקטואריים של קרנות הפנסיה אינם משקפים את מצבן האקטוארי בצורה נאמנה. עיוות תמונת המצב האקטוארי של הקרנות נובע בראש ובראשונה מאקטואר האוצר.

אקטואר האוצר דורש מהקרנות להניח לצורך החישוב כי שכר חבריהן יצמח בעתיד ריאלית ב-3% לשנה. מי שמצוי מעט בתחום העבודה והשכר יודע, כי שכרו של האדם הממוצע גדל במחצית הראשונה של שנות עבודתו בשיעור גדול יותר מאשר במחצית השנייה שלהן. לקרנות הפנסיה יש נתונים של שכר העבודה של חבריהן במשך עשרות שנים שחלפו, והן יכולות לבנות את עקומת שיעור הגידול בשכר של האדם

קצב ביצוע התקציב, מימון ביניים וכדומה. מכאן שקביעת מתכונת דיווח מחייבת בחוק עלולה ליצור פתח לדיונים ולוויכוחים מתודולוגיים, ושכרה של הצעת החוק יצא בהפסדה.

לעניין התיקון בחוק ערכויות מטעם המדינה: אשר להקדמת חובת הגשת דין-וחשבון על הערכויות שניתנו על-ידי המדינה, עקרונית הדבר כריביצוע, אך מצריך התארגנות ומשאבים. אשר על כן, אני מציע כי במקום הקדמת המועד לשלושה חודשים, יוקדם המועד לשישה חודשים מתום שנת התקציב שאליה מתייחס הדוח, תקופה סבירה לעניין זה.

לעניין חובת ההודעה על מימון ערכויות כמוצע בסעיף 2(2) להצעת החוק אבקש להעיר, כי הדרישה בנוסחה הקיים — חובת דיווח מיידי על כל ערכות שמומשה — איננה ישימה, שכן במקרים רבים מדובר על פיגורים זמניים של "הנערב", שנמצא להם כיסוי בחוץ תקופה קצרה. במהלך חי כל עסק, טבעי הוא שיש עליות וירידות זמניות, ומרבית הפיגורים הם לכן לתקופות קצרות. אבקש, על כן, להציע, כי חובת ההודעה תתייחס לתשלום סופי ששילם האוצר

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, הצעה לסדר-היום מס' 2191: מצבן האקטוארי של קרנות הפנסיה — של חבר הכנסת יאיר שפרינצק, בבקשה.

יאיר שפרינצק (מולדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מסע ההסתה נגד קרנות הפנסיה מאחד בשורותיו את אגף שוק ההון ואקטואר האוצר, את חברות הביטוח ואת העיתונות. האגף לביטוח סוציאלי של ההסתדרות והנהלות קרנות הפנסיה מסייעים בעקיפין להכפשת קרנות הפנסיה.

לפי מצבי-הרוח הפטליטי השורר בארץ כיום, קיימת סכנה שהציבור בישראל יישאר אדיש למחלוקת הזאת ויניח לגורמים השונים להגיע להכרעה, לפי יחסי הכוחות ביניהם, וזאת בשעה שקרנות הפנסיה שייכות ל-600,000 איש ואשה, וחובה להגן עליהם מפני עושה וחסם.

המסקנה הרווחת בציבור היא, שמצב קרנות הפנסיה רעוע. יש מי שטוען כי יש להן גידעון קטן, יש טוענים כי הן מבוססות ל-30 השנים הבאות, ויש הגורסים כי בעוד 18 שנה הן תקרסנה. הצעות לפתרון נופלות מכיוונים שונים: יש המציעים להפחית את זכויות חברי קרנות הפנסיה, ובכך לאזן את תקבוליהן עם הוצאותיהן. יש המציעים כי בעתיד יועלה שיעור דמי הגמולים המשולמים לקרנות הפנסיה, אך קיימת הסכמה כללית כי המצב כפי שהוא אינו יכול להימשך.

ואני, עכרכם, שמעתי טענה, כי תמונת המצב המוצגת בציבור בדבר גידעון של קרנות הפנסיה מבוססת על נתונים שלא נבדקו מעולם בצורה אמينة, וכי יש יסוד סביר להניח, כי אם תיערך בדיקה נכונה של מצב קרנות הפנסיה יתגלה, כי הן מאוזנות ואולי אף בעלות עודף אקטוארי.

לבדיקה אמينة של קרנות הפנסיה יש חשיבות גדולה. קרן הפנסיה הגדולה במדינה — "מבטחים" — עושקת את רוב הפנסיונרים שפרשו ב-10 השנים האחרונות, בהעניקה להם פנסיות הקטנות בעשרות אחוזים מאלה שמגיעות להן.

חברות הביטוח נהנות מאוד מתמימות הדעים הקיימת על מצב קרנות הפנסיה. בעזרת התרומות השלילית של הקרנות, הן מגדילות את חוג לקוחותיהן, ומזכרות להם תוכניות ביטוח חיים המעניקות תמורות קטנות מאוד. תעריפי התוכניות הנפוצות בשוק גבוהים לעתים פי שניים מתוכניות אחרות שיש באמתחתן של חברות הביטוח, אך אין הן מעודדות את מכירתן של הזולות מטעמים מובנים. התעריפים הכפולים אושרו על-ידי האוצר, ולציבור אין הגנה מפניהם, שכן יכולת ההשוואה בין תעריפי תוכנית אחת לרעותה היא נחלת מעטים.

מבקר המדינה הצביע על התעריפים הגבוהים כדוח מס' 33 שלו. הוא ביקר את האוצר על כך שהוא מעודד את חברות הביטוח בתחום ביטוח החיים, למרות העובדה שעלות גיוס ההון במסגרתן היא 30%, בעוד עלות גיוס ההון כאמצעות קרנות הפנסיה היא 5% בלבד. באותו דוח הצביע מבקר המדינה על האפליה הקיימת בתחום מס הכנסה בין זה המסלול במסגרת ביטוח מנהלים לבין זה הקיים בקרנות הפנסיה.

היו"ר נ' מסאלחה:
תנסה לסכם.

יאיר שפרינצק (מולדת):
זה נושא חשוב. אולי תיתן לי עוד דקה.

היו"ר נ' מסאלחה:
זה כבר יותר מדי.

יאיר שפרינצק (מולדת):
אדוני היושב-ראש, המקבל פנסיה בינונית או גדולה מקרן פנסיה משלם מס הכנסה — לעתים אף 48% — בעוד התמורה שהיה מקבל מביטוח מנהלים עשויה להיות פטורה ממס כליל, או חייבת במס נמוך. מצב זה לא תוקן. למרות העובדה שכבר עברו שש שנים מאז פורסם דוח מבקר המדינה. על אף עובדה זו, חברות הביטוח מקוננות לאחרונה על כך שהאוצר מפלה אותן לרעה בריבית שהוא מעניק לאגירות החוב שבהן מושקעים מרבית כספי המבוטחים בביטוח מנהלים, לעומת הריבית על כספי קרנות הפנסיה. חברות הביטוח דורשות השוואת תנאים. להשוואה כזאת היה אולי מקום אילו כוצעה ההשוואה בין התוכניות גם בתחום מס הכנסה.

אני אדלג עכשיו על נקודה חשובה, אבל אבקש להכניס את הקטע הזה לפרוטוקול. זה אפשרי?

שושנה ארבל-אלמולינו (המערך):
לא.

היו"ר נ' מסאלחה:
כמה עמודים נשארו לך?

יאיר שפרינצק (מולדת):
נשאר לי עוד עמוד ושליש.

אורה נמיר (המערך):
תרשה לו לקרוא, הוא כל כך התכוון.

היו"ר נ' מסאלחה:
בבקשה, בבקשה, תמשיך.

יאיר שפרינצק (מולדת):
מאחר שזה נושא יוצא דופן בחשיבותו, תרשה לי לסיים.

היו"ר נ' מסאלחה:
בבקשה.

הממוצע החבר בהן, ואילו עשו כך היה מתגלה. קרוב לוודאי, כי עקומת שיעור גידול השכר תלולה יותר בשנות העבודה הראשונות ומתונה יותר, ואפילו יורדת, בשנות העבודה המאוחרות. ואם קרנות הפנסיה יגלו אומנם, כי זוהי צורת העקומה, וישתמשו בה כבואן לחזות את התפתחות שכר חבריהן בעתיד, עשוי להתגלות מצב אקטוארי טוב בהרכה מההמוצג כיום, על בסיס הנחה לא בדוקה ולא מבוססת, כי שכר כל חברי הקרן בכל גיל עולה ב-3% בשנה. ככל ששיעור גידול השכר בשנות העבודה המוקדמות גדול יותר וככל ששיעור הגידול קטן יותר בשנות העבודה המאוחרות, כן תיטב תמונת המצב האקטוארי שלהן.

קרנות הפנסיה עורכות את מאזניהן האקטואריים בעזרת הנחות נוספות, שאינן תואמות את המציאות. הן מתעלמות מהרווחים שיש להן משבירת זכויות המתבצעת, מדי שנה, על-ידי עשרות אלפים מחבריהן.

רבים הם העובדים אשר בשעה שהם עוזבים מקום עבודה הם נחמדים אל קרן הפנסיה כדי לקבל את כספיהם, ובכך הם שוברים את זכויות הפנסיה שלהם. בעת כזאת קרן הפנסיה מרוויחה סכום כסף גדול, שכן נוסחת ערכי הפדיון של קרנות הפנסיה מחזירה למושכים כספים רק חלק מהמגיע להם על-פי חישוב אקטוארי נכון. רווחים אלה של קרנות הפנסיה אינם נכללים במאזן האקטוארי של הקרנות. אילו נכללו היה מוצג גירעון אקטוארי קטן יותר.

קרנות הפנסיה אינן מביאות בחשבון רווח נוסף שיש להן. כידוע, הפנסיונרים מקבלים פנסיות צמודות למדד המחירים לצרכן, אך הן אינן מתעדכנות מדי חודש אלא רק בכל עת שמשולמת תוספת יוקר לשכירים במשק. כאשר העדכון מתבצע נהנה הפנסיונר מתוספת מדד מלאה, אך בין עדכון אחד לחברו יש לקרן הפנסיה רווחי יחזיקה תקופתיים. הרווח הזה אינו יכול ליפול מ-2% באופן קבוע, גם אם האינפלציה היא בשיעור נמוך מאוד, שכן תדירות תשלום תוספת היוקר לשכירים במשק תלויה בשיעור הגידול באינפלציה. כאשר המדד עולה בשיעורים קטנים, תוספת היוקר משולמת לאחר חודשים רבים, ולכן השחיקה אשר ממנה קרן הפנסיה נהנית הולכת וגדלה מדי חודש, ובממוצע היא נהנית לפחות מרווח של 2% לאורך שנות החברות כולן.

אם קרן פנסיה פרסמה כי הגירעון האקטוארי שלה הוא 10%, התחשבות בגורם זה לברו היתה מקטינה את הגירעון המוצג ל-8% בלבד.

בדיקת המצב האקטוארי נעשית בהנחה שלא תהיה אינפלציה, והטענה כי צריך להניח שבעתיד לא תהיה אינפלציה כלל מגוחכת. יש להתייחס בחשדנות גם לשימוש הרווח בלוחות התמורה והנכות המשמשים בסיס לחישוב מצבן האקטוארי של קרנות הפנסיה. אקטואר האוצר מכתוב לקרנות הפנסיה להשתמש בלוחות הביטוח הלאומי ולהניח, כי אורך החיים יגדל בעתיד עוד יותר מכפי שהלוחות מראים. ראוי לבדוק ביסודיות, באיזו מידה הלוחות והשינויים שהוכנסו בהם מתאימים לאוכלוסיית המבוטחים בקרנות הפנסיה. הנתונים שנאספו בקרנות הפנסיה במשך שנים רבות מאפשרים בניית לוחות תמורה ונכות המתאימים להן.

מכל שאמרתי עד כה ניתן להסיק, כי הטענה שלקרנות הפנסיה גירעון גדול, או גירעון כלשהו, רחוקה מלהיות מבוססת על נתונים בדוקים ומהימנים, וכי בדיקה שתבוסס על הנחות יסוד המעוגנות בנתונים אמיתיים, שהצטברו עד כה, עשויה להצביע על מצב אקטוארי משופר.

יאיר שפרינצק (מולדת):

ההטבה הגלומה בריבית הגבוהה יותר שקרנות הפנסיה מקבלות על איגרות החוב המונפקות להן עולה למדינה פחות מטובות ההנאה שהיא מעניקה לחברות הביטוח בתחום מס הכנסה. לדוגמה, אדם המקבל פנסיה של 2,000 שקל בחודש משלם מס הכנסה 118 שקל בחודש. חברו, שהיה מבוטח בביטוח מנהלים כמשך כל השנים, אינו משלם מס, ולו אגורה אחת. כשמדובר בפנסיות גדולות יותר, המס כבד הרבה יותר, ובמסגרת ביטוח מנהלים עדיין ניתן לפטור את התקבולים כולם, כאשר המשכורת ששימשה בסיס לתקבולים מחברת הביטוח הייתה בגודל של עד 6,600 שקל. פנסיה הנובעת משכר כזה — 70% מ-6,600 שקל — חייבת במס הכנסה בסכום של 1,908 שקל בחודש.

נושא איגרות החוב המונפקות לקרנות הפנסיה ולחברות הביטוח הוא בעיה מרכזית בביטוח הפנסיוני. האוצר מקונן על כך שהוא מעניק ריבית גבוהה מדי על ההלוואות שהוא מקבל מקרנות הפנסיה ומחברות הביטוח וקיבל בעבר מקופות הגמל הבנקאיות. טענה זו הועלתה גם במסגרת דוח הצוות הבין-אגפי באוצר, בראשות מיכה וינטר, שנתחבר לפני כשלוש שנים. בעת שהטענה הועלתה, הרקיעה ריבית השוק שחקים ליותר מ-10% לשנה, והאוצר טען, כי הריבית שהוא משלם לקרנות הפנסיה — 6.2%, ולחברות הביטוח ולקופות הגמל הבנקאיות — 5.2%, גבוהה מדי. כיום ריבית השוק אומנם נמוכה מ-6.2%, וטענת האוצר נשמעת נכונה. אין כל קושי לשחזר את ריבית השוק במרוצת כל השנים שחלפו ולהתחשבן על ההפרשים. בטוחני, כי אם ייערך חשבון כזה, האוצר יצטרך להוסיף לקרנות הפנסיה סכומי כסף אדירים.

אני סבור, כי המגמה המוצהרת של האוצר להפסיק את מחויבותו לקבל כהלוואה את מרבית כספי קרנות הפנסיה וחברות הביטוח טובה מאוד. עם זאת, צריך לשחזר את קרנות הפנסיה, את חברות הביטוח ואת קופות הגמל הבנקאיות מהחובה להשקיע באיגרות חוב ממשלתיות המונפקות לציבור הרחב. האוצר הוא לוה גרוע, הוא לוה כספים למימון תקציבה השוטף של המדינה ולא לצורך השקעה במשק. בבוא היום, כשיצטרך לפרוע את איגרות החוב, לא יוכל לעשות זאת אלא מתוך תקציב המדינה.

כאשר האוצר לוה כספים ואינו משקיע אותם באופן שמצמיח את המשק, הרי בעת שיהא עליו להחזירם, הוא יצטרך לעשות זאת מתוך תקציב המדינה, שלא גדל. ואם התקציב לא גדל, יהיה צורך להקטין את תקציב הביטוח ו/או תקציב הבריאות ו/או תקציב החינוך באותו סכום שהאוצר יצטרך להחזיר. כספי קרנות הפנסיה, חברות הביטוח וקופות הגמל צריכים להיות מושקעים במפעלים, כדי שניתן יהיה להחזיר ריבית סבירה ואת קרן ההלוואה עצמה. אם יצטרך האוצר להחזיר לקרנות הפנסיה מיליארדי שקלים מדי שנה, הוא יחפש לעצמו דרכים לשמוט את התחייבויותיו, והדבר ייעשה, קרוב לוודאי, בדרך של הטלת מס כבד עוד יותר על פנסיות ומס כבד על כספי ביטוח מנהלים וקופות גמל בנקאיות. לכן, מגמת האוצר להקטין את ההלוואות שהוא לוקח מגופי הביטוח הפנסיוני עולה בקנה אחד עם טובת ציבור חבריהם. אם זה יקרה, יהא על גופים אלה למצוא נתיבי השקעה נוספי פירות אמיתיים, במקום לשחק בניירות ערך שיתגלו במרוצת שנים כחסרי ערך.

כאן אני מגיע לסוף, ואולי אדבר קצת בנימה אופטימית.

הי"ר נ' מסאלחה:

הגיע הזמן שתדבר בנימה אופטימית.

יאיר שפרינצק (מולדת):

לאחרונה נתבשרנו, כי ועדת השרים לענייני כלכלה, בראשות השר יצחק מודעי, החליטה להקים ועדה המורכבת ממומחים ומנציגי הסקטורים במשק, שמטרתה לבדוק את מצב הביטוח הפנסיוני בארץ. קיימת סכנה גדולה, שהוועדה תורכב מאותם מומחים ונציגים אשר כבר קבעו את דעתם במרבית הנושאים הקשורים בביטוח הפנסיוני ואשר פירטתי אותם היום, ובמקום לבדוק את הנחות היסוד המעוותות, שעליהן נבנו תלי תלים של מסקנות, יעסקו רק בבדיקת המסקנות עצמן. אם חוקם ועדה כזאת, ראוי כי היא תבדוק קודם כול את הנחות היסוד. אני מקווה שכך יהיה, וזוהי האופטימיות שלי.

הי"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת יאיר שפרינצק.

יאיר שפרינצק (מולדת):

תודה שהארכת את זמני בכמה דקות.

הי"ר נ' מסאלחה:

לא משנה. אני הארכתי אותו עד שגמרת.

סגן השר יוסי ביילין, בבקשה.

סגן שר האוצר י' ביילין:

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש לעצמי את הזכות להשיב באותו אורך של ההצעה עצמה.

אורה נמיר (המערך):

לא.

סגן שר האוצר י' ביילין:

לא? זה לא מקובל?

אורה נמיר (המערך):

זה לא הכרחי.

סגן שר האוצר י' ביילין:

אם כך, אני אקצר קצת.

הי"ר נ' מסאלחה:

אני יכול להעיר לחבר הכנסת יוסי ביילין: אני מתחלף עם חבר הכנסת גדעון גדות כעוד דקה אחת —

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

תנצל את הדקה הזאת.

הי"ר נ' מסאלחה:

— אני מבקש שתדבר כמה שתרצה.

אורה נמיר (המערך):

— — —

סגן שר האוצר י' ביילין:

אני מתחלף עם השר מילוא.

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, הגירעון האקטוארי של קרנות הפנסיה, מחושב על-פי הוראות תקנות קופות הגמל, הסתכם בסוף 1988 בכ-17.6 מיליארדי שקלים. מתוך זה גירעון קופות הפנסיה ההסתדרותיות הגיע ל-15.6 מיליארדי שקלים. ההסתדרות מדווחת על גירעון של 7.1 מיליארדי שקלים בלבד כשהיא מבססת את חישוביה על הנחות השונות מאלו הקבועות בתקנות. לשם השוואה: הגירעון האקטוארי של כל קרנות הפנסיה לסוף 1987, מתואם למדד, היה 17.9 מיליארדי שקלים, ומתוכו הגיע הגירעון של הקרנות ההסתדרותיות ל-15.4 מיליארדי שקלים.

היו"ר נ' מסאלחה:

אדוני סגן השר, מה עמדתך?

סגן שר האוצר י' ביילין:
להסיר.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני מעמיד להצבעה את הצעתו של חבר הכנסת יא' שפרינצק לקיים דיון במליאה. זו הצבעה מס' 29.

ה צ ב ע

בעד ההצעה לכלול את

הנושא בסדר-היום — 1

בעד ההצעה שלא לכלול

את הנושא בסדר-היום — 9

נמנעים — 1

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום

של הכנסת נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום הצביע אחד, בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום הצביעו תשעה, אחד נמנע. ההצעה הוסרה מסדר-היום.

טז. הצעת חוק הביטוח הלאומי (הוראת שעה) (אבטלה), תש"ן — 1989*

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

חלק נוסף של החוק הוא לגבי הפסקת העבודה. היום הסעיף קובע, שמי שסירב להצעת עבודה מתאימה שהוצעה לו על-ידי שירות התעסוקה לא יהיה זכאי לדמי אבטלה לתקופה של 30 יום מיום הסירוב. אנחנו מציעים לקבוע את התקופה ל-60 יום, שבהם לא יהיה עובד זכאי לדמי אבטלה כאשר הפסקת עבודתו נעשתה בלא הצדקה או כשסירב לקבל עבודה מוצעת. לדעתנו, הגדלת התקופה יש בה כדי לנמנע מצב, שבו דמי האבטלה יהיו תמריץ להפסקה לא-מוצדקת של העבודה.

בסופו של החוק אנחנו מציעים מענק למי שעובד תקופה של שישה חודשים לפחות, כדי להמריץ את האנשים להישאר במקום העבודה שלהם תקופה ארוכה יותר, ועל-ידי כך יש סיכוי שהם ישלכו בעבודה וימנעו מפרישה גם אם השכר נמוך.

אני מבקש מהכנסת לאשר את ההצעה ולהעבירה לדיון בוועדת העבודה והרווחה. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה. ישיב כבוד השר רוני מילוא, בשם שר העבודה והרווחה.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת חוק זו, יש בה בעיות מורכבות מאוד על רקע מצב האבטלה במשק. אין לי ספק בכך שחברי הכנסת המציעים את ההצעה כוונתם חיובית. עם זאת, אין לי ספק שהנושא טעון בירור יסודי ובדיקה יסודית, על כל היבטיו וצדדיו. לכן אני מבקש להציע, אדוני היושב-ראש, להעביר את הצעת החוק לוועדת העבודה והרווחה, כדי שתבדוק את הדברים.

שר האוצר, יחד עם שר הכלכלה והתכנון, החליטו למנות ועדה ציבורית, שתפקידה יהיה לבחון את כל היבטי הביטוח הפנסיוני במשק, לרבות מצב קרנות הפנסיה, ולהציע הצעות להסדרת הנושא. ביצוע שינויים מבניים וצעדים מתקנים במהלך השנים בבואת, על בסיס ממצאי הוועדה, ישפר את מצב הקרנות ויקטין את הגירעון האקטוארי.

אני מציע לחבר הכנסת שפרינצק להסתפק בדברי תשובתי.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת שפרינצק, אתה מסתפק בדברי התשובה?

יאיר שפרינצק (מולדת):

אני מבקש להעביר את הנושא לדיון בוועדה.

היו"ר נ' מסאלחה:

לא, אינך יכול לבקש את העברת הנושא לוועדה. אתה יכול לבקש לקיים דיון במליאה. סגן השר יכול להציע להסיר את הצעתך מסדר-היום. אין חבר שיתנדב להציע, שהצעתך תועבר לדיון בוועדה. יש לפניך אחת משתי האפשרויות: או להציע לקיים דיון במליאה או להסתפק בתשובתו של סגן השר.

יאיר שפרינצק (מולדת):

אני לא מסתפק בתשובתו של סגן השר.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק תס"ר, הצעת חוק הביטוח הלאומי (הוראת שעה) (אבטלה), תש"ן — 1989, מאת חברי הכנסת אוריאל לין, יצחק לוי ומיכאל קליינר. ינמק חבר הכנסת יצחק לוי, מהמקום.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבד להגיש לקריאה מקדמית את הצעת החוק הפרטית הצעת חוק הביטוח הלאומי (הוראת שעה).

ההצעה הזאת באה לחקן כמה סעיפים, שלדעת המציעים יכולים להביא מזור או פתרון לחלק מבעיות האבטלה ההולכות ומחמירות.

הסעיף הראשון של הצעת החוק — בניגוד לחוק היום, המגביל את קבלת העבודה על-ידי הפונים בהתאמה מקצועית — מציע כי כל עבודה המוצעת למובטל שטרם מלאו לו 25 שנה, אף אם אינה תואמת את הכשרתו המקצועית ואת רמת השכלתו, תיחשב כעבודה מתאימה בשכילו וכלכר שתהיה תואמת את מצב בריאותו וכשרו הגופני ולא תחייב שינוי מקום מגוריו.

הסעיף השני של החוק עוסק בדמי אבטלה. מוצע לבטל את רכיב השכר בהגדרת "עבודה מתאימה". במקביל מוצע לתקן את החוק הקיים על-ידי קביעת הסדר, שעובד שיעבוד בעבודה מוצעת שהשכר בה נמוך מדמי האבטלה יהיה זכאי לדמי אבטלה בשיעור ההפרש שבין ההכנסה הממוצעת היומית מהעבודה לבין סכום השווה ל-75% מהשכר היומי הממוצע ששימש בסיס לחישוב דמי האבטלה.

חוברת י"א, ישיבה קל"ב, ד' בטבת התש"ן (1 בינואר 1990)
— הצעת חוק הביטוח הלאומי (הוראת שעה) (אבטלה) —

2 —

נמנעים

ההצעה להעביר את הצעת חוק הביטוח
הלאומי (הוראת שעה) (אבטלה).
התש"ן—1989. לדיון מוקדם בוועדת
העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

הצעת החוק אושרה והועברה לדיון בוועדת העבודה
והרווחה. חברי הכנסת, על סדר־היום יש שתי הצעות חוק של
חבר הכנסת ישראל קיסר ביחס לעבודת נשים. חבר הכנסת
ישראל קיסר נמצא אצל שר האוצר. הוא ניסה להגיע, אבל יש
לו ישיבה אצל שר האוצר בנושא התקציב — כדי שנדע שזה
לא בגלל משכר.

חברי הכנסת, תם סדר־היום. הישיבה הבאה — מחר, יום
שלישי, בשעה 16:00. ישיבת הכנסת נעולה.

בכל מקרה, מדובר כאן על הוראת שעה. נוכח המורכבות
והבעייתיות שלה וגם למרות עובדה זו, אני סבור שצריך לקיים
דיון יסודי בנושא. הוועדה תשקול את כל ההיבטים המיוחדים
והמורכבים בהצעה זו. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה, אדוני השר. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה.
מי בעד הצעת חוק הביטוח הלאומי (הוראת שעה) (אבטלה).
התש"ן—1989? זו הצבעה מס' 30.

ה צ כ ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה

5 —

אין

נגד

הישיבה ננעלה בשעה 19:36.